תלמוד ירושלמי · מפרשים · נועם ירושלמי · סדר מועד

נועם ירושלמי על עירובין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

נועם ירושלמי על עירובין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/נועם-ירושלמי-על-עירובין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ד 10
הלכה ו 11
הלכה ז 15
הלכה ט 17
הלכה י 19
פרק ב 24
הלכה א 24
הלכה ב 26
הלכה ה 27
הלכה ז 29
הלכה ח 29
פרק ג 31
הלכה ד 31
הלכה ה 36
פרק ד 45
הלכה א 45
הלכה ה 47
פרק ה 50
הלכה ח 50
פרק ו 54
הלכה א 54
הלכה ב 57
הלכה ד 58
הלכה ז 63
הלכה ח 64
הלכה י 66
פרק ז 66
הלכה א 66
הלכה ב 68
הלכה ז 70
הלכה י 73
פרק ט 78
הלכה א 78
הלכה ב 86
הלכה ד 89
פרק י 91
הלכה א 91
הלכה ב 96
הלכה ה 97
הלכה ו 100
הלכה יד 101

פרק א

הלכה א

לא אמר אלא למעלה מעשרים הא סוף עשרים כשר ותייא כדרב דרב אמר סוף שיעורן להקל ר' יוחנן אמר סוף שיעורן להחמיר ר' חייא בשם ר' יוחנן מבוי שקורתן למעלה מעשרים נותן קורה בתוך עשרים וממעט בתוך עשרים א"ר יוסי והוא שיהא כל הכשר קורה בתוך עשרים (פי' שאם ינטל למעלה מעשרים יהא כשיעור הכשר קורה בתוך עשרים) ר' חלקי' בשם ר' אחא אמר ואפי' כרב אתי (פי' הא דאמר ר' יוחנן) דרב אמר שחיטה מחצה למחצה כשירה ולמה אמר פסולה מפני מראות שאין תימר שיתן בתוך עשרים אף הוא נותן למעלה מעשרים כו' הא דאמר רב סוף שיעורן להקל משמע דהיינו בדברים שהם מדרבנן ור' יוחנן סובר דאפי' בשיעורי חכמים נמי להחמיר וכמו שסובר ר' יוחנן בחולין (ד' נ"ה) דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל שיעורן של חכמים נמי להחמיר חוץ מכגריס של כתמים להקל אבל רב סובר דסוף שיעורן להקל (והא דלא מייתי מהא דרב דאמר שחיטה מחצה למחצה כשירה הוא כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' ט"ז) והלכתא כוותי' דר"פ אמר פרוץ כעומד מותר אין לתמוה דהכא קיי"ל פרוץ כעומד מותר ובפ"ב דחולין (ד' כ"ט) לכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב כו' ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה וע"כ מביא מהא דאמר רב סוף שיעורן להקל ואיפשר לומר דהירושלמי מדמה להו אהדדי וע"כ אמר מחצה על מחצה כרוב משום דסוף שיעורן להקל אבל לר' יוחנן שאומר דסוף שיעורן להחמיר סובר דמחצה על מחצה אינו כרוב וע"כ אומר לקמן בירושלמי (ה"ג) שתי קורות בזו שליש וכל שהוא ובזו שליש וכל שהוא וביניהן פחות משליש ייבא כיי דמר ר' יוחנן העומד והחלל מצטרפין בארבעה והוא שיהא עומד רבה על החלל אלמא דלשיטת הירושלמי סוף שיעורן להחמיר לר' יוחנן וע"כ בעי שיהא עומד מרובה על הפרוץ דווקא ועיין בירושלמי (פ"א דסוכה ה"ט) המקרה סוכתו בשפודין או בארוכת המטה אם יש ריוח ביניהן כמותו כשירה תני יותר מכמותו אלמא דסובר דפרוץ כעומד אסור. דהש"ס דילן בסוכה (ד' ט"ו) מדמה להו אהדדי]:.

שם בירושלמי מבוי עקום ומפולש ר' יוחנן אמר נותן לחי וקורה מכאן ועושה צורת פתח מכאן ריש לקיש אמר נותן לחי או קורה ומתיר על דעתי' דר"ש בן לקיש בקשו לעשות להם תקנה אלו משתמשין עד מקום הכותל ואלו משתמשין עד מקום הכותל ולא נמצא שתי רשויות משתמשת ברשות אחת. אלא אלו משתמשין דרך עקימות ואלו משתמשין דרך עקימות ולא נמצאו שתי רשויות משתמשת ברשות האסורה להן רב ושמואל רב כר' יוחנן ושמואל כריש לקיש ר"י וריש לקיש הוין שרין בשקקא דר' יצחק

ר"ל טילטל כדעתי' ר"י לא אסר ולא טילטל א"ר יוחנן הניחו לבני מבוי שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. מה טילטל או לא טילטל אין תימר טילטל מחלפא שיטתי' דר' יוחנן אין תימר לא טילטל יאסר לבני מבוי ר' יוחנן ביטל רשותו א"ר אחא כף ריש לקיש לר' יוחנן וטלטל. א"ר מתני' ויאות. מ"ט דר"מ עשו אותו כשוגג אצל מזיד מ"ט דרבנן מכיון שחשודין הן לטלטל כמזידין הן ואמרינן לי' אין כיני יעשה שונאי של ר' יוחנן כצדוקי אצל בני המבוי ויאסר לבני מבוי א"ר יוסי בר בון צדוקי חשוד לטלטל וכא מה אית לך מה נפקא מביניהון הוי עשוי כעין כי ר"י אמר נותן לחי וקורה מכאן ועושה צורת הפתח מכאן ריש לקיש אמר אפי' כמה קורות אינן מתירות אותה:

הנה בהירושלמי הזה נדחקו בו המפרשים הק"ע והפ"מ ופירושיהם דחוק מאוד ע"כ נראה לי שיש בהירושלמי הזה (ט"ס וחילופי השורות וכמו שאבאר וכצ"ל) מבוי עקום ומפולש ר' יוחנן אמר נותן לחי וקורה מכאן ועושה צורת הפתח מכאן (פי' דס"ל שמבוי עקום תורתו כמפולש ריש לקיש אמר נותן לחי או קורה ומתיר פי' משום דס"ל דתורתו כסתום) והא דקאמר אח"כ על דעתי' דריש לקיש יש כאן חילופי השורות ומקומו אח"כ ובכאן צ"ל רב ושמואל רב כר' יוחנן (פי' דרב ס"ל כר"י דתורתו כמפולש ושמואל כריש לקיש (פי' דתורתו כסתום) ר"י וריש לקיש הוי שריין בשקקא דר' יצחק ריש לקיש טלטל כדעתי' (פי' משום דס"ל דתורתו כסתום) ור"י לא אסר ולא טילטל. א"ר יוחנן הניחו לבני מבוי שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. וע"ז אומר מה טילטל או לא טילטל (פי' אם חזר בו ר' יוחנן לגמרי וסובר דתורתו כסתום אי לא טילטל (פי' שסובר דתורתו כמפולש אלא שלא הי' כח בידו למחות) וע"ז אומר לבני מבוי אין טילטל מחלפא שיטתי' דר' יוחנן (פי' א"כ חזר בו מדבריו בתמיה) אין תימר לא טילטל ויאסור לבני מבוי (פי' שאוסר לבני מבוי מפני שלא עירב עמהם דהא הוא ס"ל דאסור לטלטל במבוי זה ע"י לחי או קורה] וע"ז משני ר' יוחנן ביטל רשותו (פי' שביטל להם רשותו שלא יאסר עליהם). אמר ר' אחא כף ר"ל לר' יוחנן וטילטל ונ"ל שהוא ט"ס וצ"ל) וביטל פי' שכף ר"ל לר' יוחנן ואמר כיון שהם מטלטלים א"כ אמאי לא יבטל להם רשותו. דהא אין לו הפסד בזה שר' יוחנן בלאו הכי לא יטלטל וא"כ אמאי לא יבטל להם רשותו כדי שלא יעברו ע"ז ויטלטלו בלא עירוב ושיתוף. וע"ז א"ר מתני' ויאות (פי' בודאי שכיון שטילטלו ור' יוחנן לא הי' יכול למחות בהם א"כ היה צריך שיבטל להם רשותו וע"ז אומר מ"ט דר"מ (והוא ר"ת ר' מתני') שאומר דיאות פי' מ"ש דאמר ר' מתני' דיאות א"ר אחא שכף ר"ל לר"י וביטל דהיינו שהי' לו ביכולת לכוף וע"ז אומר עשו אותי (צ"ל עשה אותם) כשוגג אצל מזיד (פי' שעשו אותם כשוגגים אעפ"י שאינם כשוגגים גמורים אעפ"כ עשו אותם כשוגגים. או שצ"ל

עשו אותם כשוגג ולא כמזיד) פי' אף שר' יוחנן אסר אעפ"כ הם סמכו על רשב"ל דאמר שמותר לטלטל וע"כ לא הוו כשוגגין אף שידעו שר"י אוסר וע"כ ניחא מה שכף ר"ל לר' יוחנן (והוא כמו דאיתא ביבמות (ד' קי"א הנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה כופין אותו שיחלוץ לאחר מיתת בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה דבחיי בעלה. לא נתכוונה לפטור עצמה ממנו ע"כ כופין אותו שיחלוץ לה וכן בקידושין (ד' ס"ה) רב אמר כופין ושמואל אמר מבקשין אהייא אלימא ארישא לא כופין איכא ולא מבקשין איכא אלא אסיפא בשלמא מבקשין לחיי אלא כופין אמאי אמר לא ניחא לו דאיתסר בקרובותי'] וע"כ אם הם הוי כשוגגים ע"כ ניחא מה דכף ר"ל לר' יוחנן וע"ז אומר מ"ט דר"מ (והיינו ר' מתני' שאמר ויאות על הא דאמר ר' אחא כף ר"ל לר' יוחנן וטילטל. מ"ט דרבנן (פי' סתמא דתלמודא דמשני ר' יוחנן ביטל להם רשותו ולא משני דכף ר"ל לר"י) ע"ז אומר מכיון שחשודים הם לטלטל כמזידין הן וע"כ כיון דהוו מזידין דלא שמעו לר' יוחנן דאסר להם ע"כ אין ביד ר"ל לכוף לר' יוחנן שיבטל להם רשותו וע"כ תירצו דר' יוחנן ביטל להם רשותו בעצמו ובכאן צריך לגרוס על דעתי' דר"ל בקשו לעשות להם תקנה (פי' על הדא דמייתי בההיא שקקה דר"ל שבקשו לעשות להם תקנה ע"י לחי או קורה משום דסובר דתורתו כסתום מ"מ בודאי לא עירבו יחד א"כ אוסרים זה על זה וכמו דתנן בעירובין (ד' מ"ה) אמר ר' שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לר"ה עירבו שתים אם לאמצעות היא מותרת עמהן והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו ופריך בגמ' (ד' מ"ח) ואמאי כיון דערבו להו חיצונות בהדי אמצעות ה"ל חדא אמר רב יהודה כגון שנתנו עירובין באמצעות כו' וע"ז מקשה בירושלמי אלו משתמשין עד מקום הכותל כו' ולא נמצאו שתי רשויות משתמשות ברשות אחת אלא אלו משתמשין דרך עקמימות ואלו משתמשין דרך עקמימות ולא נמצאו שתי רשויות משמשות ברשות האסורה להן (פי' בשלמא לר' יוחנן שסובר דתורתו כמפולש ובעי צורת הפתח ע"כ הוי צורת הפתח כסתום (וכמו שכתב הרא"ש (בס"פ כיצד מערבין) על הירושלמי א"ר אסי הדא אמרה בני מבוי שנתנו קורתם באמצע המבוי אלו אסורים ואלו מותרים נתנו אלו ואלו אלו ואלו אסורים כו' דכיון דהורגלו לערב יחד כל המבוי אי איפשר ליחלק להשתמש אלו בחצי המבוי ואלו בחצי המבוי וה"נ כיון שהורגלו בני העיר לערב יחד אסרי אהדדי כו' ונ"ל דדוק' בלחי וקור' הוא דאין מועיל לחלק זה מזה אבל בצ"ה או משהו מכאן ומשהו מכאן נחלקי' זה מזה כו'] אבל לר"ל מהו התקנה.[אך אעפ"כ לא קשה דהקושי' אינה אלא במבוי עקום כמו חי"ת. וא"כ האי מבוי שבאמצע אין לו דרך לעבור רק דרך המבואות וא"כ אוסרין זה על זה אבל סתם מבוי עקום ששני

פתחין פתוחות לר"ה מזה אין קושי' דהא אין צריכים לעבור זה על זה וא"כ לא אסרי אהדדי וכה"ג כתבו התוספות בעירובין (ד' מ"ח) בד"ה ופתוחות לר"ה דאל"ה אותם שיש להם דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליו וא"כ במבוי עקום ששתי פתחיו פתוחות לר"ה ע"כ אינם אוסרים זה על זה:

וע"ז אומר מה נפיק מביניהון. (פי' במה שהקשו דמה תקנה היא לר"ל בלחי וקורה) דבהאי שקקא יש לתרץ דלא הי' עקום כמין ח' וא"כ שני פתחיו פתוחות לר"ה וע"כ אינם אוסרין זה על זה וע"ז אומר מה נפיק מביניהון הי' עשוי כמין כי פי' כמין כי דהיינו כמין ח' ר' יוחנן אמר נותן לחי וקורה מכאן ועושה צורת פתח מכאן. דצורת הפתח הוי כסתום ר"ל אמר אפי' כמה קורות אינן מתירין אותה (פי' שאף שלמבוי יש לו היתר ע"י לחי או קורה. אבל לענין שלא יהא שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. בעינן צורת הפתח: והא דפליגי ר"י וריש לקיש אינו במבוי העשוי כמין כי דהיינו כמין ח' אלא במבוי עקום ששני פתחיו פתוחות לר"ה וע"כ כיון ששני פתחיו פתוחות לר"ה ואין להם דריסת הרגל זה על זה ע"כ אין אוסרים זה על זה וסגי בלחי או קורה אבל במבוי עקום כמין ח' צריך צורת הפתח שלא יאסרו זה על זה:

וכן אמרינן בירושלמי שאחר זה מבוי שנפרץ מכנגדו ארבעה מן הצד יותר מעשר כו' ופריך ולא כן סברין מימר רב כר' יוחנן (פירש דתורתו כמפולש וא"כ אמאי קאמר דרב כר"י אי ביותר מעשר הא לרב לא מהני צורת הפתח יותר מעשר (וכן הקשו התוספות בעירובין (דף נ') בתוספות ד"ה רב אמר תורתו כמפולש) ואי בעשר הא אמר רב דפרצתו מבוי ביותר מעשר ועל זה משני אמר ר' יוסי בר' בון כדי לעשות כל הרשויות כאחת (פי' וע"כ בעי צורת הפתח ודו"ק):

שם בירושלמי רב נחמן בר יעקב בשם ר' יוחנן מבוי אין פחות משני חצירות חצר אינה פחותה משני בתים מבוי שארכו ורחבו שוין אין ניתרים בלחי וקורה. אלא בפסים כחצר. שמואל שאל לרב כמה יהא ארכו יתר על רחבו והוא א"ל כל שהוא ההין דרייא דארעא דישראל מה בעו. והנה הא דקאמר ההין דרייא דארעא דישראל מה בעו כתב הק"ע והכי פירושו ואל תתמה אם במשהו סגי א"כ לא מצינו שיהיו שוים ולמה נ"מ שאם ארכו כרחבו הרי הוא כחצר דמי מצמצם ארכו דרחבו. שכן דירות שבא"י הן מרובעין ממש ארכן כרחבן לכך איצטריך לאשמועינן שאם הם שוים בצמצום הרי הוא כחצר. והפ"מ פירש ההין דרייא דארעא דישראל מרבען. ובפ' הדר גריס הכין כו' כלומר שכך עושין הדרים בארץ ישראל שמודדין במדת רבוע לכוון שיהא אורך יותר על הרוחב בכל שהוא. ופירושם דחוק מאוד ועוד מה דקאמר אח"כ בירושלמי חמשה מבואות פתוחין למבוי

עומד מרובה על הפרוץ ופרוץ מרובה על העומד א"צ קורה אם יש ביניהן ד' אמות הופלג זה אין לו פירוש כלל והק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאד.

וע"כ נראה לי ששני הגירסות הם נכונות, (מה דאיתא הכא ההין דרייא דארעא דישראל מה בעו וכן הגירסא (דפ"ו דעירובין ה"ח) שמואל שאל לרב כמה יהא ארכו יתר על רחבו והוא א"ל כל שהוא הכין דרייא דארעא דישראל מרבען ג"כ נכון (וכצ"ל הכא) ההין דרייא דארעא דישראל מרבען מה בעו פי' ששמואל שאל לרב כמה יהא ארכו יותר על רחבו והוא א"ל כל שהוא (פי' אם הוא יותר כל שהוא יש לו דין מבוי וניתר בלחי משהו, אבל אם אין ארכו יתר על רחבו אפי' כל שהוא יש לו דין חצר ואינו ניתר בלחי וקורה. וכמו דאמרינן בש"ס דילן בעירובין (דף י"ב) אמר רב יהודה אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בלחי משהו. אמר רב חייא בר אשי אמר רב מבוי שארכו כרחבו אינו ניתר בקורה טפח א"ר זירא כמה מכוין שמעתא דסבי כיון דארכו כרחבו ה"ל חצר וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה. אמר ר' זירא אי קשי' לי' הא קשי' לי' להוי האי כפס משהו ונשתרי כו' הא דאמר ר' אסי אמר ר' יוחנן פסי חצר צריכין שיהי' ארבעה, וא"כ מבוי קיל מחצר שניתר אפי' בלחי משהו, וע"ז אומר מה בעו (פי' מה רצו בזה שיהי' מרבען הא אדרב' אם ארכו יתר על רחבו ניתר בלחי משהו משא"כ אם הוא מרובע אם כן דינו כחצר וצריך פס ארבעה:

וע"ז משני חמשה מבואות פתוחין למבוי עומד מרובה על הפרוץ ופרוץ מרובה על העומד א"צ קורה ואם יש ביניהן ארבע אמות הופלג פי' דע"כ בעו שיהא מרובע דנ"מ לדיני' אילו דהיינו חמשה מבואות הפתוחין למבוי (פי' לענין מבוי עקום בעי צורת הפתח. אבל אם הוא מרובע וא"כ דינו כחצר ובחצר אפי' עקום לא בעינן צורת הפתח וכמו שכתב המ"א באו"ח (סי' שס"ג) וכתב שלכן נראה לי דכיון דסתם רמ"א וכתב כל מבואות שוה ויש להם דין חצירות משמע אפי' אין מוקף חומה כיון שאין בתים וחצירות פתוחין לתוכו יש להם דין חצר ובחצר אין חילוק בין עקום לשוה א"צ אלא תיקון א' בראשון). וע"ז משני חמשה מבואות הפתוחין למבוי פי' דמהני לענין מבוי עקום ונקט חמשה מבואות הפתוחין למבוי דנקט לישנא דמתניתין בעירובין (ד' ע"ג) חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי, שבמבוי צריך תיקון משא"כ בחמש חצירות אין חילוק בין עקום לשוה:

וע"ז אומר עומד מרובה על הפרוץ ופרוץ מרובה על העומד (והוא מיותר ואגב שיטפא דעומד מרובה על הפרוץ נקט פרוץ מרובה על העומד) פי' דיש עוד נ"מ לענין עומד מרובה על הפרוץ דמהני בחצר ובמבוי לא מהני, והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' ה')

אמר רמי בר חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדופן של מבוי פחות מד"א נידון משום לחי וא"צ לחי אחר להתירו ארבע אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו כו' אמר ר"ה ברי' דרב יהושע לא אמרן אלא במבוי שמונה אבל במבוי שבעה ניתר בעומד מרובה על הפרוץ וק"ו מחצר ומה חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ. מבוי שניתר בלחי וקורה אינו דין שניתר בעומד מרובה על הפרוץ ופריך מה לחצר שכן פירצתה בעשר תאמר במבוי שפרצתו בארבע, ומשני קסבר רב הונא ברי' דרב יהושע מבוי נמי פרצתה בעשר ופריך למאן קאמרינן לרב הונא והא רב הונא פרצתה בד' ס"ל. ומשני רב הונא ברי' דרב יהושע טעמא דנפשי' קאמר וא"כ לשיטת הירושלמי דאיתא בירושלמי לקמן חברי' בשם רב לא שנא בין שכנגדו בין מן הצד בארבעה, וא"כ ליכא ק"ו מחצר דמה לחצר שכן פרצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' וא"כ מבוי אינו ניתר בעומד מרובה על הפרוץ וחצר ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ ועל זה משני על הא שהקשה מאי בעו (פי' מה רצו שיהיו המבואות מרובעין) (ועל זה משני תחלה לענין חמשה מבואות הפתוחין). וע"ז אומר עוד נ"מ לענין עומד מרובה על הפרוץ דבמבוי לא מהני וע"כ הוי דיירי דארעא דישראל מרבען והוי דינן כחצר ומותר בעומד מרובה על הפרוץ.

עוד קאמר שם אם יש ביניהן ארבע אמות הופלג (פי' דקאמר עוד נ"מ דיש פעולה במה דדיירי דארעא דישראל מרבען) דהיינו לענין אם יש ביניהן ארבע אמות הופלג (פי' דאם האי מבוי רחב יותר מארבע אמות וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ה' ושם) אמר רמי בר חמא אמר רב הונא לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מארבע אמות נידון משום לחי ואין צריך לחי אחר להתירו ד' אמות נידון משום מבוי וצריך לחי אחר להתירו. והנה כל זה הוא במבוי שאינו ניתר רק בלחי וע"כ אם הוא רחב יותר מד' אמות נידון משום מבוי ואינו מתיר משום לחי משא"כ בחצר שניתן בפס אינו מגרע מה שהוא רחב יותר וכמו שכתבו התוס' בד"ה אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה פי' בקונטרס ומיהו במבוי ח' אע"ג דבהאי ק"ו נמי מצי למישרי דהא יותר מד' הוי האי פס וחצר משתרי בד' כיון דלאו לשם לחי הוקבע ולא לשם תיקון פס הוקבע כי היכי דאפקינן מתורת לחי אפקינן נמי מתורת פס. ור"י פי' דאין סברא ללמוד לענין תורת פס מחצר דבחצר הפס מהני משום מחיצה משום הכי כש"כ דמהני היכא דסותמו טפי אבל במבוי שהקילו חכמים בלחי אפי' למאן דאמר משום מחיצה צריך שיהא שם לחי עליו אבל לענין עומד מרובה הוי קל וחומר טוב משום דהוי מחיצה גמורה שמועיל בכל דפנות כו' ואם כן מוכח מהתוספות

דבחצר מועיל אם הפס הוא רחב מד' אמות. מה שאין כן במבוי אם הוא רחב מד' אמות נפק מתורת לחי והוי מבוי וע"כ אינו מתיר.

וע"ז אומר אם יש ארבע אמות הופלג (פי' דלענין זה נמי יש נ"מ וטוב יותר אם דיירי דארעא דישראל מרבען) והוא לענין אם יש בלחי יותר מד' אמות שהופלג (פי' שהופלג יותר מכשיעור לחי עד שיעור מבוי וא"כ אינו מתיר בתורת לחי למבוי) משא"כ אם מרבען וא"כ יש להם דין חצר וכחצר מועיל פס אף אם הוא רחב יותר מד' אמות, וע"ז אומר דהני דיירי דארעא דישראל מרבען, וע"ז אומר מה בעו פי' למאי רצו דיהא מרבען הא מבוי קיל יותר שהתירו בלחי, וע"ז משני חמשה מבואות פתוחין למבוי פי' במבוי עקום דצריך היתר בעקמימותו משא"כ בחצר עומד מרובה על הפרוץ וכו' לענין עומד מרובה על הפרוץ דבחצר מהני ובמבוי לא מהני אם יש ביניהן ארבע אמות הופלג (פי' לענין זה נמי מהני מה שהם מרבען שמותר פס אפי' הוא יותר מד' אמות נמי מותר והא דקאמר אם יש ביניהן ארבע אמות הופלג. ולפי"ז ה"ל למימר אם יש בו יותר מד' אמות הופלג אך אפשר שהפי' הוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' ט') רב אשי אמר כגון שרצפו בלחיים פחות מארבעה במשך ארבע אמות לרשב"ג דאמר אמרינן לבוד ה"ל מבוי וצריך לחי אחר להתירו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד ה"ל מבוי וצריך לחי אחר להתירו וע"כ קאמר דאם יש ביניהן ד' אמות פי' אם הלחיים סמוכים זו לזו בפחות מג' א"כ אמרינן לבוד וא"כ כיון דאמרינן לבוד א"כ הופלג דה"ל יותר מד' אמות ואינו מתיר במבוי ודו"ק:

הלכה ד

שם (ה"ד) רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח ר' יהודה אומר רחבה אעפ"י שאינה בריאה כו' רב אזל לחד אתר חמא חד מבוי שריתי' בלחי יהב לה בחוטרא ואפלה א"ל רב חונא דיקלא קאים. א"ל רב עינוי דרב חונא גבה ועינוי דרב לא גבה אלא הריני אוסר להם משום קורה ולשבת הבאה אני מתיר להן משום לחי שיהיו יודעין שאם ינטל הדקל שהוא אסור לטלטל אית בעי מימר דלא יהוון סברין כר' יודה דר"י אמר רחבה אעפ"י שאינה בריאה ופי' לפי זה ההיא מעשה הי' בע"ש מבעו"י דהא אמרינן יהיב לה בחוטרא ואפלה (וצ"ל אזל לחד אתר חמי חד מבוי שריתי' בקורה יהיב לה חוטרא ואפלה א"ל רב חונא דיקלא קאים וא"כ יסמוך על הדקל וע"ז א"ל רב הריני אוסר להם משום קורה ולשבת הבאה אני מתיר להם משום לחי ויהיו יודעים שעיקר הסמיכות הוא על הדקל ולא על הקורה ואם ינטל הדקל שהוא אסור לטלטל או דלא יהוון סברין כר' יהודה דאמר רחבה אעפ"י שאינה בריאה):

וע"ז אומר ר' חיננא לא אמר כן אלא רב אזל לחד אתר חמא חד מבוי שניטל קורתו ואסר לה א"ל רב חונא דיקלא קאים א"ל רב עינוי דרב חונא גבה ועינוי דרב לא גבה אלא הריני אוסר להם משום קורה ולשבת הבאה אני מתיר להם משום לחי שיהיו יודעין שאם ינטל הדקל שהוא אסור לטלטל. אית דבעי מימר דלא יהוון סברין כר' יהודה דתנינן תמן איזהו קרפף כל שהוא סמוך לעיר דברי ר' יודה:

והנה המפרשים נדחקו בפירושיהם ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) שלא יהיו סברין כר' יהודה בעירובין (דף צ"ד) חצר שנפרצה לר"ה וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחייו מותרים באותו שבת כו' דשבת כיון שהותרה הותרה דלפי דברי ר' חיננא הי' ההוא מעשה בשבת. ורב לא ס"ל כר' יהודה וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ט דעירובין ה"ד) ורב ור"י אמרו אסור בין בשבת כו' ומשמע דסבירי להו כר' יוסי דלא אמרינן דשבת כיון שהותרה הותרה וכן אמרינן בעירובין (ד' צ"ג) איתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא ד' אמות דרב לית לי' דשבת כיון שהותרה הותרה:

[**וא"כ** כיון דההוא מעשה הי' בשבת ואם לא הי' רב חושש שלא יאמרו דס"ל כר"י דאמר שבת כיון שהותרה הותרה הי' סומך על הדקל משום לחי אעפ"י דלא סמכינן עליו מאתמול הוא דלא כשיטת הש"ס דילן בעירובין (דף י"ז) דאמרינן שם דרב הונא הוי יתיב בההיא מבואה הוה יתיב רב קמי' א"ל לשמעי' זיל אייתי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחי אחוי לי' בידו קום אדוכתא אמר לי' רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא א"ל דמי האי מדרבנן כו' מי סמכינן עלה מאתמול כו' ולשיטת הירושלמי משמע דאי לאו שהיה חושש שיאמר דס"ל כר"י דשבת הואיל והותרה הותרה הי' סומך על הדקל אע"ג דלא סמך עלה מאתמול (ועי' בתוספות ד"ה לא כו אע"ג דרב הונא אית לי' בפרקין (ד' י"ז) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למיסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דהיכא דליתנהו למחיצות לא אמרינן הואיל והותרה הותרה א"נ הכא לפי דברי רב הי' מקשה ולקמן יתבאר בזה שיטת הירושלמי בלחי העומד מאיליו]

הלכה ו

שם (ה"ו) כותל הנכנס ונראה כפס מבפנים ושוה מבחוץ או שנראה כפס מבחוץ ושוה מבפנים נידון כלחיים היה משוך אבא בר רב חונה אומר רואין אותו כאלו הוא כנוס. ונראה לי דתחילה קאמר כותל הנכנס ונראה כפס מבפנים ושוה מבחוץ או שנראה כפס מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי הוא כמו שפי' רש"י בעירובין (ד ט') על כותל שצידו א' כנוס מחבירו ששקע הכותל מלפניו דהיינו שנראה לעומדי' בר"ה וזה פשיטא

ליה דמהני והא דקאמר אח"כ היה משוך היינו שמשך כל הלחי לחוץ וכמו שהביאו התוס' בעירובין רובין (ד' ט') בד"ה כותל ב' הפירושים של רש"י:

שם התיב רב חסדאי והא תנינן חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה ויעשו כותלי גדולה כלחיים אצל כותלי קטנה והותרה קטנה (פי' דפריך על הא דאמר דאם הי' משוך רואין אותו כאלו הוא כנוס דא"כ אמאי תנינן חצר קטנה שנפרצה לגדולה הגדולה מותרת והקטנה אסורה שיעשו כותלי גדולה אצל הקטנה כלחיים. אי אמרינן דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משו' לחי) [וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ט') אמר רבה ומותבינן אשמעתין חצר קטנה שנפרצה לגדולה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואם איתא קטנה נמי תישתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים]:

וע"ז משני א"ל אבא בר רב חונה תיפתר במשוכין יותר מעשר. והוא כמו דמשני א"ר זירא בנכנסין כותלי קטנה לגדולה והא דקאמר במשוכין יותר מעשר דלפי"ז נפיק לי' מתורת לחי [והא דקאמר בריש עירובין (ה"א) בהירושלמי הכן דיירי דארעא דישראל מרבען א"כ יש ביניהן ארבע אמות הופלג כו' אם יש ארבע אמות נפיק ליה מתורת לחי. אבל בתורת פס לחצר מותר התם איירי ברוחב והכא באורך אמר במשוכין יותר מעשר]:

עוד שם תני ר' שיין קומי ר' אחא בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשר (פי' וא"כ למאי מוקי לה בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשר הוא להורות שאעפ"י שיוכל לומר לבוד דהא הוי הקטנים פחות מג' טפחים לכאן ולכאן שעובי הכתלים ממעטין ואפ"ה הקטנה אסורה) והוא מחמת שנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי [וכן פריך בעירובין (ד' ט') והא תני רב אדא בר אבדימי קמי דר' חנינא קטנה בעשר גדולה באחת עשרה ומסיק דפשיט מינה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי א"ל רב אחא כן אמר רשב"ל כל משנה שלא נכנס לחבורה אין סומכין עלי' (פי' דכיון שלא נישנית בחבורה אין סומכין על זה הברייתא]. א"ר יוסי אתי' כמ"ד חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של ד' טפחים מכאן ופס של ד' טפחים מכאן (פי' דמהברייתא לא קשיא דע"כ הקטנה אסורה דאף דיש לומר לבוד אעפ"כ הא בעינן פס ארבעה):

והנה התירוץ הזה הוא תמוה מאוד. דא"כ איך יתיישב הא דתנן דהגדולה מותרת. אך יש לפרש הא דקאמר ע"ז בירושלמי א"ר יוסי בר בון ואפי' תימא כן אתי' כמ"ד חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של ד' טפחים מכאן ופס של ד' טפחים מכאן: הוא שמקש' דא"כ איך יתיישב הא דתנן דהגדול' מותר' (ואיפשר עוד לפרש ולגרוס אתי כמ"ד חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של שלשה טפחים מכאן ופס של ג' טפחים מכאן (פי' דרבי

סבר לה כר' יוסי דאמר בעינן שלשה טפחים וכמו דמשני בש"ס דילן רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתני' חצר כו' רבי אומר בשני פסין ורבי סבר לה כר' יוסי:

וע"ז אומר ר' יוסי בר' בון ואפי' תימא אתי כמאן דמר חצר ניתרת בשני פסין ובלבד פס של ג' טפחים מכאן (לפי מה שהגהתי) (פי' שזה אינו רק לתרץ הברייתא דלמאי תני ר' הושעי' דלמאי תני בברייתא בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשרה והוא דאל"כ במה ניתרת הגדולה משום דהברייתא סובר כרבי דאמר בעינן שני פסין וסבר לה כר' יוסי דבעינן שלשה טפחים אבל מ"מ יש להוכיח מזה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי דאל"ה תשתרי הקטנה נמי:

וע"ז אומר רב עוקבה בשם רבנן דתמן לגדולה הן נידונות ואינן נידונות לקטנה (פי' שאף דהוי פחות מג' ופחות מג' אמרינן לבוד אעפ"כ כיון דלא עשאום לשם לחי אלא דהוי לחי ממילא ע"י לבוד בכה"ג לא אמרינן דהוי לחי והוא משום דהוי כמו לחי העומדמאיליו ולא סמכינן עלה מאתמול ג"כ בשלמא הגדולה מותרת דנעשית תחילה לשם מחיצה ואע"ג דנפרצה מ"מ נשאר שלשה טפחים מכאן ושלשה טפחים מכאן ע"כ מותר משא"כ הקטנה דצריך להתיר ע"י לבוד ונפרצה בשבת ע"כ כיון שנעשית מאילי' ע"כ אפי' אי אמרינן דנראה מבחוץ ושוה מבפנים מ"מ הרי הועמד לשם לחי אבל כאן ההיתר ע"י לבוד נעשית מאיליו ולא הועמד לשם לחי ואיפשר דע"כ אומ' בשם רבנן דתמן דהיינו רבנן שבבבל דפליגי בזה אי לחי משו' מחיצה או לחי משום היכר ולכ"ע בעינן דסמכינן ע"ז מאתמול וע"כ לגדולה מהני דמ"מ הועמד מתחילה לשם מחיצה ע"כ יוכל להעשות לחי אבל בקטנה להתירה ע"י לבוד כיון דלא סמכינן מאתמול לא מהני משום לחי וזהו דווקא לרבנן דתמן אבל לשיטת הירושלמי שהבאתי (בה"ד) הא דקאמר הריני אוסר להם משום קורה ולשבת הבאה אני מתיר לכם משום לחי שיהיו יודעין שאם ינטל הדקל שהוא אסור לטלטל אית דבעי מימר דלא יהוון סברין כר' יהודה כו' משמע אבל בלא"ה הי' סומך על הדקל אע"ג דלא סמיך עליו מאתמול אלמא דהירושלמי לא בעי דסמכי' עליו מאתמול א"כ לא יתורץ במה שאמר לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה לפי מה שביארתי שהטעם משום דלא סמכי עליו מאתמול וע"כ אומר רב עוקבא בשם רבנן דתמן דווקא דהיינו בשם רבנן שבבבל דס"ל דבעינן דווקא דסמיכי עליו מאתמול):

ולפי"ז איפשר לומר דאפי' אי אמרינן דלא מיירי במשוכין יותר מעשר אעפ"כ אינו מותר בנראה מבחוץ ושוה מבפנים. כיון דלא סמך ע"ז מאתמול רק הגדולה ניתרת ע"י מה שנשאר שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן משום דמה שנשתייר הי' מאתמול ג"כ לשם מחיצה ואיפשר לומר בפשיטות דלגדולה נידונות ולא לקטנה משום דכיון דלא

הועמד לשם הקטנה ע"כ לא הוי לחי. וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ט"ז) ורבא לטעמיה דאמר לחי משום היכר אי עביד בידים הוי היכר ואי לא לא הוי היכר כו' ת"ש דרב הוה יתיב בההיא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא כו' לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא כו' מי סמכינן עלה מאתמול טעמא דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי. וא"כ איפשר לומר דרבנן דתמן סבירי להו כמו רבא דלחי הוא משום היכר וע"כ בעינן דעביד בידים וע"כ אומר בשם רבנן דתמן דלהירושלמי סמכינן אדיקלא אע"ג דלא סמכינן עלה מאתמול] אף עפ"כ איפשר לפרש כמו שביארתי דהטעם דלשיטת הירושלמי מיירי בנפרצה בשבת וע"כ אמרינן דנידונות הן לגדולה ואין נידונות לקטנה משום דלא סמכינן עלה מאתמול וכמו שאבאר:

והא דלא משני בש"ס דילן הכי היינו טעמא משום דאמרינן בעירובין (דף צג) בעי רב הושעי' דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו אמר רב חסדא ת"ש חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר רבה אימר מבעוד יום נפרצה א"ל אביי לא תימא מר אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה דהא מר הוא דאמר בעי מיניה מרב הונא כו' ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה ובגמרא דילן (דף ט') אמרינן אמר רבה ומותבינן אשמעתין כו' ולרבה מיירי מתניתין דמבעוד יום נפרצה וע"כ לא משני הש"ס דילן לגדולה הן נידונות ואין נדונות לקטנה לפי מה שבארתי שהטעם הוא מחמת דלא סמכו מאתמול דכיון דמבעוד יום נפרצה. וכמו דאיתא בש"ע או"ח (סי' שס"ג) דאם לא היה שם לחי אחר מע"ש כאלו סמכו עליו דמי וע"כ לא יוכל לשנות כמו הירושלמי דלגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה דכיון דנפרצה מבעוד יום כאלו סמכו עליו מאתמול דמי אבל בירושלמי איתא היה משוך אבא בר רב הונא אומר רואין אותו כאלו הוא כנוס התיב רב חסדא והתנינן חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה ויעשו כותל גדול' כלחיים אצל כותלי קטנה והותרה קטנה וע"כ אומר רב עוקבא בשם רבנן דתמן לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנ' דהא לרב חסדא מיירי מתניתין דנפרצה בשבת וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ג ושם) בעי רב הושעי' דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו אמר רב חסדא ת"ש חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה (פי' דאלמא דיורין הבאין אוסרין א"כ אליבא דרב חסדא מיירי שנפרצה בשבת) וע"כ משני לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה:

[**וכן** משמע שיטת הירושלמי (פ"ט ה"ב) גג גדול הסמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור כו' מפני פליגא על שמואל חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה

ויטלטלו בה עד מקום מחיצות חברי' אמרין קומי ר' יוסי כו' מה דמר שמואל בשבת זו מה דהיא מתניתין בשבת הבאה כו' וזהו אליבא דשמואל שסובר דדיורין הבאים בשבת אינם אוסרין אבל הירושלמי סובר דיורין הבאין בשבת אוסרין ולא אמרינן כיון דהותרה הותרה. ואיפשר שסובר הירו' דלעניין מחיצות טפי עדיף ואמרי' כיון דהותרה הותרה. וכמו דאמרינן בעירובין (דף י"ז) ור' יצחק אנא דאמר אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה אלא דאיתנהו לדיורין הכא ליתנהו לדיורין וזה גרע טפי ממחיצות. וע"כ אמרינן בירושלמי ופ"ב דעירובין) באו מים בשבת כבר נכנסה שבת באיסור חרבה הבאר כבר נכנסה שבת בהיתר ובש"ס דילן בעירובין (ד' כ') אמרינן בעא מיניה אבייי מרבה יבשו מים בשבת א"ל כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן אלמא דלא אמרינן דשבת כיון שהותרה הותרה. אלא דלשיטת הירושלמי דיורין גריעא ממחיצות ובירו' (פ"ק דעירובין) היך עבידא הי' שנים ועירבו עירוב א' כו' (וכן בפ"י דעירובין ה"ד) בעי ר' בא אף לענין מחיצות כן (פי' אי אמרינן כיון דהותרה הותרה). ויתבאר לקמן ודו"ק]:

הלכה ז

שם (ה"ז) כותבין עליו גיטי נשים ר' יוסי הגלילי פוסל כו' מ"ט דריה"ג ספר מה ספר מיוחד שאין בו רוח חיים אף כל דבר שאין בו רוח חיים מה ספר דבר מיוחד שאינו אוכל אף כל שאינו אוכל מ"ט דרבנן מה ספר מיוחד שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש על דעתיה דר"י הגלילי ידות אוכלין כאוכלין נשמעינה מן הדא כתבו על קרן הצבי וגדדו וחתמו ונתנו לה כשר מפני שגדדו ואח"כ חתמו הא אם חתמו ואח"כ גדדו לא ופי' הק"ע טעמא שחתכו מתחילה ולא כתב במחובר לצבי אלא התורף הא אם חתמו ואח"כ חתכו לא (ופי' הק"ע הא לאו חי הוא אלא לאו משום דהקרן מחובר לאוכלין ש"מ דסובר ר"י הגלילי ידות האוכלין כאוכלין והק"ע כ' דמיירי בין בחי ובין בשחוט והפ"מ פי' והא ברייתי' ריה"ג היא דאי לרבנן איכא תקנתא שיתן לה הקרן עם הצבי אלמא דשמעינן אליבא דריה"ג שכל המחובר לרוח חיים כרוח חיי' היא וה"נ ידות האוכלין המחובר לאוכלין כאוכלין הוא ופירושיהם דחוק מאוד:

ע"כ נראה ני דלא כמו דגרסי כתבו על קרן הצבי וגדדו וחתמו ונתנו לה כשר אלא שצ"ל וגדדו (פי' שגרד האוכלים מבפנים פי' דמיירי אפי' בשחוט והטעם מפני שהוא יד לאוכלין אם יש בשר מבפנים וכמו דאמרינן בחולין (ד' קי"ח) אמר רב אין יד לפחות מכזית כו' ור' יוחנן אמר יש יד לפחות מכזית כו') וע"כ קאמר דאם גרדו מבפנים (פי' שגרד הבשר בפנים שלא יהי' יד לאוכלין). וע"ז אומר כתבו על קרן הצבי וחתמו ונתנו

לה כשר משום שסובר דהעיקר היא החתימה ע"כ אם גרדו קודם החתימה כשר דלא הוי יד לאוכלין אבל אם גרדו אחר החתימה א"כ הוי יד לאוכלין וא"כ ש"מ דידות אוכלין כאוכלין לענין גט לריה"ג:

שם ר' אחא בשם ר' מיישא והוא שכתב על זכרותו של קרן אבל אם כתב על נרתיקו כפרוש הוא וכשר נ"ל דקאמר דלר"י הגלילי אינו פסול מפני שהוא מחובר לבע"ח והוי כמו בע"ח או מפני שהוא יד לאוכלין זהו דווקא בזכרותו אבל על נרתיקו כפרוש הוא וכשר ולא הוי כמו בעלי חיים וגם מטעם יד נמי לא הוי וכה"ג אמרינן בחולין (ד' קכ"א) תנן התם החרטום והצפרנים מטמאין ומטמאין ומצטרפין כו' קרנים אמר ר"פ במקום שחותכין ויוצאין מהם דם (ומה שהקשה הק"ע דמ"ט לא הביאוהו הפוסקים דזה הוא דווקא לריה"ג והוא דלא הוי כמו ב"ח ולא כמו יד. אבל לא לענין אם מחוסר קציצה ועיין בתוספות גיטין דנסתפקו אפי' לענין קלף עי' שם ובפ"ב דגיטין שם יתבאר ודו"ק

שם ר' יונה בעי אף לענין הכשר זרעים כן האיך עבידא חישב עליהן שירדו על הבהמה ומן הבהמה על האוכלין ופי' הפ"מ דכמו דחשיב הבהמה דהוי דבר שיש בו רוח חיים כמחובר וה"נ לענין הכשר כן. [ואיפשר לומר דמיבעי' לי' אליבא דריה"ג והוא כמו שכתבתי בספרי א"ה בסופו על הא דאמרינן בפסחים (ד' כ') אמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהי' פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עליו ופירש"י להכי נקיט פרה של זבחי שלמים לפי שהעור והבשר לבעלים ומתעסק ליפות העור והבשר ומעבירה בנהר סמוך לשחיטה ומשקין אותה כדי שתהא נוחה לה לפשוט והקשה הקצה"ח שלפי מה שכתב הרמב"ם (פי"ג מה' טו"א) שהכשר בעינן שיהא ברצון הבעלים וכתב הכ"מ (שהרשב"א חולק) וטעמו של הרמב"ם דרצון בעלים בעינן דאי איפשר שרצון אחרים יגרום הטומאה לדבר שאינו שלהם וא"כ האיך איפשר בקדשים הכשר מים כיון דבעינן רצון בעלים וקדשים לית להו בעלים וע"כ אומר כגון ששחט פרה של זבחי שלמים משום דס"ל כריה"ג דקדשים קלים הוי ממון בעלים וע"כ מהני הכשר דהוי רצון בעלים משא"כ בשאר קדשים

והנה התוספות כתבו בפסחים (ד' כ') ובשעת שחיטה עדיין משקה טופח עליו פי' הקונטרס דאי איפשר שלא יפלו מן העור על הבשר. ואין נראה דא"כ ה"ל תלושין ותלושין לא מיכשרי כיון דדריש שמואל יעמא ממש וליכאאלא חד קרא בהכשר וההוא מוקי לה במחוברים ולהכי נקיט והעבירה בנהר משום דבעי הכשר מן הנהר שהוא מחובר ואומר ר"י דע"י העור הוכשר הבשר דבחולין (ד' קי"ח) פליגי אי יש יד להכשר אבל לכ"ע יש שומר להכשר ובכל העור באו מים בעודם מחוברים וא"כ הא דמשנינן

דהוכשר במים הוא דווקא אליבא דריה"ג שסובר דקדשים הוא ממון בעלים והוכשר ע"י שהעבירה בנהר. והוי הכשר ע"י העור כמו שכתבו התוס' וע"כ אומר ר' יונה בעי אף לענין הכשר זרעים כן חישב עליהם שירדו על הבהמה ומן הבהמה על האוכלים וכי היכי דממעט לענין גט דבר שאין בו רוח חיים ה"נ לענין הכשר וא"כ אי איפשר לומר כגון שהעבירה בנהר ושחטה ועדיין משקה טופח עלי' אפי' לריה"ג דהא לדידיה לא הוי הכשר וע"י חיבת הקודש אימר דמהני חיבת הקודש לאיפסולי גופי' אבל למימני בי' ראשון ושני לא כמו דאמרינן בפסחים (ד' כ') אימר דמהני חיבת הקודש לאיפסולי גופי' למימני ביה ראשון ושני נמי תיפשוט דבעי ריש לקיש צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני כו' וכן אמרינן בירוש' (פ"ג דחגיגה ה"ב) רשב"ל בעי צריד של מנחות מהו שיעשה מניין. התיב ר' לעזר והא כתיב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא את שטומאתו על ידי מים עושה מנין את שאין טומאתו ע"י מים אינו עושה מנין וע"כ מיבעי לי' לר"י הגלילי ועל זה אומר או שני' היא דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא ודו"ק]:

הלכה ט

שם (ה"ט) מקיפין ג' חבלים זו למעלה מזו וזו למעלה מזו ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו ג' טפחים שיעור חבלים ועוביין יותר על טפח שיהא הכל עשרה טפחים א"ר זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר הא פחות מיכן לא ותני כן הביא דופן של ז' טפחים והגביהו מן הארץ פחות מג' מותר:

הנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאוד והק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד ע"כ נראה לי שיש בכאן וטעות הדפוס וחילוף השורות). וכן צריך להיות הא פחות מיכן לא ותני כן הביא דופן של שבעה טפחים והגביהו מן הארץ פחות מג' מותר. תמן את אמר כל פחות מג' כסתום וכא את אמר כל פחות משלשה כסתום (והוא ט"ס וצ"ל כל פחות מג' אינו כסתום) א"ר זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר.

ויתבאר הא שאומר הא פחות מיכן לא והוא כמו דאמרינן בעירובין (דף טז) אמר רב המנונא אמר רב הרי אמרו עומד מרובה על הפרוץ בשתי הוי עומד בעי רב המנונא בערב מאי אמר אביי ת"ש שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח שיהו הכל י' טפחים ואם איתא למה לי יתר על טפח ליעביד פחות משלשה וחבל משהו פחות משלשה וחבל משהו פחות מארבעה וחבל משהו ותיסברא האי פחות מד' היכא מוקים ליה אי מוקים ליה תתאי ה"ל כמחיצה שהגדיים בוקעין בה אי מוקים ליה עילאי אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה אי מוקים לי' במיצעי ה"ל עומד מרובה על הפרוץ משתי

רוחות ש"מ עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד והתוספות הקשו ע"ז דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחצי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חצי טפח ומשהו כו':

וע"ז הקשה בירושלמי הא פחות מיכן לא (פי' דלמה לי יתר על טפח הא יכול להיות בפחות מיכן דליעבד פחות משלשה וחבל משהו ופחות מג' כו' והני כן הביא דופן של ז' טפחים והגביהו מן הארץ פחות מג' מותר המן את אמר כל פחות מג' כסתום וכא את אמר כל פחות מג' אינו כסתום.

וע"ז אומר אמר רבי זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר (פי' בעשר היינו כמו שמביא הא דתני' דהביא דופן של שבעה טפחים והגביהו מן הארץ פחות מג' כשר וביותר מעשר הוא כמו דאמרינן בשבת (דף ח) כפאה על פיה שבעה ומשהו חייב שבעה ומחצה פטור ופירש"י אבל גבוה ז' טפחים ומחצה והוא הדין לשני משהוין פטור דכי מטא לפחות משלשה סמוך לקרקע אמרינן לבוד במחיצתי' והרי היא כמונחת נמצאו שוליה למעלה מי' ואינו נוחה כולה ברה"ר ובשלא כפאה ליכא למימר לבוד דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות וכן אמרינן בירושל' רפ"י דשבת הוציא כו' הואיל ואין כולה ניחה ברה"ר פטור אמר רב שמואל כו' הוציא קורה מרה"י לרה"ר עד שלא הניחה ברה"ר נכנס ראשה לרה"י אחרת הואיל ואין כולה ניחה ברה"ר פטור ואין הטעם משום דעברה דרך מקום פטור דהיינו למעלה מעשרה אלא הטעם הוא כמו דאמרינן בשבת (דף. ט) גבי כוורת והוא דכי מטי פחות מג' סמוך לקרקע אמרינן לבוד כמחיצות והרי היא כמונחת ונמצאת למעלה מי' ואף שפירש"י דדווקא כפאה על פיה ובשלא כפאה ליכא למימר לבוד דלא אמרינן לבוד אלא במחיצות והתוס' פירשו דקאי דווקא ארחב ששה עיי"ש בתוספות וזה נתבאר (רפ"י דשבת ה"ג). ושם ביארתי דאע"ג דאמרינן לבוד בכל הדברים וכמו דאמרינן בגיטין (דף עט) דכל פחות מג' הסמוך לגג הוי כגג וכן אמרינן בעירובין (דף צט) אמר רב נחמן הכא במזחילה פחות מג' סמוך לגג עסקינן דכל פחות מג' סמוך לגג כגג דמי וכן אמרינן בשבת (דף פ) גבי חצי גרוגרת דאם העבירה דרך עלי' חייב והיינו בפחות משלשה והוא משום דאמרינן לבוד אך שיש ב' מיני לבוד וכמו שכתב המ"מ (פט"ו מהל' שבת) דלבוד א' הוא כגון פחות מג' סמוך לגג הוי כגג כה"ג אמרינן בכל הדברים אבל לראות כאלו המחיצות יורדין למטה ונמצאת ראשה למעלה מי'. א"כ צריך לומר לבוד דהוי כסתום וכהאי גוונא לא אמרינן אלא במחיצות. ושם בשבת (רפ"י) ביארתי]:

וע"ז אומר א"ר זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר פי' שאם הוא יותר אין מתחייב הזורק דכיון דמטי פחות מג' סמוך לקרקע א"כ נמצא דראשה למעלה מי' וא"כ אמרינן דלבוד הוא כסתום אעפ"כ לא אמרינן אלא בכה"ג אבל שיהיה לבוד כסתום שיהיה כמו עומד מרובה על הפרוץ בכה"ג לא הוי לבוד כסתום וכה"ג כתב הג"א הביאו המ"א באו"ח (סי' שס"ב) אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא מבטלי מחיצתה היכא שכל א' בפני עצמו רחב יותר מן המחיצה ועומד גמור מרובה על הפרוץ מב' רוחות הוי עומד אבל אלו עומדים פרוצים הם אלא דהוה כמו עומד ע"י לבוד ולא הוי עומד מרובה על הפרוץ ולשיטת הירושל' אפי' אי אמרינן לבוד יהיה עומד מרובה על הפרוץ מרוח א' בכה"ג לא אמרינן דהוי לבוד כסתום. וכמו שאומר א"ר זעירא לא אמרו אלא בעשר וביותר מעשר.

וע"ז אומר אין את בעי מקשי' הכין קשי הביא דופן של שבעה טפחים וכל שהו והגביהו מן הארץ ב' טפחים חסר כל שהוא כו' והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה ולי נראה שהוא (ט"ס וכצ"ל) הביא דופן של ז' טפחים וכל שהוא והגביהו מן הארץ ג"ט חסר כל שהוא והפי' הוא שהביא דופן של ז' טפחים וכל שהוא היינו שחקק בהדופן והניח כל שהוא והעמיד הכל שהוא פחות מג' והוא כמו דאמרינן בעירובין (דף ס"ז) אלא רב המנונא הכי קא מיבעי' ליה כגון דאייתי מחיצות דהוא ז' ומשהו וחקק בה ג' טפחים ושבק ד ומשהו וכמו שפירש"י ושבק בה ד' שלמין למעלה ומשהו למטה. וע"ז קשיא ליה דליהוי מותר בכה"ג:

וע"ז אומר ייבא כיי דמר ר' יוחנן העומד והחלל מצטרפין בארבעה והוא שיהא העומד רבה על החלל (ולא סיים) והוא כמו דאיתא בשבת (פי"א ה"ב) רבי זעירא בעי עד שיהא עומד שבכאן ושבכאן. ואם כן בעינן שני עומדים שיהא רבה והכא ליכא אלא עומד א' ודו"ק ועיין בפ"א דסוכה (הלכה י"א):

הלכה י

שם (ה"י) מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים בשיירא דברו דברי ר"י וחכ"א לא דברו בשיירא אלא בהווה כל מחיצה שאינה של כו' אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר' יהודה וחכ"א ח' משני דברים:

ואמרינן בגמ' שם מקיפין בקנים בשיירא דברי ר"י הא יחיד צריך והא ר"י מהשניי (כצ"ל) בין יחיד לשיירא ורבנן לא מהשניי בין יחיד לשיירא (פי' דמיבעי' ליה אם לרבנן יש חילוק בין יחיד לשיירא ואמר נשמעינה מן הדא שיירא שחנת' בתל שהוא גבוה עשרה בנקע שהוא עמוק עשרה כו' (וכצ"ל) מטלטלין בכולה עד בית סאתים ובלבד שלא ישיירו בה בית סאתים פנוי ר' אחא בשם ר' חיננה אפי' אוכפות אפילו עביטין

(פי' דמותר לטלטל בכולה אפי' יותר מבית סאתים ובלבד שלא יהיה בית סאתים פנוי מכלים והוא כמו דאמרינן בש"ס דילן בעירובין ודף טז) וחכ"א א' יחיד וא' שיירא נותנים להן כל צרכן ובלבד שלא יהיו בית סאתים פנוי (ופירש"י שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים וא"כ לפי"ז אין חילוק לרבנן בין יחיד לשיירא:

וע"ז אומר מילתיה דרב הונא אמרה ובלבד אדם דמר ר' בא בשם רב חונה א' או שנים נותנים להם בית סאתים ג' נותנים להם בית ששת סאין מיכן והילך לפי חשבון (ולפי"ז יש חילוק אפי' לרבנן בין יחיד לשיירא דא' או ב' נותנים להם סאתים אבל שלשה נותנים להם בית ששת סאין. ולפי"ז לשיטתהירושלמי לדברי רב הונא א"כ חכמים נמי סברי דאפי' בשיירא אין ניתנים להן כל צרכן רק בית שש סאין והוא כמו שיטת הש"ס דילן לדברי ר' יוסי בר' יהודה דאמרינן התם א' יחיד וא' שיירא לחבלים ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנים לו בית סאתים שנים נותנים להן בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנים להם בית שש דברי ר"י בר' יהודה וחכ"א א' יחיד ואחד שיירא נותנים להם כל צרכן ולשיטת רב הונא חכמים סברי דאפי' שיירא אין נותנים להם רק בית שש. דהא הוא מפרש דובלבד שלא יהי' בית סאתים פנוי היינו מאדם. ולקמן יתבאר איך רבי יוסי ברבי יהודה סובר לפי שיטת הירושלמי אליבא דרב הונא:

שם בירושלמי היך עבידא היו שנים ועירבו עירוב א' ובא כו' והוסיף כבר נכנסה שבת באיסור היו ג' ועירבו שנים עירובין ובא כו' ופחת כבר נכנסה שבת בהיתר והנה הק"ע פירש דאם היו שנים וניתוספו עליהם דיורין אמרינן דכבר נכנסה שבת באיסור פי' ואינו מותר רק בבית סאתים היה ג' ועירבו שנים עירובין ובא כו' ופיחת דהיינו שנטל א' מהם והפ"מ פירש שפיחת היינו שפינה כלים וא"כ יש יותר מבית סאתים פנוי. ע"ז אומר כבר נכנסה שבת בהיתר וא"כ הוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' יז) איתמר שלשה ומת א' מהם שנים וניתוספו עליהן רב הונא ורב יצחק חד אמר שבת גורמת וחד אמר דיורין גורמין כו':

ולי נראה שהפי' כך הוא דהא לשיטת הירושלמי אליבא דרב יחיד או שנים אין נותנים להם רק בית סאתים והנה הק"ע כתב כתב הרב"י (בסי' ש"ס) מספקא ליה אם אין נותנים לשנים אלא בית סאתים כיון ששבתו יחד או אם נותנים לכל א' בית סאתים כו' וצ"ע ומכאן משמע מפורש דא' ושנים שוין דלשניהם אין נותנים להם אלא בית סאתים עכ"ל:

והנה שגה בזה דהנה בש"ע או"ח (סי' ש"ס) כ' יחיד ששבת בבקעה והקיף מחיצות גרועות כו' עד סאתים מותר לטלטל בכולן מסאתים ואילך אין מטלטלין אלא בארבע וכן הדין אם הם שנים וכתב הט"ז ב"י נסתפק אם רוצה לומר דלשנים נותנים נמי בית סאתים

לשניהם ביחד כיון ששבתו או אם רוצה לומר דאין נותנים לכל א' מהם אלא בית סאתים ובפ' כל גגות גבי ג' קרפיפות (דף צג) משמע דלכל א' נותנים בית סאתים דקאמר אמצעי מנופץ כו' אין נותנים להם אלא בית שש ושמא יש לחלק דשאני התם ששבתו כל א' בקרפף שלו. אבל היכא ששבתו ב' בקרפף א' איפשר שאין נותנים לשניהם אלא קרפף א' עכ"ל והביא הט"ז ראיה מדאמרינן פ"ק דרש רב נחמן יחיד נותנים לו בית סאתים ב' נותנים להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנים להם שש ואי הפי' דלב' נותנים להם ד' סאים מאי רבותא דג' דנותנים להם שש ולמה לנו מעלה דנעשית שיירא אם נותנים לפי ערך אלא ע"כ דעד ג' אין נותנים להם לפי ערך אלא בב' דווקא יש מעלה דהוה לפי ערך ולמסקנא כל צרכו עכ"ל:

והנה כל מה שנסתפק הב"י אם א' או שנים יש להם דין אחד דאין נותנים רק בית סאתים הוא בוודאי רק לפי המסקנא דנותנים להם כל צרכן אבל לא לדברי ר' יוסי בר' יהודה דאמר יחיד נותנים לו בית סאתים שנים נותנים להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנים להם בית שש דאל"כ מהו החילוק בין יחיד לשיירא וא"כ לפי"ז דלשיטת רב הונא שאמר דובלבד שלא יהי' פנוי היינו מאדם ודחכמים סברי כמו ריב"י לשיטת הש"ס דילן א"כ ודאי דא' או שנים דין א' להם דאין נותנים להם אלא בית סאתים:

ובזה יתבאר מה דבעי ר' בא דהיינו לשיטת ר' בא דאמר שם ר' בא בשם רב הונא א' או שנים נותנים להם בית סאתים וא"כ מבואר דא' או שנים יש להם דין א' וע"ז בעי ר' בא היך עבידא היו שנים ועירבו עירוב א' (פי' וא"כ אין להם רק בית סאתים) ובא כו' והוסיף פי' שעשה מחיצה ביניהם א"כ צריך לכל א' ליתן בית סאתים דהא ליחיד ג"כ נותנים בית סאתים וא"כ אם הבדיל במחיצה ביניהם צריך ליתן לכל א' בית סאתים וע"ז אומר היך עבידא היו שנים ועירבו עירוב א' ובא כו' והוסיף כבר נכנסה שבת באיסור (פי' דאין להם יותר מבית סאתים היו ב' (כצ"ל) ועירבו שנים עירובין (פי' דלאו דווקא שנים עירובין אלא שהי' כל א' לבדו ובא כו' ופיחת כבר נכנסה שבת בהיתר (פי' ונותנים להם בית סאתים לכל אחד כמו שהי' בתחילה כיון דנכנסה שבת בהיתר:

[**ואיפשר** דהא דנקיט ועירבו שנים עירובין הוא כמו דאיתא בעירובין (פ"י ה"ד) ר' בא בעי אף לענין מחיצות כן האיך עבידא היו שנים ועירבו עירוב א' כו' היו ב' (כצ"ל) ועירבו שנים עירובין דהתם בעי לענין אם יכולים לבטל בשבת וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ס"ז) בעא מיני' רב חסדא מרב ששת שני בתים משני צידי רה"ר בשבת ובאו כו והקיפום מחיצה בשבת מהו אליבא דמ"ד אין ביטול רשות מחצר כו' כי תיבעי לך אליבא דמ"ד יש ביטול רשות מחצר לחצר כו' אבל הכא דלא מצו מערבי מאתמול בטולי נמי לא מצי

לבטל או דילמא לא שנא וכיון דהתם הבעי' לענין עירוב אם יכולים לבטל ע"כ נקט הכא ועירבו עירוב שנים וכמו דאיתא בירושלמי בהרבה מקומות:

וא"כ נתבאר דהבעי' דר' בא הוא אינו כמו דבעי לה בש"ס דילן בעירובין (ד' י"ז) דאמרינן שם איתמר שלשה ומת א' מהם שנים וניתוספו עליהם כו' אלא כמו שביארתי והא דלא מיבעי' בש"ס דילן כמו דבעי לה בירושלמי לענין שנים ובא כו' והוסיף מחיצה או פיחת המחיצה איפשר לומר דמזה מוכח דלמאי דמסיק דאמר ר"נ אחד נותנים לו בית סאתים שנים נותנים להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנים להם כל צרכן דהפי' הוא דיחיד נותנים לו בית סאתים שנים נותנים להם בית סאתים לכל א' ועיין בס' אבן העזר) וע"כ לא בעי לה בש"ס דילן כמו הירושלמי דאם היו מתחילה שנים נותנים לכל א' בית סאתים והחילוק בין יחיד לשיירא הוא דבשיירא נותנים להם כל צרכן אבל לשיטת הירושלמי אליבא דר' בא בשם רב הונא דא' או שנים נותנים להם בית סאתים ואין נ"מ בין א' או שנים דאל"ה אין חילוק בין יחיד לשיירא דהא לשיירי נמי אין נותנים להם רק בית שש וע"כ בעי ר' בא אם בא כו' ופיחת או הוסיף וכמו שביארתי ודו"ק]:

שם בירושלמי ר' רדיפה אמר ר' ניסא שאל מהו ליתן להם ג' ראשי תורין שיהא זה מטלטל בתוך סאתים של זה וזה מטלטל בתוך סאתים של של זה. והנה הפ"מ פי' מהו ליתן להם שלשה ראשי תורין ראש תור הוא באלכסון שראש תור הזה נכנס בשל זה והבעי' היא בשנים שמן הדין אין לכל א' יותר מבית סאתים ומי נימא דהואיל ונכנס ראש בית סאתים של זה בשל זה מותרין הן לטלטל אפילו ביותר מסאתים והנה שגה בזה דלשיטת הירושלמי אליבא דר' בא אמר רב הונא יחיד ושנים שוין הן דאין נותנים להם רק בית סאתים והבעי' הוא דווקא בשלשה דמה דאמרינן בשלשה דנותנים להם בית שש היינו דנותנים לכל א' בית סאתים וע"כ מיבעי' לי' בראש תור א' בית סאתים. וע"כ מיבעי' לי' בראש תור שכל קרפף נכנס בתוך של חבירו אם מותרין להשתמש א' בשל חבירו דאי אמרינן דהוי כל א' וא' לבדו א"כ יש לכל א' בית סאתים או דהוי כמו שהם שלשה ביחד ונותנים להם בית ששת סאין שיהי' כל א' מותר להשתמש בתוך חבירו ואין זה האיבעי' כמו שאומר בש"ס דילן בעירובין (ד' צ"ג) אמר רב יהודה ג' קרפיפות זה בצד זה ושנים החיצוני' מגופפים והאמצעי אינו מגופף ויחיד בזה ויחיד בזה נעשה כשיירא ונותנין להם כל צרכן ודאי אמצעי מגופף ושנים החיצונים אינם מגופפים ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנים להם אלא בית שש התם הוא לענין אם הם בשיירא ונותנים להם כל צרכן שיש להם דין יחידים וע"כ נותנים לכל א' בית סאתים (לפי' הב"י הוא מחמת שהקרפיפים מחולקים ולפי מה שביארתי הדין כך הוא אליבא דרב נחמן דנותנים

לכל א' בית סאתים וע"כ תלוי אם האמצעי מגופף או שאינו מגופף אבל הא דמיבעי' לי' בירושלמי היינו לפי שיטת הירושלמי דאפי' שלשה דנעשים שיירא אין נותנים להם אלא בית ששת סאין וכן אם כל א' לבדו נותנים לו בית סאתים אלא דהבעי' הוא אם כל א' נכנס בראש תור בתוך של חבירו אם מותרין הם להשתמש זה בצד זה ודו"ק ולקמן יתבאר בזה תש (פ"ב ה"ה) ודו"ק]:

שם בירושלמי ר' אחא בשם רב חסדיי אתי' דר"י בר"י בשיטת אביו וחלוק על אביו בשיטת אביו ביחיד יתר מבית סאתים (נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל) ביחיד פחות מבית סאתים וחלוק על אביו שיירא פחות מבית סאתים (ונראה לי שהוא ט"ס וצ"ל בשייר יתר מבית סאתים):

והענין הוא דקאי אהא דתנן כל מחיצה שאינה של כו' אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר יהודה וחכמים אומרים ח' משני דברים ולשיטת הש"ס דילן בעירובין הוא דר' יהודה דקאמר בשיירא דברו היינו ליתן להם כל צרכן ור' יוסי בר יהודה מחמיר יותר מדר' יהודה דאפי' בשיירא אין נותנים להם אלא בית שש כמו דהני' אחד יחיד וא' שיירא לחבלים ומה בין יחיד לשייראלשיירא יחיד נותנים לו בית סאתים שנים נותנים להם בית סאתים ג' נעשו שיירא ונותנים להם בית שש וכן אמרינן ההם אוקמת ר"נ אמורא עליו כו' ברם כך אמרו יחיד נותנים להם בית סאתים שנים נותנים להם בית סאתים ב' נעשו שיירא ונותנים להם כל צרכן רישא ר' יוסי בר' יהודה וסיפא רבנן ופי' רש"י רישא ר' יוסי בר' יהודה דקאמר יחיד בית סאתים דאי לרבנן אפי' ליחיד כל צרכו וסיפא רבנן ומשני אין משום דקאי אבוה בשיטתי' ופירש"י גבי יחיד קאמר ר' יהודה דאין נותנים לו אלא בית סאתים במחיצה כו']. ולשיטת הירושלמי אפי' לרבנן נמי אין נותנים להם כל צרכן. רק נותנים להם בית שש וא"כ תחילה דפליגי ר' יהודה ורבנן דר' יהודה בשיירא דבר דברי ר' יהודה וחכ"א לא דיברו בשיירא אלא בהווה. וא"כ פליגי ביחיד וא"כ אי איפשר לומר דביחיד נותנים לו כל צרכו דהא לשיטת הירושלמי אפי' בשיירא תני' שלא יהי' בה בית סאתים פנוי וקא מפרש רב הונא פנוי מאדם. וא"כ צריך לומר דפליגי ביחיד בבית סאתים במחיצה שאינה גמורה דלרבנן מותר ולר' יהודה אין נותנים ליחיד בית סאתים:

והא דתנן כל מחיצה כו' אינה מחיצה דברי ר' יוסי בר' יהודה וחכ"א א' משני דברים וא"כ פליגי בשיירא וא"כ לשיטת הירושלמי לרבנן נמי אין נותנים לו רק בית שש וא"כ צריך לומר דר"י בר"י סובר דאפי' בשיירא אין ליתן יותר מבית סאתים:

וע"ז אומר ר' אחא בשם רב חסדא אתי דר"י בר"י בשיטת אביו וחולק על אביו וע"ז אומר בשיטת אביו ביחיד בפחות מבית סאתים (כצ"ל לפי הגהתי) דלר' יהודה דפליג ברישא ביחיד דקאמר בשיירא דברו א"כ פליג על יחיד ואי איפשר לומר ליתן לו כל צרכו כמו שסובר הש"ס דילן דהא לשיטת הירושלמי אפי' לרבנן נמי אין נותנים להם רק בית שש וא"כ פליג על יחיד בפחות מבית סאתים וחולק על אביו בשיירא יתר מבית סאתים דלר' יהודה דלא פליג רק על יחיד א"כ סובר בשיירא דנותנים להם בית שש כמו רבנן ור"י בר"י חולק על אביו ג"כ אפי' על שיירא ביתר מבית סאתים וסובר דבשיירא נותנים להם בית סאתים וע"ז אומר והן אשכחן דר' יהודה אומר ביחיד יותר מבית סאתים צריך כו' ונראה שהוא (ט"ס וצ"ל) ביחיד פחות מבית סאתים צריך כו' פי' מנין לנו שר' יהודה חולק ביחיד אפי' על פחות מבית סאתים דילמא לא פליג ביחיד רק בבית סאתים. ע"ז אומר נשמעינה מהדא דמר ר' אחא כו' כשם שחלוקים כאן כך חלוקים בכלאים וכלאים לא אפי' היא בית רובע (פי' דחולק נמי בכלאים דמחיצה שאינה גמורה אינה מתרת והתם הוא אפי' בית רובע אלמא דר"י פליג אפי' בפחות מבית סאתים וע"כ ר"י בר"י סובר בשיטת אביו ביחיד היינו בפחות מבית סאתים וחולק על אביו בשיירא דבשיירא מודה ר"י לחכמים והוא חולק על חכמים אפי' בשיירא ביותר מבית סאתים וליכא למימר דאינו חולק על חכמים רק בהא דליתן להם כל צרכן דהא לשיטת הירושלמי אפי' לרבנן נמי אין ניתנים להם כל צרכן רק בית שש. וא"כ ר"י בר"י דחולק על חכמים היינו בשיירא יותר מבית סאתים וחולק בזה על ר"י ג"כ דר"י סובר כחכמים בשיירא ודו"ק:

פרק ב

הלכה א

שם חצר שהיא פתוחה לפסים מטלטלין מן החצר לפסים. אבל לא מן הפסים לחצר הא שתים אסור א"ר בא לא סוף דבר שתי חצירות אלא אפי' חצר אחת ובה שני בתים סברוא מימר בשלא עירבו הא אם עירבו מותרין רבי דניאל ברי' דרב קטינה בשם רב חונא אפי' עירבו אסורות שאין עירוב עושה אותן אחת (והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' כ') בעא מיני' אביי מרבה חצר שראשה נכנסת לבין הפסין מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה א"ל מותר שתים מאי א"ל אסור אמר רב הונא שתים אסורין ואפי' עירבו גזירה שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין):

ובירושלמי קאמר הטעם דאפי' עירבו אסורות שאין עירוב עושה אותן אחת רב הונא כדעתי' דאתפלגון מבוי שצדו א' כו' וצידו א' ישראל רב הונא בשם רב אמר אם עירבו

דרך פתחים כו' אוסר עליהם. אבא בר רב חנה כו' אפי' עירבו דרך חלונות אין כו' אוסר עליהם והק"ע נדחק בזה. רק משמע מן הירושלמי שזה תלוי אם העירוב עושה אותם כחד ואין יחיד אוסר במקום כו' אלא אם שני ישראלים אוסרין זה על זה:

והנה בירושלמי (פ"ו דעירובין ה"ז) אמרינן בית שמניחין בו אה העירוב אינו צריך כלום רב חסדאי אמר נעשה כשותף א"ל א"ר המנונא מיליהון דרבנן לא שבקין לך דאתפלגון מבוי שצידו א' כו' אבא בר חנה בשם ר' יוחנן אפי' עירבו דרך החלונות כו' אין תימר כשותף הוא ייסר. ומשמע מזה הפלוגתא הוא אם עירבו דרך חלונות דאם עירבו דרך פתחים בודאי אוסר דהא אין עירוב מועיל במקום כו' אלא אם עירבו דרך חלונות וא"כ נעשו כיחיד:.

וכן צריך לגרוס מבוי שצדו א' כו' צדו ישראל רב הונא בשם רב אמר אפי' עירבו דרך חלונות כו' אוסר עליהם והוא משום שאין העירוב עושה אותן כיחיד. אבא בר רב חנה בשם ר' יוחנן אפי' עירבו הוא (ט"ס וצ"ל) אם עירבו דרך חלונות אין העובד כוכבים אוסר עליהם והוא משום דהעירוב עושה אותם כיחיד וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מה' עירובין ה' ט"ו) חצר כו' שאין רבים נעשים בעירוב כיחיד כו' וכן פי' הא דאמרינן בעירובין עיי"ש. והוא כמו דאיתא בירושלמי והמפרשים פירשו באופן אחר כמו שכתב הה"מ. [ולקמן יתבאר שאין ראיה מהירושלמי במה שאמר שם (פ"ו ה"ז) דמיליהון דרבנן לא שבקין לך במה שאמר שנעשה כשותף ולפי מה שאבאר לקמן דהירושלמי אזיל לטעמיה במה דאמר לקמן ופ"ו דעירובין ה"י) במה דאמר ר' יסא כו' דאם א' מן החיצונה לא עירבה הפנימית למה אסורה מפני שנתנו עירובן במקום אסור הרי לא נתנו עירובן במקום אסור (פי' שהניחו עירובן בפנימית אלא שדריסת הרגל אוסרת הרי אין כאן דריסת הרגל (פי' דהא אין דריסת הרגל של החיצונה בפנימית א"ר יסא מכיון שנתנו במקום א' נעשו כולן רשות אחת ולשיטת הירושלמי הא דתנן בעירובין (ד' ע"ה) נתנו עירובן במקום א' היינו בין בפנימית בין בחיצונה והטעם הוא כמו דאמר ר' ייסא מכיון שנתנו במקום א' נעשו כולן רשות אחת וע"כ פליגי בזה בירושלמי אם נעשו ע"י עירוב כחד דכיון דנעשו כולם רשות אחת אבל לפי שיטת הש"ס דילן הא אמרינן בעירובין (ד' ע"ה) נתנו עירובן במקום א' היינו בחיצונה ומאי קרי לי' מקום א' מקום המיוחד לשתיהן והטעם דלא אמרינן דיורין להחמיר ולתקוני שיתפתיך ולא לעוותי וא"כ לפי שיטת הש"ס דילן נעשה ע"י עירוב כשותף וע"כ יכול לומר לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי ואין כאן פלוגתא אם העירוב משוי אותן כחד רק שהוא בתורת שותף וע"כ יכול לומר לו לתקוני שיתפתיך ולא לעוותי וע"ז אומר שם מיליהון דרבנן לא שבקי לך פי' על מה שאומר שהוא נעשה

כשותף א"כ איך אפשר לחלוק בזה אם ע"י עירוב נעשו כחד אלא ודאי דע"י עירוב נעשו כיחיד וע"כ פליגי בזה רב ור' יוחנן אבל לשיטת הש"ס דילן דדוקא אם נתנו עירובן בחיצונה דליכא למימר תיחד דשא ותשמש דהא ליתא לעירובא גבה. אבל פנימית לא מיתסרא ע"י חיצונה אע"ג דעירבו יחד משום שיכולה לומר לתקוני שיתפתיך ע"כ אין בזה מחלוקת אם נעשו כחד וע"כ פירש רש"י שם פירוש אחר דלא כפי' הרמב"ם ודו"ק]:

הלכה ב

שם (ה"ב) מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה כו' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק והוא שיעורא כשיעור הזה אפי' גמל כולו מבחוץ מותר (פי' דכיון שהוא מדרבנן דילמא ממשך אחר פרתו ומפיק לדוולא חוץ למחיצה וקא מפיק מרה"י לרה"ר) וע"ז אומר והוא שיעורא כשיעור הזה אפי' גמל כולו מבחוץ מותר (פי' דכיון דיש שיעו' כהאי א"צ שיעמוד הגמל מבפנים) פחות מכשיעור הזה אפי' גדי כולו מבפנים אסור דלא פלוג רבנן תני רשב"א אומר מלא גמל וגמלו מה ופליג (פי' אם בעינן שיהא כולו מבפנים) ע"ז משני כל מה שהפרה פושטת צוארה הגמל עוקם צוארו וא"כ לגמל בעי כשיעור צואר הגמל וע"ז פריך ואין הפרה עומדת ברה"ר ואוכלת ברה"י. ויתבאר עפ"י מה שביארתי במ"א על הירושלמי (פ"י דעירובין ה"ו) לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י אלא א"כ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה וכן בגת ובירושלמי ניחא ברה"י וישהה ברה"ר נראה לי (שצ"ל) ניחא ברה"ר וישתה ברה"י אבל ברה"ר וישהה ברה"י אין פיו למעלה מעשרה טפחים וביארתי שם ששיטת הירו' הוא דלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בעירובין (ד' צ"ט) דמיירי בחפצים הצריכים לו אלא דשיטת הירושלמי שהוא מדאורייתא. וע"ז פריך ואין פיו למעלה מעשרה וא"כ נח במקום פטור ומשני שני' היא שמתגלגלין ויורדין וא"כ יש חיוב חטאה ולא כשיטת הש"סדילן וכמו שפירש"י ותוס' שכתבו והא איכא למימר דשתית מים הוי הכנסה כמשתין ורק דלא דמי דהתם קא עקר מרשות א' וקא עביד הנחה ברשות זו אבל שותה עביד עקירה והנחה בחד רשות ולפי"ז ליכא חיוב חטאת ולשיטת הירושלמי הוא מדאורייתא וע"כ פריך ואין פיו למעלה מעשרה וע"ז משני שני' היא שמתגלגלין ויורדין תני גמל שראשו ורובו מבפנים מלעיטין אותו מבפנים בחוץ מלעיטין אותו מבחוץ ניחא מבפנים מלעיטין אותו מבפנים ומבחוץ מלעיטין אותו בחוץ אין פיו למעלה מעשרה טפחים (והתם ליכא לשנויי שמתגלגלין ויורדין דהגמל רגליו גבוהין מי' כמו שכת' הק"ע) וכ"ת דהטעם הוא מדרבנן כמו גבי פרה דבעינן ראשה ורובה מבפנים אך איפשר דשיטת הירושל' דכיון דמלעיטין אותו הוי כמאן דנקיט מנא ונקיט לה וע"כ

לא בעינן ראשו ורובו של פרה וכמו דאמרינן בעירובין (ד' כ') ולא ס"ל כמו שמתרץ בגמ' שאני גמל הואיל וצוארו ארוך. וא"כ הוא מדאורייתא וא"כ קשה דהא פיו למעלה מעשרה ואינו חייב:

[**ובזה** האופן הי' איפשר לבאר הא דאיתא התם אמר ר' חייא וכן בגת לענין מעשר (דמוכח התם שנתחלפו השורות דהא דמביא התם לא כן אמר ר' יעקב קאי אמזחילה והיא סיפא דמתניתין ואח"כ אמר ר' חייא וכן בגת לענין מעשר שזה קאי אירישא דמתניתין דתנן וכן בגת א"כ מוכח שנתחלפו השורות) וצריך להגיה בכאן אמר ר' חייא וכן בגת לענין מעשר וא"כ איפשר שמתרץ דבאמת הטעם אינו מחמת חיוב דאורייתא אלא גזירה שמא יכניס הכלי אצלו (ובגמל הוי נמי מדרבנן] וחיובא דחטא' ליכא משום דנח בפיו. וכ"ת א"כ כיון דהוי מדרבנן א"כ חיך תנן וכן בגת הא היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה וע"ז משני דהא דתנן וכן בגת לענין מעשר וכן אמרינן בעירובין (ד' צ"ט) איבעיא להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא רבא אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה מדקתני וכן בגת רבא אמר לענין מעשר].

וא"כ כיון שביארתי דלשיטת הירו' חייב חטאת מפני שמתגלגלין ויורדין וע"ז אומר מה את בעי על הא דתני רשב"א מלא גמל וגמלו. ולא קאמר השיעור כדי שתהא הפרה ראשה ורובה מבפנים והיא שותה ולמאי קאמר מלא גמל וגמלו וא"כ משמע דהוי שיעורא אחרינא דילמא להכי קאמר מלא גמל וגמלו משום דבפרה איכא חיוב חטאת משום שמתגלגלין ויורדין וא"כ חייב מדאורייתא שא"כ בגמל היא גזירה מדרבנן דילמא ממשיך ומפיק לדוולא חוץ למחיצה דהכא ליכא חיוב חטאת משום שמתגלגלין ויורדין דהא הגמל גבוהין רגליו למעלה מי' כמו שכתב הק"ע:

וע"ז א"ר יוסי תמן בהוא דמלעיט לי' (כצ"ל) ברם הכא אוכלת מאילי' (פי' דהתם דאמרינן דחייב חטאת משום שמתגלגלין ויורדין א"כ איפשר לומר דגבי בהמה נמי חייב חטאת משום שמתגלגלין ויורדין אבל זהו דוקא במלעיט להגמל. אבל הכא בשותה מאילי' א"כ הוי ודאי דרבנן ולא שייך חיוב חטאת וא"כ אמאי קאמר מלא גמל וגמלו). וע"ז צריך לומר דכל מה שהפרה פושטת צוארה הגמל עוקם צוארו וע"כ מחמיר בגמל יותר ולפי' הק"ע שיעור שניהם שוה דכל מה שהפרה פושטת צוארה הגמל עוקם צוארו עיין שם ודו"ק [ודלא כהק"ע והפ"מ שנדחקו בזה]:

הלכה ה

שם בירושלמי (ה"ה) מידה סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בארבע אמות (ואיפשר שצ"ל מידה שיש בה יותר מבית סאתים או דהירושלמי סובר כמו דאיתא בריש עירובין

(ה"א) רב אמר סוף שיעורן להקל בדרבנן ר' יוחנן אמר סוף שיעורן להחמיר וא"כ לר' יוחנן סובר הירושלמי דבית סאתים כיותר מבית סאתים] וזה קאי לר' יוחנן כמו שאומר בירושלמי ר' זעירא בשם ר' יוחנן היו שנים בזה בית סאה ובזה בית סאה חסר ד' אמות ר' זעירא בשם ר' יוחנן מטלטלין בשני תשלומין לראשון. ר' לא בשם ר' יוחנן אין מטלטלין בשני תשלומין לראשון אמר ר' זעירא מודה ר' לא שאם היו שלשה בזה בית סאה ובזה בית סאה ובזה בית סאה מודין שמטלטלין בשני תשלומין לראשון:

הנה הירושלמי הזה נדחקו בו הק"ע והפ"מ ופירושיהם דחוק מאוד ע"כ נראה לי לבאר והוא כמו שביארתי ספ"ק דעירובין (ה"י) שהירושלמי סובר דבין לא' ובין לשנים נותנים להם בית סאתים וא"כ אם יש ב' קרפיפות לא' הוא סאתים (אי אמרינן דבית סאתים מותר והוי כפחות מבית סאתים) והשני יש לו סאתים פחות ד' אמות וא"כ בית סאתים נותנים אפי' ליחיד וא"כ יכול לטלטל בבית סאתים השני' להשלים השיעור של בית סאתים שלו. אך איפשר דאין מתירין לטלטל דא"כ יהיו מטלטלים שניהם בבית סאתי' א' א"כ איך יתנו להם לכל אחד בית סאתים דכיון דמשתמשין ביחד הא אין נותנים לשנים ג"כ רק בית סאתים:

וכן צריך לגרוס היו שנים בזה בית סאתים (פי' אי בית סאתים מותר כפחות מבית סאתים) ובזה בית סאתי' חסר ד' אמות: ר' זעירא בשם ר' יוחנן מטלטלין בשני תשלומין לראשון (פי' להשלים הבית סאתים שלו שנותנים לכל א' בית סאתים. ר' לא בשם ר' יוחנן אין מטלטלין בשני תשלומין לראשון דאם יתירו לו להשתמש א"כ הוי כמו ששניהם משמשין ביחד ולשנים אין נותנים ג"כ רק בית סאתים וע"ז אמר ר' זעירא מודה ר' לא שאם היו שלשה בזה בית סאה (הוא ט"ס וצ"ל בית סאתים) ובזה בית סאה צ"ל בית סאתים (ובזה בית סאה ט"ס וצ"ל בית סאתים) חסר ד' אמות שמטלטלין בשני תשלומין לראשון דכיון שהם שלשה א"כ נעשו שיירא ונותנים להם בית שש. ואף שביארתי (בפ"א ה"י) על הא דר' רדיפה אמר ר' ששא שאל מהו ליתן להם ג' ראשי תורין שיהא זה מטלטל בתוך סאתים של זה וזה מטלטל בתוך סאתי' של זה (פי' אם הא דנותנים להם בית שש היינו שיהיו מותרים להשתמש זה בזה אך זהו דווקא להשתמש בכולו) אבל להשלים הבית סאתי' בודאי דנותנים לו דהא הפלוגתא רק בשנים דשנים וא' שוים הם. דלא' נותן בית סאתים ולשנים ג"כ אין נותנים להם רק בית סאתים וא"כ אם יהיו משתמשין יחד א"כ אין ליתן להם רק בית סאתים אבל בשלשה דנותנים לכל אח' בית סאתים א"כ בודאי למי שיש לו בית סאתים פחות ד' אמות בודאי דנותנים לו בקרפף השני להשלים השיעור דהא יש לכל אחד בית סאתים אם הם שלשה דנעשו שיירא ודו"ק:

הלכה ז

שם (ה"ח) ר' אליעזר אומר אם הי' ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה ר' יוסי אומר אפי' ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה ותני ר' אליעזר אומר אם הי' ארכה יותר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה והדא פליגא על ר' יונתן ר' יוסי אומר אפילו ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה הדא מסייע לר' יונתן (פי' דאמרינן לעיל ר' שמואל ב"ר נחמן בשם ר' יונתן מחצר המשכן למדו אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים כו' וע"ז אומר דלדברי ר"א שאומר אפי' אם היה ארכה יותר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכ' א"כ פליג על ר' שאומר דמחצר המשכן למדו אבל ר' יוסי שאומר דאפי' ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה הדא מסייע לר' יונתן פי' דמחצר המשכן למדו דהוי חצר אע"פ שהי' ארכו כשנים ברחבו:

הלכה ח

שם בירושלמי אמר ר' אלעאי שמעתי מר' אליעזר אפי' הוא כבית כור כו' ר' אבהו בשם ר' אליעזר במחלוקת סאתים מבית כור היא מתניתא כו' הנה כל המפרשים נדחקו מאוד בפירוש הירושלמי הזה:

ע"כ נראה לי לבאר שהפי' הוא דהא דאמר ר' אלעאי שמעתי מר"א אפי' הוא כבית כור תלוי במחלוקת בית סאתים שאמר ר"א תחלה דאם הי' ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה וע"ז אמר בירושלמי הדא פליגא על דר' יונתן (פי' הא דאמר רשב"נ בשם ר' יונתן מחצר המשכן למדו דאם למדו מחצר המשכן א"כ אפי' הי' ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה וע"כ כיון שלא למדו מחצר המשכן ע"כ סובר דאפי' כבית כור) ואפשר שהוא כמו דאמרינן בש"ס דילן בעירובין (דף כ"ו) א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמ' ויהי ישעיהו לא יצא אל חצר התכונה כתיב העיר וקרינן חצר מכאן לאסטרטי' של מלך שהיו כעיירות בינוניות וע"כ סובר ר"א נמי דאפי' הוא כבית כור וע"ז אומר ר' אבהו בשם ר' אלעאי במחלוקת סאתים מבית כור היא מתניתא והוא (ט"ס וצ"ל) במחלוקת סאתים ובית כור היא מתנית' (פי' דפלוגתא דבית כור תלוי בפלוגתא של המשנה החלה הא דאמר ר"א דאם הי' ארכה יותר על רחבה אפי' אמה אחת דכיון דפליגי על ר' יונתן שלמד מחצר המשכן ה"נ פליגי דאפי' הוא כבית כור):

עוד שם בירושלמי וכן שמעתי ממנו אנשי חצר כו' ביתו אסור כו' תמן רבנן הכא ר' אליעזר רבנן אמרי אדם מבטל רשות ביתו ואין אדם מבטל רשות חצירו והוא (ט"ס וצ"ל) רבנן אמרי אדם מבטל רשות חצירו ואין אדם מבטל רשות ביתו ר"א אומר כשם שאדם

מבטל רשות ביתו (ט"ס וצ"ל חצירו) כך מבטל רשותחצירו (ט"ס וצ"ל ביתו) על דעתי' דר' אליעזר יעשה כאכסני' ויהי' מותר (פי' דנהוי אורח לגבי' ויהי' הוא נמי מותר כמו דאמרינן בעירובין (ד' ס"ט) ר' חייא בר אדא בשם רשב"ל קנס קנסו ר"א ר' שמי בעי דבר מדבריהם קונסין לו בשוגג כד' ר"א (פי' בתמי'):

ולכאורה צריך להבין דמאי בעי דלמא ר"א ס"ל דאפילו דבר מדבריהם קונסין לו בשוגג ואדרבא אמרינן בגיטין (דף נ"ג) קשיא דר"מ אדר"מ קשי' דר' יהודה אדר' יהודה דר"מ אדר"מ לא קשי' כי קניס בדרבנן בדאורייתא לא קניס. אך הירושלמי לא סבר הכי דאמרינן בירושלמי רפ"ד דעירובין) לא אמר אלא אם החזירוהו הא אם חזר הוא אסור אמר ר' אחא ר' נחמי' היא כו' וחייא ב"ר נחמי' כר"מ דתני המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא יאכל אלמא מדקאמר המעשר והמבשל בשבת כו' לא קנסינן שוגג אטו מזיד ומביא מזה ראי' דבין בדאורייתא ובין דרבנן אין קונסין בשוגג ולשיטת הש"ס דילן ר"מ קניס בדרבנן שוגג אטו מזיד והא דמעשר בשבת אמרינן שם התם גברא לתקוני קא מכוין אנן ניקום ולקנסי ואפשר לומר ג"כ הא דאמרינן בירושלמי (פ"ו דעירובין ה"ד) מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר עליו דברי ר' מאיר כיני מתניתא אינו אוסר ולכאורה אמאי לא מתרץ כמו דאמרינן בעירובין (ד' ס"ט) והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר' מאיר אמר רב יוסף אימא אינו אוסר אבי' אמר לא קשי' כאן שהחזיקו בני מבוי במבוי כאן עד שלא החזיקו בני מבוי במבוי והירושלמי ג"כ מחלק בין קודם שהחזיקו בני מבוי במבוי ובין לאחר שהחזיקו בני מבוי במבוי וכמו דאמרינן בירושלמי (רפ"ו דעירובין) אע"ג דר"מ אומר יש לו ביטול רשות מודה הוא שזכו במבוי תחלה ותני כן מפני שהוא מבטל רשותו כישראל דברי ר' מאיר בין בשוגג ובין במזיד ה"ז אוסר כיני מתניתא אינו אוסר וכן אמרינן התם אע"ג דר"מ אומר מבטל רשותו וחוזר בו מודה הוא שזכו במבוי תחלה ותני כן מפני שהוא מבטל רשותו כישראל דברי ר"מ בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר כיני מתניתא אינו אוסר:

וצריך לבאר דמפני מה אומר כיני מתניתא בין בשוגג בין במזיד אינו אוסר אך דהירושלמי לטעמי' דס"ל דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד בדרבנן נמי וע"כ אומר כיני מתניתא אינו אוסר ואף שהתוס' כתבו בעירובין (ד' ס"ח) קנסו שוגג אטו מזיד לא שייך לקונסו שוגג אטו מזיד כו' אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד אך הירושלמי סובר שהוא משום קנס:

ועוד נראה לי דהא דבעי ר' שמי דבר מדבריהם קונסין אותו בשוגג כר' אליעזר הוא כמו דאמרינן בביצה (ד' ל"ד) אי הכי מאי איריא שבת אפי' בחול נמי ומשני הא קמל"ן

דטבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן וא"כ סובר ר"א דאפילו עבר ותקנו לטבל בשבת מתוקן (רק דהמשנה לא מוכח רק אם תיקן בשוגג) והא קמל"ן דאם תקנו בשוגג ה"ז מותר וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דביצה ה' ג') ר' זעירא בעי קערה שחקקה קוף מהו כו' מ"ד מותר נעשה כטבל שתיקנו בשוגג כו' ובמ"א ביארתי דאמאי קאמר בירושלמי נעשה כטבל שתקנו שוגג והש"ס דילן קאמר שאם עבר ותיקנו מתוקן ועי' תוס' שבת (ד' מ"ג) וע"כ בעי ר' שמי דבר מדבריהם קונסין לו בשוגג כר' אליעזר דהא סבירא לי' דטבל אם תקנו בשוגג מותר כמו דמוכח ממתניתין דביצה:

והנה הירושלמי לא תירץ על זה והוא מפני שיש לתרץ בזה כדרכו בכמה מקומות ונ"ל דאפ"ל לשיטת הירושלמי שסובר דלא כשיטת הש"ס דילן דקמל"ן ר"א שאם עבר ותקנו שוגג ה"ז מותר וכמו דאמרינן בירושלמי (ספ"ק דמעשרות) אמר ר' יוסי אפי' בנתן בצלוחית לא נטבל א"ל ר' ירמיה ואין שבת טובלת ואין מקח טובל א"ל כההיא דאמר ר' יוסי בשם ר"ז ר' יונה בשם ר' זעירא בשם ר"א אף מה שבלגין לא נטבל מפני שהוא עתיד להחזירו בדבר שלא נגמרה מלאכתו חיילי' דר' ירמי' מן הדא ועוד אמר ר' אליעזר עומד אדם על המוקצה ערב שביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר לא אמר אלא בשביעית הא בשאר שני שביעית לא (פי' וא"כ מוכח דשבת קובעת אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתן) מה עביד לי' ר' ירמי' (והוא ט"ס וצ"ל מה עביד לי' ר' יוסי) להחזירו למקומו אי אתה יכול שהוא עושה מוקצה לפיכך נטבל וא"כ ניחא דנקט דווקא שבת דאו משום ששבת קובע אפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו או משום דבשבת לא הוי מותרו חוזר דלהחזירו למקומו אי אתה יכול שהוא עושה מוקצה וא"כ כיון דניחא שפיר מאי דנקט בשבת א"כ לא צ"ל לדברי ר"א שאם תקנו לטבל שהוא מתוקן:

פרק ג

הלכה ד

נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף או תרומה ונטמאת כו' אם ספק ר' מאיר ור' יהודה אומר ה"ז חמר גמל. ר' יוסי ור"ש אומר ספק העירוב כשר כו' מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו לביתו, ר' בא בר ממל אמר נותנים לו ר' שמואל בר"י אמר אין נותנים לו ר' שמי אמר קומי ר' יוסה בשם ר' אחא מה פליגין כר' מאיר ברם כר' יודה כל עמא מודיי שנותנים לו ולא דמי חמר וגמל דר' מאיר לחמר וגמל דר' יודה. חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו לעקור את רגליו מבני עירו והנה הירושלמי הזה אינו מובן וגם מה שנדחק הק"ע דאיירי בשבני עירו עירבו למקום אחר הוא תמוה עיי"ש ג

ע"כ נ"ל שצריך להגיה (כמו שביארתי בספרי נ"י (ס' טו) חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו. כבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו (וכמו דאיתא בירושלמי ופ"ג דקידושין ה"ג) חמר וגמל דר"י שלא נתן דעתו לעקור רגליו מבני עירו עכ"ל:

ונראה לבאר הירושלמי עפ"י מה שהקשו התוס' בעירובין (דף מט) מאי לא אמר כלום, אמר רב לא אמר כלום כל עיקר דאפי' לתחתיו של אילן לא מצי אזיל. וכתבו התוס' דממקום רגליו עקר דעתו ותחת האילן נמי לא קנה לכך לא יזוז ממקומו וא"ת בפ' בכל מערבין (דף לה) גבי נתגלגל חוץ לתחום קאמר ספק ה"ז חמר גמל ויש לו מביתו עד עירובו אלפים אמה ולא אמר ולא יזוז ממקומו, ואומר ר"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתי' מעירו ודעתו שאם לא יקנה שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו. וא"כ איפשר לומר דתלי בפלוגתא דר"מ ור"י בעירובין (דף מה) מי שישב בדרך ועמד וראה הרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא הי' כוונתו לכך לא יכנס דברי ר' מאיר ר"י אומר יכנס והטעם דר"י הוא כמו שכתב הרי"ף שאם היה יודע שהוא סמוך לעיר בודאי לא הי' קונה שביתה אלא עם בני העיר ואע"ג שלא קנה שביתה בפירוש עם בני העיר וע"כ לדברי ר"י לא הפסיד האלפים שמביתו לעירובו וכמו שכתבו התוס' דכיון שהוא עומד בעירו לא עקר דעתי' מעירו וע"כ לא הפסיד האלפים שמביתו לעירובו, משא"כ אליבא דר"מ לא אמרינן שמסתמא דעתו הי' להיות כבני עירו ע"כ הפסיד האלפים שמביתו לעירובו ג"כ:

וע"כ אמר בירושלמי דלא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר וגמל דר' יודה, והא דפליגי אם נותנים לו האלפים שמביתו לעירובו זהו רק אליבא דר"מ, ואע"ג דר"מ אמר שאם שבת בתוך התחום לא אמרינן שאם הי' יודע שהוא בתוך התחום הי' רצונו להיות כבני העיר היינו דווקא משום דהתם בתוך התחום ולא ידע מהעיר אבל הכא לא הפסיד האלפים שמביתו לעירובו כיון שהוא בתוך העיר ממש, אבל לר' יהודה ודאי לא פליגי דמה התם אמרינן דאם הי' יודע שהוא בתוך התחום קונה שביתה מכש"כ הכא שאם הי' יודע שאם נטמא עירובו או נשרף בודאי רצונו להיות כבני עירו וע"כ כיון שהוא ספק נותנים לו האלפים אמה שמביתו לעירובו:

[**ועוד** איפשר לומר כמו דאמרינן בעירובין (דף נ"ב) ר"מ אומר כל שיכול לערב ולא עירב ה"ז חמר גמל ופריך והא תנינא חדא זימנא ספק ר"מ ור"י אומרים ה"ז חמר גמל אר"ש לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוא דהוי חמר גמל אבל ודאי לא עירב לא הוי חמר גמל אלא אפי' ודאי לא עירב הוי חמר גמל ועיי"ש רש"י (דף נב) וזה לשונו ונראים הדברים דר"מ אכל מי שהוא עשיר פליג ובאומר שביתתי במקום פלוני מדקתני

כל שיש בידו לערב כו' דאי ס"ד ר"מ עני משוי להאי, וטעמא משום דמספקא לן היכא ניחא ליה הואיל ולא אמר א"כ מאי כל כו' עיי"ש ברש"י ובעירובין (דף נב) כתב רש"י וללישנא בתרא דפרשינן דר"מ עשיר משוי ליה ואפ"ה הוי חמר גמל ולא כבני עירו, ש"מ דאפי' במקום שאין ספק כגון נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום דודאי לאו עירוב הוא אפ"ה לר' מאיר חמר גמל הוא דסילק עצמו בכונתו מאלפים של צד השני לביתו וההיא סתמא דקתני התם מבעוד יום אין עירובו עירוב דמשמע והרי הוא כבני עירו ר"י היא והא דלא עירב להו ותני בהדי סיפא דקתני ה"ז חמר גמל משום דר"י בסיפא מודה לר' מאיר אבל ברישא כבני עירו משוי לו ורישא ר"י היא עד כאן לשונו אלמא דלר"י הוא מחמת ספק אבל לר"מ אפילו ודאי לא עירב אפ"ה כיון דסילק עצמו בכוונתו מאלפים אמה של ביתו ע"כ הפסיד].

ובזה יתבאר הירושלמי מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו לביתו ר' בא ב"מ אמר נותנים לו ר"ש בר"י אמר אין נותנים לו ר"ש אמר קומי ר"י בשם ר"א מה פליגין כר"מ ברם כרבי יהודה כל עמא מודיי שנותנים לו ולא דמי חמר וגמל דר"מ לחמר וגמל דר"י חמר וגמל דר"מ בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו (כצ"ל) פי' דחמר וגמל דר"מ אינו מצד ספק אלא מצד שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו וע"כ אין נותנים לו אפי' האלפים שמביתו לעירובו. דבזה ליכא ספק דהא ממ"נ יש. אעפ"כ אין נותנים לו אפי' האלפים שמביתו לעירובו ג"כאבל חמר וגמל דר"י אינו רק מצד ספק וע"כ האלפים אמה שמביתו לעירובו יש לו ממ"נ ולא פליגי אליבא דר"י: (**שם**) **תמן** תנינן ספיקו טהור ר' יוסי מטמא ופי' דקאי על הא דתנן טמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל כו' וכן שני מקואות באחת יש בה ארבעים סאה ובאחת אין בה ארבעים סאה וטבל בא' מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל ספיקו טמא בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין כו' ספיקו טהור ר' יוסי מטמא (כן הוא בעירובין ד' ל"ה):

וע"ז אומר א"ר יונה א לא ר' יוסי אלא משום הוכח. א"ר יונה ואפי' מקום אחר (פי' דהי' קשה לר' יונה כמו דמקשה לקמן מחלפא שיטתי' דר' יוסה דתנינן א"ר יוסה העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר. וע"ז אומר א"ר יונה לא טימא ר' יוסי אלא משום הוכח. והוא כמו דמתרץ רבא בעירובין (ד' ל"ו) קשי' דר' יוסי אדר' יוסי כו' רבא אמר התם היינו טעמא דר' יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל אדרבא העמד מקוה על חזקתה ואימא לא חסר במקוה שלא נמדד וע"כ כיון שהי' טמא מעיקרא ואיכא טומאה מוכחת ע"כ טימא ר' יוסי ולפי"ז לא קשה מדר' יוסי אדר' יוסי

א"ר יונה ואפי' מקום אחר ר' יוסי מטמא ופירוש אע"ג דאין כאן הוכח דמיירי אפי' במקוה שנמדד וא"כ איכא חזקת מקוה). או דיש לומר דניקום טהרות אחזקתי' וכמו שהקשו התוס' עיי"ש:

וע"ז אומר מחלפא שיטתי' דר' יוסי דתנינן אמר ר' יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר וכא את אמר הכין ומשני תמן בשם גרמי' ברם הכא בשם חמשה זקנים (פי' התם הא דטימא ר' יוסי היינו משום עצמו והכא משום חמשה זקנים) ויותר נראה (דנתחלפו השיטות וכצ"ל) מחלפא שיטתי' דר' יוסי דר' יוסי אומר ספק העירוב כשר וע"ז משני תמן בשם גרמי' הכא בשם חמשה זקנים דתנינן אמר ר' יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר וא"כ מוכח שאמרה בשם חמשה זקנים וכן איתא בש"ס דילן בעירובין (ד' לו) ואיבעית אימא הא דידי' הא דרבי' דיקא נמי דקתני אמר ר' יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר ש"מ:

שם הוון בעי מימר מאן דמר תמן טהור אמר הכא מותר. מאן דמר תמן טמא אמר הכא אסור ואפילו כמ"ד דמר תמן טמא מודה הוא הכא שהוא מותר ונ"ל לגרוס בה בהיפוך ואפי' כמאן דמר תמן טהור (פי' היינו ר"מ דהא קשי' מדר' מאיר אדר"מ ג"כ דהתם סובר דטהור והכא סובר דה"ז חמר גמל וע"ז אומר ואפי' כמאן דמר תמן טהור מודה הכא שהוא אסור וע"ז מפרש א"ר חיננא כלום אינון פליגין תמן לא מדבריהן וספק דבריהם להקל ועירוב דבר תורה וספק דבר תורה להחמיר. (או שהגירסא הוא תחילה ואפי' כמאן דמר תמן טמא מודה הכא שהוא מותר דהתם יש לו עיקר ד"ת והכא עירובין מדרבנן וכן פי' הק"ע והכי משני בש"ס דילן בעירובין (ד' ל"ה):

וע"ז מקשה ועירוב דבר תורה כו' לוקין על עירובי תחומין דבר תורה כו' אמר ר' שמואל בר סיסרטא עירוב עשה אותו כספק חרש. ר' ירמי' בעי עד כדון בקיים ואפי' נשרף. והנה בספרי נחלת יהושע (ס' ב') ביארתי דעשו אותו כחרש לענין טומאה דספיקו טהור וע"כ פריך עד כדון בקיים ואפי' נשרף נמי דהכא אין שייך לדמותו לספק חרש עיי"ש. ועוד הארכתי במק"א בביאור זה הירושל' והפ"מ נדחק בזה מאוד וגם הק"ע:

[**וכעת** נראה לי להגיה כספק קודש. והוא כמו דמקשה בש"ס דילן בעירובין (ד' ל"ה) נגע בא' בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת ר' מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן. והנה התוס' פירשו בנדה (ד' ד') דהא דאמרו חכמים כשעת מציאתן היינו דווקא לקודש ואיפשר דלשיטת הירושלמי ר"מ נמי מודה בקודש דטמא כשעת מציאתן וע"ז משני ר' שמואל בר סיסרטא דכיון דיש ב' חזקות סותרות דאי אזלינן בתר חזקת טהרות א"כ היה טהור בין השמשות ואי אזלינן בתר

חזקת שלא עירב אם כן שב נטמאת תחילה וכמו דאיתא בירושלמי (ריש ה"ד) ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן אחר חזקות הלכו מתיבין כו' וא"כ הם מחולקים אי אזלינן בתר חזקתו שלא עירב או בתר הטהרות שנטמאו אח"כ וע"כ אזלינן כשעת מציאתן כמו גבי קודש אם נטמא אמרינן דנטמא מעיקרא כמו דאזלינן בתר שעת מציאתן וע"ז אומר ר' ירמי' בעי עד כדון בקיים ואפי' בנשרף דבשלמא אם הוא קיים ואינם רואים אותו שנטמא ע"כ אזלינן בתר שעת מציאתן שנטמא מעיקרא אבל אם נאבד או נשרף א"כ ליתא בעולם א"כ לא שייך לילך אחר שעת מציאתן אלא דצריך להעמיד אחזקתו ונאבדו או נשרפו אח"כ]:

עוד שם א"ר יוסה קיימתי' כיי דמר ר' הושעי' הגיעוך סוף תחומי שבת שאינן מחוורין מדבר תורה. רב מנא בעי ניחא לאלפים אמה אינו מחוור ארבעת אלפי' אמה מחוור הוא ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא אין לך מחוור מכולם אלא תחום שנים עשר מיל כמחנה ישראל:

ונראה לי שמתרץ הקושי' מדר' יוסי אדר' יוסי וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ל"ו) קשי' דר' יוסי אדר' יוסי אמר רב הונא בר חיננא שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה שבת נמי דאורייתא הוא קסבר ר' יוסי תחומין דרבנן וכן משני בירושלמי א"ר יוסה קיימתי כיי דמר ר' הושעיא הגיעוך סוף תחומי שבת שאין מחוורין דבר תורה (פי' שאין לה עיקר מה"ת אבל טומאה אע"ג שהוא מדרבנן אעפ"כ מטמא לה ר' יוסי משום דיש לה עיקר מה"ת) וע"ז אומר ר' מנא בעי ניחא לאלפי' אמה אינו מחוור ארבעת אלפים מחוור הוא. (פי' אם כן יש לה עיקר מן התורה). ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא אין לך מחוור מכולם אלא תחום שנים עשר מיל כמחנה ישראל (פי' וא"כ יש לה עיקר מן התורה) ובזה ביארתי במ"א על הירושלמי דאמרינן (בפ"ג. ה"ב) השולח עירובו ביד חש"ו א"ר אלעזר וצריך לעמוד עמו תמן א"ר יוסי תמן באמר לו הריני מעשר על ידך שאין צריך לעמוד עמו ברם הכא באומר עירב על ידו הדא ילפא מההיא וההיא ילפא מהדא הדא ילפא מההיא שאם אמר לו אני מעשר על ידך שא"צ לעמוד עמו והרמב"ם (פ"ו מ"ה עירובין) פסק בעירובין כמו דאמרינן בעירובין (ד' ל"א) וליחוש דילמא לא ממטי לי' כדאמר רב חסדא בעומד ורואהו ה"נ בעומד ורואהו וליחוש דילמא לא שקיל מיני' כדאמר רב יחיאל חזקה שליח עושה שליחותו ובה' מעשר (פ"א ה"ח) פסק כמו הירושלמי שכתב האומר לחבירו הריני מעשר על ידך אינו צריך לעמוד עמו עד שיראה אם יעשר ואם לא יעשר ואם אמר הוא לחבירו עשר על ידו צריך לעמוד עמו כו'. והירושלמי מדמה להו אהדדי אבל לפי מה שביארתי ניחא שפיר דהירושלמי אזיל לטעמי' שסובר דתחומין נמי יש

להם עיקר מה"ת וא"כ דמי למעשר ואע"ג דתרומה ומעשר בזה"ז דרבנן אעפ"כ יש לה עיקר מן התורה וכיון דיש לה עיקר מן התורה לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו וכמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' ל"ב) בד"ה תאנים מתאנתו אע"ג דמעשר פירות דרבנן ור"נ מודה דבשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו כיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב לה כשל תורה עכ"ל וע"כ דין מעשר ועירובין שוים דמעשר יש לו עיקר מן התורה אע"ג דבזה"ז הוי דרבנן (אך בגיטין (ד' ס"ה) משמע דבזמן הזה הוי כמו דלית לה עיקר מן התורה עיי"ש ועיין בישׁ"ש בדיני ברירה ויש ליישב) אבל הרמב"ם אזיל בשיטת הש"ס דילן דעירובין אין לה עיקר מן התורה אפי' י"ב מיל נמי לא הוי דאורייתא וכמו שכתב הרא"ש (ספ"ק דעירובין) ומיהו גמ' דידן סברי דלרבנן ליכא שום תחום שבת דאורייתא ואפי' י"ב מיל מדקאמרינן פ' כלל גדול (ד' ס"ט) כו' וע"כ מחלק בין עירובין למעשר דבעירובין א"צ לעמוד עמו משום דחזקה שליח עושה שליחותו כיון דאין לה עיקר מה"ת משא"כ במעשר דהוי כמו שיש לה עיקר מן התורה וע"כ לא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו]:

וע"כ משני בש"ס דילן דלא קשה מדר' יוסי אדר' יוסי משום דטומאה יש לה עיקר מה"ת משא"כ בעירוב והירושלמי מדחה להאי תירוצא דקאמר הגיעוך סוף תחומי שבת שאינן מחוורין מדבר תורה וע"ז מדחה דארבעת אלפים אמה מחוור או די"ב מיל הוי דאורייתא וא"כ הוי נמי יש לה עיקר מה"ת וע"כ צריך לומר התירוץ הראשון תמן בשם גרמי' הכא בשם חמשה זקנים דתנינן א"ר יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר וכמו דמשנין בש"ס דילן עירובין (ד' ל"ו) ואיבעית אימא הא דידי' והא דרבי' ודו"ק:

הלכה ה

(**ה"ה**) **מתנה** אדם על עירובו ואומר אם באו כו' לא באו לא מיכן ולא מיכן הריני כבני עירי כו' מאן תנא אם באו ואם לא באו רמ"י היידן ר' מאיר חברייא אמרו ר' מאיר דקדושין דתני האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו נשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ר"מ אומר בין ירדו בין לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו הכל מודין שאם אמר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת (ברם כרבנן בין שירדו גשמים בין שלא ירדו גשמים מקודשת לא גרסינן וכן בקידושין פ"ג ליתא) ר' יוסי אמר ר' מאיר דעירובין דתנינן אם ספק ר"מ ור"י אומרים ה"ז חמר גמל ר' יוסי ור' שמעון אומרים ספק העירוב כשר אמר ר' יוסה לא אמר ר"מ אלא לחומרין אמר ר' מנא ויאות בעירובו אינו קונה שלא זכה בו את עירובו כבני

עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו כן הוא בפ"ג דקידושין] והכא לראשון אינה מקודשת שלא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת שלא כפל הראשון את תנייו:

והנה לכאורה לא דמי כלל דהא התם הטעם הוא דלא ידעינן אם נטמא או נשרף מבעוד יום וע"כ הוי חמר גמל דמספקא לן באיזה מקום הוא שביתתו ומה שייך זה להא דהכא אם לא התנה בתנאי כפול ומה איצטריך לטעמא דר' מנא דאמר ויאות בעירובו אינו קונה שלא זכה בעירובו תיפוק לי' משום דהוה ספק:

ע"כ נראה לי לבאר כמו שביארתי בספרי נ"י (ס' ט"ו) על מה שנסתפק המ"ל ברמב"ם ופ"ג מה' זכיה ומתנה) דלדעת הרמב"ם דבמעכשיו לא בעינן ת"כ לפי סברת הה"מ א"כ הוא הדין בתנאי דלעבר כגון אם אני כהן או אני עשיר אף שאמר בלשון אם דינו כמעכשיו דא"צ למשפטי התנאים כו' עיי"ש:

ולפי"ז קשה כיון דהמ"ל מדמה תנאי דלשעבר לתנאי דמעכשיו וא"כ כיון דהרמב"ם ס"ל דבתנאי דמעכשיו לא בעינן ת"כ א"כ הוא הדין בתנאי דלשעבר אך לפי מה שכתב הלח"מ דר"מ פליג אפילו בע"מ דהוי תנאי דמעכשיו ואפ"ה סובר ר"מ דבעי ת"כ ע"כ ס"ל דאפילו בתנאי דלשעבר נמי בעינן ת"כ ובזה יתיישב הירושלמי דאמרינן מאן תנא אם באו ואם לא באו ר"מ היא ואמרינן היידן ר' מאיר חברייא אמר ר"מ דקידושין דתני' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים ואמאי לא הביאו מתני' דקידושין (דף ס"א) דתנן ר"מ אומר כל שאינו כתנאי בני גד וב"ר אינו תנאי כמו שהביא הש"ס דילן פ"ק דנדרים (ד' י"א) (ובירושלמי פ"ג דקדושין מביא הך עלה דמתניתין). אך לפי מה שביארתי איפשר לומר דע"כ הביא הירושלמי דקדושין דתניא האומר לאשה ע"מ שירדו גשמים כו' דמהמשנה אין ראי' דילמא זהו בתנאי דלהבא דבא לעקור המעשה אבל בתנאי דלשעבר דהתנאי חל מעכשיו אימא דאפי' ר"מ נמי מודה דלא בעינן ת"כ ע"כ מביא הא דר"מ דברייתא דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים דמיירי בע"מ ואפ"ה בעינן ת"כ וכמו שמדמה המ"ל:

אבל ר' יוסי חולק ע"ז וס"ל דהא דאמר ר' אלעזר מאן תנא אם באו ואם לא באו ר"מ היא הוא ר"מ דעירובין דתנינן תמן אם ספק ר"מ ור"י אומרים חמר גמל אמור ר' יוסי לא אמר ר"מ אלא לחומרין (והפי' הוא דלא כמו שכתבו הק"ע והפ"מ בפשיטות דאע"ג דהוי ספק נותנים לו האלפים שמביתו לעירובו דהא אילו האלפים אמה יש לו ממ"נ כמו שפי' רש"י בעירובין (דף ל"ה) אלא דלר"מ אין נותנים לו אפי' האלפים אמה שמביתו לעירובו וכמו שביארתי לעיל הירושלמי פ"ג דעירובין ה' ד') מהו ליתן לו אלפים אמה מעירובו לביתו כו' ר"ש בר"י אין נותנים לו (וכבר ביארתי לעיל בארוכה) וע"כ אמר ר'

יוסי לא אמר ר"מ אלא לחומרין מחמת חומרא שהחמיר ולא מחמת ספק וכמו שביארתי דאפילו האלפים שמעירובו לביתו אין נותני' לו. (וכמו שפי' רש"י דאפי' נאכל עירובו מבעוד יום אע"פ שבוודאי לא עירב והטעם משום שסילק עצמו מבני עירו וע"כ אפי' לא עירב בודאי נמי הפסיד) וע"ז אמר רב מנא ויאות בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו שנותן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו (כן הוא בירושלמי פ"ג דקדושין) פי' שכבני עירו נמי לא שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו ולא מחמת ספק. וע"כ בעי הכא ת"כ שיאמר אם לא באו הריני כבני עירי אע"פ שבעירובו ודאי לא זכה אפי' אם לא התנה בת"כ כיון שאמר אם בא חכם מן המזרח והחכם לא בא כיון שהתנאי הוא לשעבר א"כ לא הותחל המעשה כלל וע"כ לא בעי ת"כ:

והא דבעי שיאמ' אם לאו הרי הוא כבני עירו הוא ר"מ ועירובין דאליבא דר"מ הוי חמר גמל לא מחמת ספק דהא אפילו אלפים אמה שמביתו לעירובו לית לי' וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ב) לא תימא טעמא דר"מ ספק עירב ספק לא עירב הוא דהוי חמר גמל אבל ודאי לא עירב לא הוי חמר גמל חלא אפי' ודאי לא עירב הוו חמר גמל דהא הכא ודאי לא עירב וקא הוי חמר גמל ולא כמו חמר גמל דר' יהודא שהוא רק מחמת ספק וכמו שביארתי לעיל אבל לר"מ הוא מחמת שסילק עצמו מבני עירו ואפילו לא עירבו וע"כ בעי הכא שיאמר אם לאו הריני כבני עירי. דאע"ג דלגבי עירוב למזרח ודאי לא הוה עירוב אפי' בלא ת"כ כיון שהוא לשעבר אעפ"כ צריך להתנות דאל"ה סילק עצמו מבני עירו אע"ג שודאי לא עירב אליבא דר"מ וע"ז אמר ר"מ דעירובין הוא מהא דחמר גמל ולא ר' יהודה אך שעדיין צריך לבאר הא שאמר ר' מנא ויאות בעירובו אינו שלא זכה לו כו' והכא לראשון אינה מקודשת שלא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת שלא כפל תנאו:

ע"כ נראה לי דאפשר לומר לפי מה שביארתי דר"מ ס"ל דבלשעבר לא בעינן ת"כ וכן בע"מ כיון שהוא כאומר מעכשיו ובמעכשיו לא בעינן ת"כ. וא"כ אמאי אמר ר"מ בין אם ירדו בין אם לא ירדו מקודשת הא בע"מ לא בעינן ת"כ וע"כ אמר דהא דאמר ר' מאיר בין אם ירדו בין אם לא ירדו מקודשת עד שיכפול תנאו לא שהיא מקודשת בודאי ותפסי בה קידושין של שני (ואיפשר לומר דע"ז אמר לא אמר ר"מ אלא לחומרין וקאי על הא דאמר ר"מ דאפי' לא ירדו מקודשת הא בלשעבר לא בעינן ת"כ אלא דהחמיר ר"מ דאפי' לא ירדו גשמים מקודשת דכיון דבלהבא סובר ר"מ דבעינן ת"כ כמו דתנן במתניתין (פ"ג דקידושין) ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד כו' אינו תנאי ע"כ אפי' בלעבר נמי

ס"ל לר"מ לחומרא דמקודשת וע"כ כיון שהוא מצד חומרא ע"כ אם לא ירדו גשמים תפסי קידושי שני ג"כ:

וע"כ א"ר מנא ויאות בעירובו אינו קונה שלא זכה בו עירובו כבני עירו שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו. (וע"כ אם לא הי' כופל תנאי אעפ"י שהוא בלשעבר אעפ"כ בעירובו לא זכה דהא מדאורייתא הוי תנאי מעליא דהא בלשעבר לא בעינן ת"כ ואעפ"כ לא הוי כבני עירו מחמת שסילק עצמו מבני עירו וכמו שביארתי לעיל דחמר וגמל דר"מ אינו כחמר וגמל דר' יהודה) והכא לראשון אינה מקודשת שלא ירדו גשמים ולשני אינה מקודשת שלא כפל תנאו והוא (ט"ס וצ"ל) והכא לראשון מקודשת שלא כפל תנאו (פי' וע"כ מקודשת לחומרא אעפ"י שהיא בלעבר) ולשני אינה מקודשת הוא (ט"ס וצ"ל) מקודשת שלא כפל תנאו הוא (ט"ס וצ"ל שלא ירדו גשמים] (וא"כ נתבטל תנאו) דהא מדאורייתא לא בעינן ת"כ בלעבר). ובזה יתבאר הירושלמי (שאח"כ) אמר ר' יוסי בר בון בכל אתר אית ליה לר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן והכא לית ליה אמר ר' מתניה חומר הוא בעריות.

[**והנה** הרא"ש בב"ב (דף קל"ו) כתב ע"ז ואי אפשר לומר כן דבכמה דוכתי שמעינן לי' לר"מ דבעי ת"כ במילי דלאו עריות בסוף השוכר את הפועלים (דף צ"ד) ובנדרים (ד' י"ג) גבי לחולין לא אוכל לך ומפרש ר"ת דלאו משום חומרא דעריות דווקא ולאפוקי תנאי ממון. אלא חומר הוא בעריות מבשאר איסורין כגון שתויי יין ופרועי ראש דאמר בסוף שבועת העדות דאפי' ר"מ אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ועל הירושלמי קשה דקולא היא בגיטין דבעי תנאי כפול דאי לא כפלי' לתנאו אפי' לא תתקיים הוי גט ובירושלמי הי' כתוב אית לי' בשניהם וע"כ האחד מהן הוא טעות והוגה באחרון לית ליה ונראה דגרסינן איפכא בכל אתר לית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והכא אית לי' וקאמר חומר הוא בעריות דאי לא כפל נמי תנאי הקידושין והגירושין אינם בטלים לגמרי אלא חולק מספק כו' עכ"ל הרא"ש שם:

אך אעפ"כ קשה דהא מצינו בכמה מקומות ובירושלמי דר"מ אית לי' מכלל לאו אתה שומע הן דאיתא בנדרים (ספ"ק ה"ד) לא קרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר ואיתא שם בירושלמי ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן לא קרבן מזה דלא אנא איכול מן דילך הא מה דאנא איכול מדידך לית הוא חולין אלא קרבן וא"כ מוכח בהדיא דלשיטת הירושלמי אית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ובש"ס דילן בנדרים (דף י"ג) איתא והא לית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן אמר ר' אבאנעשה

כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך אבל לשיטת הירושלמי ס"ל דבי דאית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן

[**וכן** בירושלמי (פ"ד דשבועות ה"י) אל יככה ויברכך וייטיב לך ר"מ מחייב ורבי יהודה פוטר כו' ואיתא התם ר' יסא בשם ר' יוחנן ר"מ הוא דאמר ממשמע לאו אתה שומע הן אל יככה אם תבואו ותעידוני. הא אם לא תבואו ותעידוני יככה. ובש"ס דילן בשבועות (דף ל"ו) פריך והא לית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן איפוך כו' אלא קשיא כי לית לי' בממונא אבל באיסורא אית לי' עיי"ש בתוס' ד"ה ה"ג אבל הירושלמי סובר דאית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וא"כ מסתמא ה"נ הגירסא בכל אתר אית לי' לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן]:

ע"כ נ"ל עפ"י מה שביארתי בספרי נ"י (ס' ט"ו) *שיש* חילוק אם גמרינן דבעי ת"כ מתנאי בני גד ובני ראובן. ע"כ בעי דווקא בלהבא כתנאי ב"ג וב"ר אבל אי אמרי' דלא אמרי' מכלל לאו אתה שומע הן א"כ אין נפקא מינה בין לשעבר בין להבא כיון דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן וע"כ ניחא דהש"ס דילן לשיטתו והירו' אזיל לשיטתו דהנה כתבתי בספרי (שם) שעיקר ההוכחה לשיטת הש"ס דילן דר"מ לית ליה כלל מכלל לאו אתה שומע הן אפי' בלשעבר נמי הוא כדאמרינן בגיטין (ד' מ"ו) דר"י חייש לקלקולא והא איפכא שמעי' להו דתנן המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר כו' אלא רבנן חיישי לקילקולא. אמר שמואל איפוך והא מדקתני סיפא נישאת לאחר והי' לו בנים והיא תובעת כתובתה אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה מדיבורך מכלל דר' יהודה חייש לקילקולא הא נמי איפוך כו' אלא אמר רבא דר"י אדר"י לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן ל"ק מאן חכמים ר"מ היא דאמר בעינן ת"כ והכא בדלא כפליה לתנאו וא"כ כיון דמוציא משום שם רע ומשום אילונית הוא תנאי דלשעבר ואעפ"כ בעי ר"מ ת"כ וע"כ אפי' באין בו מעשה נמי בעי ת"כ. והטעם לא משום דגמר מתנאי ב"ג וב"ר דהא התם איכא מעשה דהא הארץ היתה בידם וכמו דאיתא בירושלמי אלא משום דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. והשתא ניחא הא דפריך בשבועות (דף ל"ו) ובנדרים (דף י"ג) והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן אע"ג דנדרים ושבועות לית בו מעשה אך כיון דר"מ בעי ת"כ גבי המוציא את אשתו משום שם רע ומשום אילונית דהוי תנאי דלשעבר דלא התחילה המעשה כלל כיון דהתנאי הוא לשעבר וא"כ לא הותחל הגירושין אם אינה אילונית או שאין עלי' ש"ר ואפ"ה בעי ת"כ אלמא דס"ל לר"מ דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן אפי' באין בו מעשה וע"כ פריך בנדרים ושבועות אליבא דר' מאיר והא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן:

[**והשתא** ניחא הא דאיתא פ"ק דנדרים (דף י"א) סברוה מאי לחולין לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתניתין ר"מ היא דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי ב"ג וב"ר אינו תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיפא והאי ר' יהודה היינו פלוגתא דר"מ ור"י דגבי גיטין משום דפלוגתא דר"מ ורחב"ג אין שייך לזאת. דהא התם לענין מה דגמרינן מתנאי ב"ג וב"ר דווקא ביש בו מעשה וע"כ סמך אפלוגתא דר"מ ור"י דפליגי בגיטין (דף מ"ו) דהא התם בתנאי דלשעבר וא"כ הוי כמו דלית בי' מעשה ואפ"ה בעי ר"מ ת"כ דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן אף דבתנאי דלשעבר לא בעינן משפט התנאים והכא נמי לענין לא חולין אלא קרבן דבזה לית בי' מעשה כלל רק להבין שאם אמר לחולין הוי כמו שאמר לקרבן וע"כ לר"מ דלית לי' מכלל לאו אתה שומע הן אם אמר לא חולין אינו במשמע שיהא קרבן אלא ר' יהודה היא דר"י אפשר דס"ל דאם יש בו מעשה בעי ת"כ רק בתנאי דלשעבר לא בעי ת"כ משום דאית לי' מכלל לאו אתה שומע הן ע"כ תלי הש"ס הענין בפלוגתא דר"מ ור"י בגיטין (דף מ"ו)(:

וכל זה הוא לשיט' הש"ס דילן אבל לשיטת הירו' דאמרי' בגיטין (פ' ד' ה"ט) ר' יהודה אומר לא יחזיר ואת אמר כן. אמר ר' יוחנן לית כאן ר' יהודה אלא ר' מאיר ותני כן משום ר"מ אומר לה שתיקותיך יפה מדיבורך. והקושיא שמקשה הש"ס דילן לא הוי קשה ליה להירושלמי דאיפשר דס"ל דאע"ג דר"מ חייש לקילקולא בהמוציא משום שם רע ומשום נדר היינו משום שלא יאמר אילו הי' יודע שהדברים בדאים או שיכול להתיר לא הי' מגרשה היינו משום שלא הי' ש"ר מתחילה או שהנדר בטל מעיקרו לא הי' מגרשה אבל אילונית אין הרפואה רק מכאן ולהבא והשתא הוא דברית וזהו דוחק ע"כ נראה לי דהירושלמי אזיל לשיטתו דאמרי' בירושל' (פ"ד דגיטין ה"ט) תני מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום אילונית לא יחזיר שהרי המוציא את אשתו משום אילונית והלכה ונישאת לאחר וילדה ממנו בנים ואמר אילו הייתי יודע שאשתי יולדת אילו הי' אדם נותן לי באשתי ק' מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל והולד ממזר ומתוך שהוא יודע שאם הוא מגרשה והיא אסור' לחזור לו אף הוא נותן לה גט שלם משעה ראשונה א"ר זעירה תדע לך שעילה היה רוצה לגרשה שהרי כמה נשים נשואין אילונית וע"י שיש להן נחת רוח מהן מקיימין אותן (פי' שזה תי' על הא דתנן המוציא את אשתו משו' אילונית ר"י אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר והאי חכמים היינו ר"מ ואמאי סובר דיחזיר (וכה"ג מקשה הש"ס דילן בגיטין (דף מ"ו) למימרא דר"י חייש לקילקולא ורבנן לא חיישי לקילקולא והא איפכא שמעינן להו דתנן המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר כו') וע"ז משני הירושלמי שר"מ סובר דבאילונית אינו יכול לומר שאילו היה יודע

שאשתו יולדת לא הי' מגרשה וע"ז אומר תדע לך שעילה היה רוצה לגרשה שהרי כמה נשים נשואין איילונית וע"י שיש להם נחת רוח מקיימין אותן וע"כ באיילונית לא חייש ר"מ לקילקולא:

וא"כ לפי שיטת הירושלמי לא מתרץ כמו דמתרץ רבא בש"ס דילן (דף מ"ו) כמו דאמרינן שם אלא אמר רבא כו' דרבנן אדרבנן לא קשיא מאן חכמים ר"מ דאמר בעינן ת"כ והכא במאי עסקינן בדלא כפלי' לתנאו וא"כ מוכח מזה דפליגי ר"מ ור"י אפי' בתנאי דלעבר ור"מ ס"ל דלא בעינן ת"כ וא"כ מוכח דר"מ לית לי' מכלל לאו אתה שומע הן אבל לשיטת הירושל' דלא מוקים הפלוגתא דר"מ ור"י בדלא כפליה לתנאו אלא הטעם דר"מ דבאיילונית לא חיישינן לקלקולא שעילה היה רוצה לגרשה שהרי כמה נשים נשואין איילונית וע"י שיש להם נחת רוח מקיימין אותן וע"כ סבירא ליה דרבי מאיר ורחב"ג לא פליגי בקידושין (דף סא) אלא בתנאי דלהבא דבא לעקור את המעשה אבל בתנאי דלעבר לא בעי ת"כ ואדרבה ס"ל לר"מ דמכלל לאו אתה שומע הן ובזה מחולק שיטת הירושלמי עם הש"ס דילן:

וע"כ כיון דלשיטת הירושלמי הא דפליגי בגיטין (דף מ"ו) דרבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר אינו בדלא כפלי' לתנאי' כמו שמפרש רבא בש"ם דילן בגיטין (דף מ"ו) ע"כ סובר הירושלמי דר"מ סובר דאמרינן מכלל לאו אתה שומע הן בהא שאינו בא לעקור את המעשה כגון בתנאי דלשעבר וכמו דאיתא (פ"ד בשבועות) אל יככה ויברכך וייטיב לך ר"מ מחייב וחכמים פוטרין וא"כ מוכח דר"מ ס"ל דמכלל לאו אתה שומע הן וחכמים לית להו מכלל לאו אתה שומע הן ובשבועות (ד' ל"ו) פריך והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ומשני איפוך כי אתא רב יצחק כו' אלא קשיא כי לית ליה בממונא אבל באיסורא אית ליה אבל הירושלמי סובר דאע"ג דר"מ סובר דבעי ת"כ אעפ"כ אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וחכמים לית להו וכמו דאיתא בירושלמי (ספ"ד דשבועות) ר' יסא בשם ר' יוחנן ר"מ היא דאמר ממשמע לאו אתה שומע הן אל יככה אם תבואו והעידוני הא אם לא תבואו ותעידוני יככה והוא דאם לא יבואו ויעידו לית בו מעשה ובמילתא דלית בו מעשה סובר ר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וכמו דאיתא (רפ"ז דשבועות) ממשמע שנאמר שבועת כו' רבי חגי בעי קומי ר' יוסי כו' לא אמר ר' אסי בשם ר' יוחנן דברי ר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן ולקח בעליו ולא ישלם כו' אלמא דר"מ סובר דמשמעות הכתוב דבאין בו מעשה מכלל לאו אתה שומע הן ושם בירושל' נתחלפו השיטות וכצ"ל אמר ר' אסי בשם ר' יוחנן דברי ר' מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן ולקח בעליו ולא ישלם הא אם ישלם לא ישבע ר' חגי בעא קומי ר' יוסי

ולמה לי כר' מאיר אפי' כרבנן דאמ' ר' חנינ' הכל מודים בל' תורה ממשמ' לאו אתה שומע הן (כצ"ל) דלא כהפ"מ והוא כמו שביארתי דבדבר שאין בו מעשה ס"ל לר"י מכלל לאו אתה שומע הן דהיינו ממשמעות הכתו' שנאמר ולקח בעליו כו' וזה אין בו מעשה רק משמעות הכתוב ר"י ס"ל במשמעות הכתוב אף רבנן מודו וזה הוא דלא כשיטת הש"ס דילן בקידושין (ד' ס"ב) דפריך התם אליבא דר' מאיר ורחב"ג מקראי. ודו"ק:

וא"כ כיון דלשיטת הירושלמי דהא דבעי ר"מ תנאי כפול היינו בהא דצריך לעקור המעשה אבל בתנאי דלשעבר או בדבר דלית בו מעשה אית ליה לר"מ דמכלל לאו אתה שומע הן וע"כ כיון דהירושלמי ס"ל דבכל אתר אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וא"כ בתנאי דלעבר לא בעי ר"מ ת"כ א"כ אמאי קאמר גבי גירושין שהאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים שבין ירדוובין לא ירדו מקודשת עד שיכפיל תנאו הא ע"מ דומה לתנאי דלשעבר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ובמעכשיו לא בעינן ת"כ וכמו שכתב המ"ל וע"ז אמר ר' מתני' על שם חומר הוא בעריות והא דקאמר מקודשת הוא רק לחומרא וכמו דאמר בירושלמי (כמו שהגהתי) לראשון מקודשת שלא כפל תנאו וע"כ לחומרא מקודשת ולשני מקודשת שלא ירדו גשמים ובע"מ דהוי כמו תנאי דלעבר ס"ל לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן וא"כ מדאורייתא תפסי קדושי שני.

וכן בעירובין אם לא כפל לתנאו בעירובו אינו שלא זכה לו עירובו כבני עירו [ואיפשר שצ"ל אינו] שנתן דעתו לעקור את רגליו מבני עירו ואף דאמרינן דרק חומר הוא בעריות אפ"ה כיון דר"מ ס"ל דאפי' לא עירב נמי הוי חמר גמל כמו דאמרינן בעירובין (דף נ"ב) וכמו שאמר הירושלמי דלא דמי חמר וגמל דר"ש לחמר וגמל דר' יהודה. ע"כ צריך לכפול תנאו אפי' בתנאי דלשעבר:

[**ובזה** הי' איפשר לבאר הא דקאמר שם בירושלמי ר"י ב"פ בשם ר' יוחנן ירדו לסימפון בשיטת ר"מ דקדושין (פי' מה שכופלין התנאי בסימפון הוא בשיטת ר' מאיר שסובר דצריך לכפול התנאי) ר"י ר"ח חברה דרבנן בעי ולמה כר"מ ואפי' כרבנן לית כן אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן סדר סימפון כך הוא אנא פלוני בר פלוני מקדש אותך אנת פלונית בת פלוני ע"מ מיתין ליך מקמת פלוני ומיכנסיניך ביום פלוני אין אתא יום פלוני ולא כנסתיך לא יהוו לי עליך כלום ויימר ע"מ שלא יכפול תנאו אילו לא כפל תנאו מי עקר קידושיו (ופי' הק"ע שאומר דמ"ט מוקמת לי' כר"מ ולא גרסינן דלרבנן לא בעי כפילת התנאי וע"ז אומר דאי לא כפלי' לתנאו ה"א תנאו קיים אבל הקידושין אינם חוזרים) אבל השתא דכפלי' לתנאו משמע מזה דאפי' הקדושין אינם חוזרים (ועיין בב"ב ד' קמ"ו אי קידושין לטבועין ניתנו):

אבל לפי מה שביארתי אפשר לומר דמקשה למה לי כר"מ אפי' כרבנן פי' דהא אליבא דר"מ נמי לא אתיא דלא כן אמר ר' אבהו בשם ר"י כו' ואמר על מנת שלא יכפול תנאו דבהא מודה ר"מ נמי דאין צריך לכפול התנאי דהא ע"מ הוא כמעכשיו ובמעכשיו לא בעינן ת"כ אלא ודאי אף דלא צריך אפ"ה תיקנו בסמפון לטופסא דשטרא וכמו דאמרינן בב"ב (ד' ס"ט) אמר ר"י האי מאן דמזבין ני' ארעא צריך למיכתב לי' קני לך דיקלין כו' ואע"ג דאי לא כתב לי' הכי קני אפ"ה טופסא דשטרא היא וכן כתב הרא"ש בגיטין (דף פ"ו) כו' דהא דתיקון לכתוב מיומא דנן ולעלם הוא משום שופרא דשטרא וע"ז אומר אולי לא כפל תנאו ויעקר קידושיו פי' כמו שביארתי דאעפ"י דבלשעבר לא בעי ת"כ אעפ"כ אם מקדש ע"מ שלא ירדו גשמים אפ"ה מקודשת מס' לחומרא וע"ז אמר אילו לא כפל תנאו מי עקר קידושיו פי' דלקולא שיעקר הקידושין לא אמרינן דע"מ לא בעי ת"כ אעפ"כ לחומרא אמרי' דבעי ת"כ כמו כלהבא. אבל לרבנן דאמרי דאפי' בלהבא לא בעי ת"כ א"כ אפילו לקולא נמי א"כ למה הצריכו בו תנאי כפול בסמפון:

וע"כ אומר אח"כ אמר ר' יוסי בר בון בכל אתר אית לי' לר"מ ממשמע לאו אתה שומע הן (פי' בלשעבר או בדבר דלית בו מעשה כמו שביארתי) וא"כ כיון דסובר ר"מ דמכלל לאו אתה שומע הן בלשעבר דלא הותחל המעשה או בדבר דלית בה מעשה וא"כ אמאי צריך ת"כ בסימפון בעל מנת דהוי כאומר מעכשיו וא"כ אמאי צריך כפילת התנאי וע"ז א"ר מתני' על שם חומר הוא בעריות פי' דבעריות אפי' במידי דלית בו מעשה אפ"ה בעינן ת"כ כמו שתיקנו גבי סימפון אפ"ה בעי כפילת התנאי לחומרא כמו בתנאי דלהבא ודו"ק:

ודע הא דאמרי' שם בירושלמי ר' חגי בעי קומי דר' יוסי ההן אם לא חד הוא הנה המפרשים הק"ע והפ"מ שגו שניהם בפירוש הירושלמי הזה עיי"ש וכצ"ל ר' חגי בעא קומי ר' יוסי והאי אם לא כלאחר הוא פי' שאומר על מה דאמרינן שם הכל מודים שאם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת (פי' כיון שאין המעשה חל אלא לאח"כ ע"כ לא בעינן ת"כ וע"כ פריך האי אם כלאחר הוא). וכמו דאמרינן בגיטין (ד' ע"ב) אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמי והדר תני מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי אלמא אם מתי לאו כלאחר מיתה דמי אמר אביי אם מתי שתי לשונות משמע כו' לא אמר לה מהיום כמ"ד לאחר מיתה דמי וע"כ פריך ההן אם לא כלאחר הוא וא"כ למה בעי ת"כ הא אם אמר לאחר שירדו גשמים ירדו גשמים מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואעפ"י דלא כפלי' לתנאו וע"ז א"ל שני' היא שהי' ארץ לפניהם והוא מבקש להוציא מידם וע"כ הוי

כמו אם המעשה חל מיד וא"כ בעי ת"כ אע"ג שהוא בלשון אם דהא צריך להוציא מידם וע"כ בעי ת"כ ודו"ק]:

פרק ד

הלכה א

ר' יודה בן פזי בעי ארבע אמות שאמרו תחום הן או אינן תחום אין תימר תחום הן אין נותנים לו ד' אמות משני מקומות ואין תימר אינן תחום נותנים לו ד' אמות משני מקומות א"ר זעירא מתניתא אמרה כן כו' דתנינן ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו כו':

הנה המפרשים נדחקו בזה ולי נראה דהבעי' הוא אם ד' אמות תחום הן. וע"כ אינו יוכל אחר להוציא חפציו חוץ לד' אמות דכמו דאמרינן בתחומין דהכלים כרגלי הבעלים ה"נ אם יצא חוץ לתחום וכמו שפירש"י בעירובין (ד' מ"ה) ובלבד שלא יפשוט זה לתוך שתים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוצא לשם פתו או חפציו דחפציו כרגליו דתנן ביצה (ד' ל"ז) הבהמה והכלים כרגלי הבעלים דכל ד' אמות דכל חד שווינהו רבנן לגבי' כרה"י ואסור להכניס ולהוציא מחוצה להן לתוכן ולא דמי להיות מודד ובא וכלתה מידתו בחצי העיר דתני' לעיל דמותר לטלטל בכל העיר ע"י זריקה ובלבד שלא יעבור התחום ברגליו דאע"ג דאסור להלך מותר להוציא ואי נמי כלתה מידתו חוץ לעיר מותר לטלטל מחוץ לתחומו שני אמות בזה ושני אמות בזה דכולהו רה"ר הוא דאלפים דידיה לא שווינהו רה"י לגבי' דהא אסור לטלטל בהו אבל ד' אמות דיוצא חוץ ודנותן עירובו ודקונה שביתה ברגליו שווינהו לגבי' כרה"י ואסור להו מדרבנן לטלטל לתוכה לחוץ להו]:

וע"ז בעי ר"י בן פזי אם ארבע אמות תחום הם דשווינהו כמאן דקנה שביתה והקונה שביתה ברגליו או נותן עירובו יש לו ד' אמות והוי לגבי' כרה"י או לא וע"ז אומר אין תימר תחום הן אין נותנים לו ד' אמות משני מקומות דמסתמא הקונה שביתה קונה במקום א'. (וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ל"ב) דנתכוין לשבות היכא דאי נתכוין לשבות למעלה כו' אלא נתכוין לשבות למטה כו'). ואין תימר אינן תחום נותנים לו ד' אמות משני מקומות (פי' שאין תימר ד' אמות דיוצא חוץ לתחום אינן בתורת תחום אלא דנותנים לו ד' אמות ע"כ נותנים לו בשני מקומות נמי) ולקמן יתבאר בזה מהו לענין שני מקומות וע"ז אומר אמר ר' זעירא מתניתא אמרה כן ארבע אמות שאמרו תחום הן והתנינן (וצ"ל דתנינן) ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חבירו כו' א"כ מוכח דד' אמות הם בתורת תחום. וכמו שפירש"י ובלבד שלא יפשוט זה לתוך שתים החיצונות ויוציא לשם פתו

או חפציו דחפציו כרגליו דכל חד שווינהו לגבי' כרה"י כו' וכמו שכתב רש"י דד' אמות דיוצא חוץ לתחום ודנותן את עירובו ודקונה שביתה ברגליו שווינהו לגבי' כרה"י וע"כ אין נותנים לו ג"כ משני מקומות ולקמן יתבאר בזה:

שם לא אמר אלא החזירוהו הא אם חזר הוא אסור אמר ר' אחא דר' נחמי' היא דתני פירות שיצאו לרה"ר וחזרו שוגג יאכלו מזיד לא יאכלו ר' נחמי' אומר בין שוגג בין מזיד לא יאכלו עד שיחזירן למקומן שוגג ותייא דר' נחמי' כר' מאיר דתני המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא יאכל: והנה במ"א ביארתי שהירושלמי לא מחלק כמו דמחלק הש"ס דילן בגיטין (ד' נ"ג) דבדאורייתא לא קניס ובדרבנן קניס. דהכא משמע דבדרבנן נמי לא קניס ש גרסינן פירות שיצא חוץ לתחום כמו דגריס הק"ע וכמו דאיתא בש"ס דילן בשלמא במעשר איפשר לומר כמו דמשני התם גברא לתקוני נפשי' קא מכוון אנן ניקום ונקנסי'). וגם נראה לי דלשיטת הירושלמי הוא משום קנס ועיין בתוספות עירובין (ד' מ"ב) שכתבו דהא שלא במקומן אסור היינו משום גזירה שמא יוציא חוץ לד' אמות אבל שיטת הירושלמי משמע שהוא משום קנס מדמדמי להא דמבשל ומעשר בשבת ועיין בירושלמי (רפ"ו דעירובין ה"ב) דברי ר"מ בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר כיני מתני' אינו אוסר וכן אמרינן (שם ה"ד) מי שנתן רשותו והוציא בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר עליו דברי ר' מאיר ור"י אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר ואיתא התם כיני מתניתין מי שביטל רשותו והוציא בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר כיני מתניתין אינו אוסר פי' דאל"כ אלא כדתנינן בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר א"כ צריך לומר דהטעם משום דקנסינן שוגג אטו מזיד הא ר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד ואע"ג שכתבו התוספות בעירובין (ד' ס"ח) בד"ה קנסו שוגג אטו מזיד לא שייך לקונסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסינן לדידי' מידי כו' אלא דגזרינן שוגג אטו מזיד ומהירושלמי משמע שהוא מטעם קנס וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ז דעירובין ה"י) והתני כו' בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר דברי ר"מ (ולשיטת הירושל' צ"ל אינו אוסר) ר' יודן אומר מזיד אוסר שוגג אין אוסר כו' אלא משום קנס מעתה הוא אסור וחבירו מותר מכיון שיכולין לערב ולא עירב קנסינן אותו אלמא דמטעם קנס הוא וא"כ מוכח דר"מ סובר דלא קניס שוגג אטו מזיד אפי' בדרבנן ודו"ק:

שם קנה לו שביתה ובאו כו' והקיפוה מחיצה רבי חונה אמר לא הועילה לו מחיצתו כלום אלא מהלך באלפים ומטלטל בארבע (פי' כמו שהי' בתחילה שקנה שביתה דמהלך באלפים כו'). ר' יעקב בר אחא כו' מהלך באלפים ומטלטל בארבעת אלפי' אמה ע"י זריקה (פי' שהוא לאו דווקא אלא דמטלטל בכולה ע"י זריקה) (דכיון דבשעה ששבת לא הי' מחיצה ע"כאינו יכול להלך יותר מאלפים אמה ואעפ"כ מותר לטלטל בכולה

דמחיצה הנעשה בשבת שמה, מחיצה) הוון בעיין מימר מה פליגין כר' יהושע וכר"ע (פי' דאליבא דר' יהושע ור"ע דמחמירין בנתנוהו בדיר או בסהר. ע"כ פליגי הכא דהכא עדיף טפי דהא מ"מ קנה שביתה מבעוד יום) ברם כר"ג וכראב"ע לא פליגין (פי' דלדידהו דאמרי דאפי' בנתנוהו בדיר או בסהר כו' שלא קנה שביתה מבעוד יום דמהלך את כולה כ"ש הכא דקני שביתה מבעוד יום) ע"ז אומר ואפי' כר"ג וכראב"ע פליגין קל הוא מי שקנה לו שביתה ממי שלא קנה לו שביתה (עיין בק"ע) ולי נראה שהוא (ט"ס וצ"ל) קל הוא מי שלא קנה שביתה ממי שקנה שביתה וכמו שפירש"י דהתם כיון דלא קנה שביתה ואין לו אלא ארבע אמות ע"כ הקילו דמטלטל בכולה משא"כ הכא דקנה שביתה ויש לו אלפים לכל רוח ע"כ אין מטלטל בה אלא בד' אמות:

עוד שם נתנו על פתח הדיר על דעתי' דר"י ור"ע נותנים לו שתי אמות מבפנים ושתי אמות מבחוץ (פי' דלר"י ולר"ע דאין מטלטל אלא בארבע אמות ה"נ נותנים לו ב' אמות מבחוץ וב' אמות מבפנים) על דעתי' דר"ג וראב"ע אין נותנים לו שתי אמות מבפנים ושתי אמו' מבחוץ שאם אומר את ליתן לו שתי אמות מבפני' ושתי אמו' מבחוץ אוף הוא מטלטל בכל הדיר. וחיישי' דילמא יטלטל בכולו והכא אסור לטלטל דהא נתנוהו מבחוץ:

ונראה לי שיש בירושלמי חילוף השורות והא דגרסינן בסוף ההלכה א"ר זעירא מתניתא אמרה כן ארבע אמות שאמרו אינן תחום וכתב הק"ע דלא גרסינן לה דלא שייך הכא מידי גם בר"פ אמר ר"ז בהיפוך והפ"מ נדחק בזה ולי נראה דצריך הכי לגרוס אמר ר' זעירא מתניתא אמרה כן ארבע אמות שאמרו תחום הן (כצ"ל) או שהפי' אינן תחום (פי' בתמי' שוודאי תחום הם) וא"כ כיון שהן תחום דהוי כמו שקנה שביתה מבעוד יום ע"כ אין נותנים להם מב' מקומות כמו שאמר תחילה דאם תחום הם אין נותנים להם מב' מקומות דאין אדם קונה שביתה בב' מקומות:

עוד שם הי' הדיר חציו בתוך התחום וחציו חוץ לתחום ר' אחא אמר מן אולפן רבי יהודה אמר לה מן דיעה מחלוקת רב חונה וחייה ברי' דרב. והק"ע שגה בזה שפירש דזה פלוגתא דר"ג ור"י אלא דהכא מחלוקת רב הונא וחייא ברי' דרב דהא הכא חצי בתוך התחום א"כ יכול להלך בתוך אלפים שלו אלא לענין לטלטל וע"כ פליגי אם יכול לטלטל בכולה דחיישינן שמא ימשך אחר חפציו וע"כ פליגי בזה רב הונא וחייא בריה דרב כמו דפליגי באם קנה לו שביתה ובאו כו והקיפוה מחיצה ודו"ק:

הלכה ה

שם (ה"ה) מתניתין מי שישן בדרך ולא ידע עד שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי וחכ"א אין לו אלא ד' אמות ר"א אומר הוא באמצען. ר' יהודה אומר

לאיזו רוח שירצה ומודה ר' יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו ובגמ' ר' זעירא בשם רבי חסדיי טעמא דר' יוחנן בן נורי מאחר שאלו הי' ער הי' קונה שביתה ישן לא קנה לו שביתה (נראה לי שהוא ט"ס וצ"ל ישן נמי קנה שביתה אין לו אלא אלפים אמה לכל רוח (צ"ל) ויש לו אלפים אמה לכל רוח ר' יהודה אומר אפי' ער ולא קנה שביתה אין לו והוא (ט"ס וצ"ל) יש לו אלפים לכל רוח (פי' ר' יהודה דסובר במתניתין (ה"ד) מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר יכנס אמר ר' יהודה מעשה ונכנס ר' טרפון בלא מתכוין. והוא דהירושלמי סובר דאם הוא ער ולא קנה שביתה גרע טפי וע"כ קאמר דלר' יהודה אפי' ער ולא קנה שביתה נמי יש לו אלפים אמה לכל רוח (ודלא כשיטת הש"ס דילן דאמרינן בעירובין (ד' ל"ח) מי סברת דאזיל ואמר מידי דאזיל ושתיק ויתיב כמאן כר' יוחנן בן נורי דאמר חפצי הפקר קונין שביתה אפי' תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עלי' דר"י בן נורי אלא בישן דלא מצי אמר אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. ולשיטת הירושלמי משמע דריב"נ עדיפא מדר' יהודה דלר' יוחנן בן נורי כיון דאי בעי מצי אמר ע"כ הי' לו לומר אך ר"י סובר ואפי' ער ולא קנה שביתה נמי יש לו אלפים לכל רוח]:

והנה שיטת הירושלמי הוא דטעמי' דריב"נ הוא מחמת שאם הי' ער הי' קונה שביתה (הוא דלא כשיטת הש"ס דילן בעירובין (ד' מ"ה) דאמרינן שם בעי רבא מאי קסבר ר' יוחנן בן נורי מסבר קא סבר חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דלפלוג בכלים והא דקא מיפלגי באדם להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דאיכא למימר הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה קמ"ל דלא או דילמא קסבר ריב"נ בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה אמר רב יוסף ת"ש גשמים שירדו מעיו"ט יש להן אלפים אמה לכל רוח כו' אי אמרת בשלמא קסבר ריב"נ חפצי הפקר קונין שביתה הא מני ר"י היא. אלא אי אמרת חפצי הפקר אין קונין שביתה הא מני לא ר' יוחנן ולא רבנן. וא"כ מסיק הש"ס דילן דהטעם של ריב"נ הוא משום דחפצי הפקר קונין שביתה) אבל לשיטת הירושלמי הטעם של ריב"נ הוא מאחר שאלו הי' ער הי' קונה שביתה ישן נמי קונה שביתה אבל חפצי הפקר לכ"ע אין קונין שביתה:

שם בירר לו מבעוד יום חוזר בו מבעוד יום משחשיכה חוזר בו משחשיכה בירר לו מבעוד יום וקידש עליו היום כו' והנה הפ"מ פירש (כמו דאיתא בירושלמי) משחשיכה חוזר בו משחשיכה ולי נראה כגירסת הק"ע משחשיכה אינו חוזר בו משחשיכה וכן הוא בש"ע או"ח (סי' ת"ה) מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה א' ולא יכנס להיות כבני

העיר ואין לו אלא ארבע אמות מעמידת רגליו ולחוץ וכתב המ"א כיון למה שהקשה הראב"ד דהא קיי"ל הבלעת תחומין מילתא היא כו' ואמאי לא יכנס הרי ד' אמות שלו מובלעים בתוך התחום ותירץ המ"מ דכיון שהוא מהלך ורוצה לילך נראה כבורר אל עבר פניו ודוחק עכ"ל וא"כ משמע שמשחשיכה אינו יכול לחזור]:

שם בירר לו מבעוד יום וקידש עליו היום נשמעינה מהדא כו' הנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאוד ונדחקו בזה מפרשי הירושלמי הק"ע והפ"מ. וע"כ היה נראה לי להגיה לא בירר לו מבעוד יום וקידש עליו היום דאם בירר לו מבעוד יום וקידש עליו היום בודאי דאינו יכול לחזור בו אבל אם לא בירר לו מבע"י וקידש עליו היום א"כ מסתמא קנה ד"א לכל רוח והוא באמצען ע"כ אינו יכול לחזור בו או דילמא כיון דלא בירר מבעוד יום יוכל לברר אף לאחר שקידש היום וע"ז אומר נשמעינה מהדא ופירוש דהא זהו מתניתין מי שישן בדרך ולא ידע שחשיכה יש לו אלפים אמה לכל רוח דברי ריב"נ וחכ"א אין לו אלא ד' אמות רבי אליעזר אומר והוא באמצען ר"י אומר לאיזה רוח שירצה ילך ומודה ר"י שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו וא"כ היה ישן בדרך עד שחשיכה אם כן לא בירר מבעוד יום וקידש עליו היום ואף עפ"כ סובר רבי יהודה דיכול לברר אחר כך ועל זה אומר נשמעינה מהדא לא יכנס דברי ר"מ ר"י אומר יכנס:

וע"ז אומר לא על הדא אמרה אלא על רישא דפירקא מי שהוציאוהו כו' או רוח רעה איתאמר' עלי' אמר ר' בון מודה ר"י שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאוד. והק"ע והפ"מ נדחקו בזה ע"כ נראה לי להגיה אמר רבי בון לא על הדא אמרה אלא על רישא דפירקא מי שהוציאוהו כו' או רוח רעה איתאמרת עליו מודה רבי יהודה שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו.

והפי' הוא שמדחה להא דמוכח ממתניתין דאם לא בירר מבעוד יום וקידש עליו היום שיוכל לברר אח"כ מהא דר"י שאמר לאיזה רוח שירצה ילך ע"ז אומר ר' בון דלא איפשר לומר דר"י קאי על מתניתין דהא תנן לא יכנס דברי ר"מ ר"י אומר יכנס ולפי מה שביארתי תחילה דקאמר בריש הלכה אתי דר"י כריב"נ וא"כ ר"י סובר כמו ריב"נ דאמר מאחר כו' וכן אם הי' ער נמי אמרינן מאחר שאם היה אומר היה קונה שביתה ע"כ אם לא אמר נמי קונה שביתה:

וא"כ כיון דר"י סובר כריב"נ א"כ איך קאמר רבי יהודה לאיזו רוח שירצה ואם כן אין לו אלא ד' אמות הא לשיטת הירושלמי ר"י סובר כמו ר' יוחנן בן נורי וא"כ איך קאמר לאיזה רוח שירצה וע"כ אמר ר' בון דלא קאי על הא דמתניתין אלא דקאי על רישא דפירקא מי שהוציאוהו כו' דנותנים לו ב' אמות.וע"ז קאמר ר' יהודה דלאיזה רוח שירצה והתם

מיירי שהוציאוהו משחשיכה א"כ התם לא היה מבעוד יום חוץ לתחום ולא קידש עליו היום א"כ ליכא למיפשט מתניתין דהא רבי יהודה לא מצי קאי אמתניתין דכיון דרבי יהודה אומר יכנס. ולשיטת הירושלמי הוא סובר כריב"נ. ואם כן לא קאי אמתניתין אלא אארישא דפירקא

אך כל זה לשיטת הירושלמי דר"י סובר כריב"נ [אבל לשיטת הש"ס דילן דריב"נ סובר דחפצי הפקר קונין שביתה. וא"כ ר' יהודה אינו סובר כריב"נ. וכן אמרינן בעירובין (ד' צ"ז) רב אשי אמר הכא בחביות דהפקר עסקינן (פי' וע"ז קאמר ר"י דנותן אדם חבית לחבירו) ומאן אמרו לו ריב"נ היא דאמר חפצי הפקר קונין שביתה ומאי לא תהלך זו יותר מרגלי הבעלים לא יהלכו אלו יותר מכלים שיש להם בעלים אלמא דלשיטת הש"ס דילן ר' יהודה אינו סובר כריב"נ וגם אמרינן בעירובין (דף לח) ע"כ לא פליגי רבנן עלי' דריב"נ אלא בישן אבל בניעור דאי בעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי אבל מ"מ ר' יהודה אינו סובר כריב"נ וע"כ לא משני בירושלמי (פ"ו דעירובין ה"ב) כשינוי' דרב אשי אלא בשאומר במערה מכד לכד היא מתניתין כו' והוא כמו דאמרינן בעירובין (דף צ"ז ושם) הכא במאי עסקינן במערן מחבית לחבית ורבי יהודה לטעמיה דאמר מים אין בהם ממש כו' ואינו מתרץ כמו רב אשי דמיירי בחביות של הפקר דהא לשיטת הירושלמי ר"י סובר כריב"נ]. וא"כ הא דקאמר ר"י בפלוגתא דמתניתין דר"י וחכמים דלאיזה רוח שירצה ילך א"כ מוכח דאינו סובר כריב"נ ע"ז תירץ רבי בון דלא קאי אמתניתין אלא אארישא דפירקא דמי שהוציאוהו כו' או רוח רעה אבל לא על הך מתני' ודו"ק:

פרק ה

הלכה ח

אחורי הגגין מה הן. ר' יוסה בשם רבי יעקב בר אחא כו' ר' אחא מטי בה בשם שמואל אחורי הגגים מטלטלין בהן אפי' כור אפי' כוריים ר"מ אומר מטלטלין בהן עד בית סאתים. א"ר יוסי ברבי בון מילתיה דרב פליגא עילוי' דתנינן תמן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים. רב אמר מטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים היא אחורי הגגים היא אחורי הספינה:

והנה הפ"מ הגיה רב אמר מטלטלין (כצ"ל) דהא לקמן מקשי דרב אדרב והנה הגיה שלא לצורך ופי' בדחוקים וגם הק"ע לא ביאר הירושלמי הזה וע"כ נראה לי לבאר ותחילה צריך לבאר הירושל' (רפ"ט דעירובין ה"א) כל גגות העיר רשות א' ובלבד שלא יהא

גג גבוה עשרה או נמוך עשרה דברי ר"מ וחכ"א כל א' וא' רשות לעצמו ר"ש אומר א' גגות ואחד חצירות וא' קרפיפות לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ואמרי' בגמ' ר' יוסי ברבי בון אמר אתפלגון רב ושמואל שמואל אמר עד בית סאתי' ורב א' מטלטלין בה אפי' כור ואפי' כוריים [והפי' הוא דפליגי אליבא דר"מ והוא דכיון שסובר ר"מ דהגג חלוק מן הבית ואעפ"י שדיורין חלוקין למטה לשני בני אדם הגגות שאין תשמישן תדיר אין בהם חילוק רשות וכלים ששבתו בגג זה מותרין להוציאם לזה וע"כ כיון שהגגות חלוקות לעצמן מן הבית ואע"פ שהבתים חלוקים הם אעפ"כ הגג יש לו דין מיוחד וכל גגות העיר רשות אחת, וא"כ כיון דהני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן ע"כ יש להגג דין קרפף וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ') קשיא דשמואל אדשמואל התם לא הוי יותר מבית סאתים הכא הוי יותר מבית סאתים והני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן וה"ל כקרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד'] ורב אמר מטלטלין בה אפי' כור אפי' כוריים משום דסובר דאפי' לר"מ שסובר דלא אמרינן דהדיורים עולים למעלה לענין חילוק רשויות אפ"ה סובר ר"מ דכיון דאמרינן גוד אסיק מחיצתא א"כ הוי כמוקף לדירה וע"ז אומר שם הוו בעו מימר מה פליגין ר"מ ורבנן בשעירבו אבל בשלא עירבו פתר לה כשהיו כולן לאדם א' והנה מפרשי הירושלמי נדחקו בזה ונ"ל שצריך לגרום בהיפוך הוו בעו מימר מה פליגין ר"מ ורבנן בשלא עירבו ועיקר הפלוגתא אי אמרינן שכשם שדיורין חלוקים למטה כך חלוקים למעלה וא"כ בעירבו ליכא פלוגתא אבל השתא לשמואל שסובר דלר"מ דכיון דלא אמרינן דמחיצות שלמטן עולות למעלה והני מחיצות למטן הן עבידן אבל למעלה לא עבידן. וע"כ סובר שמואל דגג יחידי לר"מ אין מטלטלין בו רק עד ארבע אמות משום שסובר שדינו כקרפף שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין יותר מבית סאתים אבל לרבנן שאומרים דכל אחד ואחד רשות בפני עצמו אם כן רואין את המחיצות כאילו הן עולות למעלה והני מחיצות למעלה נמי עבידן. וא"כ הוי כמוקף לדירה וע"כ מטלטלין בה יותר מבית סאתים וא"כ לשמואל פליגי נמי בשעירבו גם כן:

וע"ז אומר הוו בעו מימר מה פליגי ר"מ ורבנן בשלא עירבו (כצ"ל). ופליגי אם הגגות הם חלוקות כמו הבתים אבל השתא דסובר שמואל דלר"מ אין מטלטלין יותר מבית סאתים דכיון דהגג חלוק מן הבתים והני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן. וע"כ אין מטלטלין יותר מבית סאתים א"כ פליגי נמי בשעירבו. וע"ז אומר פתר לה כשהיו

כולם לאדם א'. דהטעם דאין מטלטלין יותר מבית סאתים משום דהוי כקרפף א"כ פליגי נמי כשהי' לאדם א' דאין מטלטלין יותר מבית סאתים.

או שאומר דהפלוגתא יהי' אם הם לאדם א' דהיינו לטלטל מגג לחצר דלשמואל אליבא דרבי מאיר דיש להגג דין קרפף אם כן אסור לטלטל מגג לחצר אפי' כשהם של אדם אחד דהא אסור לטלטל מקרפף לחצר אבל לרבנן דסברי דכל אחד וא' רשות בפני עצמו אם כן אין לו דין קרפף ואם כן מותר לטלטל לחצר.

והא דאיתא בירושלמי שם מהו לטלטל בכולו שמואל אמר מטלטל בכולו רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות ובש"ס דילן בעירובין (ד' צ') פריך לה מדשמואל אדשמואל ומשני התם לא הוי יותר מבית סאתים כו' והני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן והוי כקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו אלא בד'. ולשיטת הירושלמי הוא שיטה אחרת דהא דאמר שמואל דמטלטל בכולו הוא אליבא דרבנן דסברי דכל גג וגג הוא רשות בפני עצמו וא"כ לא אמרינן דהני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן. וא"כ אין להם דין קרפף שלא הוקף לדירה אלא דהוי כמו מוקף לדירה כמו הבתים וע"כ סוברים דהגגות חלוקות ג"כ כמו הבתים וע"כ סובר שמואל דמטלטל בכולו אבל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות הוא משום שסובר דאף דלחכמים אין להגגות דין קרפף דהא אמרינן גוד אסיק מחיצתא והוי כמו שעשוי לדירה וע"כ סברי רבנן דכל גג וגג הוא רשות בפני עצמו אעפ"כ סובר רב דאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות משום דסובר דבין גג לגג לא מינכרא ע"כ לא אמרינן גוד אסיק וע"כ אין מטלטלין בו אלא בד' אמות משום דנפרץ לגג השני ורבנן סברי דאין לטלטל מגג לגג וא"כ כל א' נפרץ במלואו למקום האסור לו אבל שמואל סובר דמטלטלין בכולו משום דסובר דאמרינן בין גג לגג גוד אסיק מחיצתא ע"כ מותר לטלטל בכל הגג ואע"ג דשמואל סובר תחילה דאין מטלטלין עד בית סאתים היינו לר"מ שסובר דכל גגות העיר רשות אחת א"כ אמרינן דהני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן ע"כ סובר דאין מטלטלין בו רק עד בית סאתים:

והא דלא קא משני הש"ס דילן הכי הוא משום דבש"ס דילן איתא גגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן רב אמר מותר לטלטל בכולו ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד'. היינו משום דהש"ס דילן סובר דהפלוגתא קמייתא הוא נמי לרבנן דאמרינן בעירובין (ד' פ"ט) איתמר רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו וא"כ עיקר הפלוגתא הוא לחכמים ומחמת שנפרץ במלואו למקום האסור לה. ובמחיצות הניכרות דכ"ע לא פליגי כי פליגי במחיצות שאין ניכרות רב אמר אין מטלטלין בו אלא

בד' אמות לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא ושמואל אמר מותר לטלטל בכולו דאמרינן גוד אסיק מחיצתא ואח"כ פליגי בגגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן וא"כ פליגי ג"כ לרבנן ואפי' לרבנן סובר שמואל דהני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן והוי כקרפף שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו אלא בד' ואע"ג דרבנן סברי דכשם שדיורין חלוקין למטה כך הם חלוקים למעלה וע"כ פריך שמואל אדשמואל ומשני הכא לא הוי יותר מבית סאתים הכא הוי יותר מבית סאתים. וכל זה הוא לשיטת הש"ס דילן אבל לשיטת הירושלמי לא קשה דפלוגתא קמייתא היא אליבא דר"מ. וע"כ סובר שמואל עד בית סאתים והטעם דהוי כקרפף שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים ורב סובר דאפי' לר"מ דלא אמרינן לענין חילוקי דיורין שכשם שהם חלוקים למטה כך הם חלוקים למעלה אפ"ה סובר ר"מ דגג עדיף מקרפף וע"כ מטלטלין בו בכולו אפי' לר"מ וא"כ עיקר הפלוגתא מה דין יש לגג אליבא דר"מ ואח"כ פליגי לחכמים דסברי דכל גג וגג הוא רשות בפני עצמו דשמואל אמר מטלטל בכולו משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא אפי' במחיצות שאינן ניכרות ולרב אין מטלטלין אלא בד' משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו לרבנן דסברי דכל א' וא' הוא רשות בפני עצמו ובמחיצות שאינן ניכרות לא אמרינן גוד אסיק]:

ובזה יתבאר הירושלמי ופ"ה דעירובין) אחורי הגגין מה הם (והוא כמו על הגגין) ע"ז אומר מטלטלין בה אפי כור אפי' כוריים. והוא כרבנן דסברי דהדיורין עולין למעלה וע"כ סברי דכל גג וגג הוי רשות בפני עצמו כמו שהבתים חלוקים ע"ז אומר ר' אחא מטי בה בשם שמואל אחורי הגגים מטלטלין בה אפי' כור אפי' כוריים ר' מאיר אומר מטלטלין בהם עד בית סאתי' (פי' היינו ר"מ דמתני' שסובר דכל גגות העיר רשות אחת הן) וא"כ לא אמרינן דכשם שדיורין חלוקים למטה כך חלוקים למעלה ואם כן הוי כלא הוקף לדירה ואם כן הוי כמו קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו רק עד בית סאתים.

וע"ז אומר א"ר יוסי בר' בון מילתיה דרב פליגא עילוי (פי' מה שאומר דלר"מ אין מטלטלין בו רק עד בית סאתים) דתנינן תמן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים (פי' לר"מ שסובר דהגג אין לו דין הבית וע"כ כל גגות העיר רשות א' הם) וא"כ כיון שהוא חלוק מהבית ע"כ הוי כמו שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו רק עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בו אפי' כור אפי' כוריים והוא דרבי יוסי ברבי בון לשיטתיה וכמו שהבאתי הירושלמי (ר"פ כל גגות) רבי יוסי ברבי בון אמר אתפלגון רב ושמואל שמואל אמר עד בית סאתים ורב אמר מטלטלין בה אפי' כור אפי' כוריים

(פי' שרב סובר דאפי' לר"מ שאומר דהגגין חלוקים מהבתים וכל גגות העיר רשות אחת אעפ"כ הם עדיפי מקרפף ומטלטלין בהן אפי' יותר מבית סאתים ואמרינן דהמחיצות שעשוין לדירה עולות למעלה אלא שסובר דכיון דאין תשמישן תדיר ע"כ כל גגות העיר רשות אחת אבל מ"מ מטלטלין בהם יותר מבית סאתים אפי' לר"מ:

וע"ז אומר היא אחורי הגגים היא אחורי הספינה וכמו דאמרי' בעירובין (דף צ) איתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' כו' אמר רב גידל אמר רב חייא בר יוסף ומודה רב שאם כפאה על פיה שאין מטלטלין בה אלא בארבע כפאה למאי אלימא לדור תחתי' מ"ש מגג יחידי אלא שכפאה לזופתה. רב אשי מהני לה אספינה רב אחא ברי' דרבא מתני לה אאכסדרה:

ולשיטת הירושלמי נחלקו רב ושמואל באחורי הספינה אי אמרינן דהדירה עולה למעלה לר"מ והוי כמוקף לדירה או לא ושמואל סובר דאין מטלטלין בו אלא בבית סאתים לר"מ כמו שביארתי כיון דס"ל דכל גגות העיר רשות א' א"כ לא אמרינן דהדירה עולה למעלה וע"כ אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים ורב סובר דאפי' לר"מ מטלטלין יותר מבית סאתים אע"ג דסובר ר"מ דכל גגות העיר רשות א' הן היינו משום שאין תשמישן תדיר ואין בהם חילוק רשות אעפ"כ עדיף מקרפף והוי כמו הוקף לדירה וע"ז אומר היא אחורי הגגים היא אחורי הספינה. (פי' כמו שחלוקים באחורי הגגים כך הם חלוקים באחורי הספינה אה הוא לדור תחתיו דפליגי רב ושמואל אליבא דר"מ אם הדירה עולה למעלה והוי כמוקף לדירה או לא) וכמו שביארתי ודו"ק:

פרק ו

הלכה א

רבי יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' יוחנן הלכה כריב"נ ר' הושעי' בעי מה צריכא כהדא דתני ראב"י אומר ברם כרבנן חלוקים על ריב"נ. הנה הירושלמי הזה הוא תמוה ונדחקו בו המפרשים הק"ע והפ"מ וע"כ נ"ל לבאר דהירושלמי תלי הא דקאמר דהדר עם כו' או עם מי שאינו מודה בעירוב ה"ז אוסר הוא משום דדירה בלא בעלים שמה דירה ולא כדאמרי' בש"ס דילן בעירובין (דף ס"ב) דאמרי' התם מאי קסבר ר"מ אי קסבר דירה בלא בעלים שמה דירה אפי' כו' נמי ניתסר ואי קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה כו' נמי לא ניתסר ומשני לעולם קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה כו' כי ליתי' לא אסר והתנן המניח את ביתו והולך לו לשבות בעיר אחרת כו' ומשני התם דאתי ביומי' אבל הירושלמי סובר דאפי' דירה בלא בעלים נמי אוסר וא"כ דמי לחפצי הפקר:

וע"ז אומר ר' יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' יוחנן הלכה כריב"נ. ר' הושעי' בעי מה צריכא כהדא דתני ראב"י אומר כו' וא"כ קסבר דירה בלא בעלים לא שמה דירה. (פי' וא"כ הטעם של ריב"נ הוא כמו דאמרי' בירושלמי (פ"ד הלכה ה') ר' זעירא בעי בשם רב חסדא טעמא דר' יוחנן בן נורי מאחר שאלו הי' ער היה קונה שביתה ישן נמי קונה שביתה חבל לא מטעם דחפצי הפקר קונין שביתה וע"כ מדמי שם להא דר' יהודה דאמר יכנס כמו שביארתי שם וע"ז אומר מה צריכא כהדא מתני' ראב"י אומר וא"כ קסבר דדירה בלא בעלים לא שמה דירה. וסובר הירושלמי דלפי זה חפצי הפקר לא קני שביתה וע' בעירובין (דף מ"ז) אמר רב יהודה אמר שמואל כו' אין קונין שביתה למאן אילימא לרבנן פשיטא השתא חפצי הפקר דלית להו כו' דאית להו בעלים מיבעי' ועיין במה שפי' רש"י שם ודו"ק] אך הטעם הוא מאחר שאלו היה ער היה קונה שביתה ברם כרבנן חלוקין על ריב"נ. הנה פי' חלוקים אינו שחכמים חלוקים על ריב"נ דהא בפירוש תנן במתני' וחכ"א אין לו אלא ד' אמות אלא שהפי' על דריב"נ פי חלוקי בדריב"נ: ועיין בר"ש ריש פיאה שפי' על הא דאמרינן בירושלמי שם ר' יצחק ור' אמי הוו יתבין מקשין למה לא תנינן תרומה עמהם אמר ר' אמי מפני המחלוקת כלומר שיש תרומות חלוקות זו מזו כגון תרומת מעשר דיש לה שיעור כו' ואין מחלוקת זה לשון פלוגתא דתנאי ודכוותה בב"מ (ד' ז') מחלוקת בשנים אדוקין בתורף דלאו לשון פלוגתא דיחלוקו אלא כדפי' בקונטר' עכ"ל] והפי' הוא דאם הטעם הוא משום דחפצי הפקר קונין שביתה א"כ איך פסק כר' יוחנן ב"נ לקולא דישן קונה שביתה הא בחפצי הפקר הוי לחומרא דקני שביתה (וא"כ יש חלוקים בזה ולקמן יתבאר חלוקים כפשוטו שחולקים על ריב"נ) וכן אמרינן בש"ס דילן (ד' מ"ה) בעי רבא מאי קסבר ריב"נ מסבר קא סבר חפצי הפקר קונין שביתה ובדין הוא דליפלוג בכלים והא דקא מיפלגי באדם להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דאיכא למימר הואיל וניעור קונה ישן נמי קונה קמל"ן דלא או דילמא קסבר ריב"נ בעלמא חפצי הפקר אין קונין שביתה והכא היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה ומסיק דטעמא דריב"נ הוא משום דחפצי הפקר קונין שביתה ואמרינן שם אמר ר' יעקב בר אידי אמר ריב"ל הלכה כריב"נ כו' בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך א"ל בפירוש שמיע לי מאי כללא דאמר ריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ותרתי למה לי אמר ר' זירא צריכא דאי אשמועינן הלכה כריב"נ הוי אמינא בין לקולא בין לחומרא קמל"ן הלכה כדברי המיקל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כריב"נ למה לי איצטריך סד"א ה"מ יחיד במקום יחיד ורבים במקום רבי' אבל יחיד יד במקום רבים אימא לא וכתבו התוספות בד"ה הלכה כדברי המיקל בעירוב לענין אדם הלכה כריב"נ דקני שביתה

ולענין כלים הלכה כרבנן דלא קני שביתה והרי הן כרגלי כל אדם ולא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי דקיי"ל כרבנן דאמרי דאין חפצי הפקר קונין שביתה וישן היינו טעמא הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה כדפי' הקונטרס כו' וא"כ להש"ס דילן טעמא דריב"נ הוא משום דחפצי הפקר קונין שביתה והא דקאמר הלכה כריב"נ הוא לא מטעם דריב"נ דא"כ הוי חומרא בחפצי הפקר בכלים דקני שביתה.

אבל לשיטת הירושלמי טעמא דריב"נ אינו מטעם דחפצי הפקר קונין שביתה אלא מטעם דמאחר דאילו הי' ניעור קונה ישן נמי קונה וע"ז אומר הירושלמי ר' הושעי' בעי מה צריכא כהדא דתני ראב"י אומר (פי' כראב"י דסובר דדירה בלא בעלים לא שמה דירה. וע"כ בעי שני ישראלים והטעם של ריב"נ הוא מטעם הואיל וניעור קנה ישן נמי קנה) ברם כרבנן חלוקים על ריב"נ (פי' ברם כרבנן אם הטעם הוא כרבנן דדירה בלא בעלים שמה דירה וע"כ ישן נמי קנה מטעם דחפצי הפקר קונה שביתה חלוקים על ריב"נ (פי' א"כ יש חלוקים על הדא הילכתא דריב"נ דאם ישן הוא לקולא אבל בכלים של חפצי הפקר הוי לחומרא. ואינו רוצה הירושלמי לומר כשיטת הש"ס דילן דהאמורא מכריע מנפשי' דהלכתא כריב"נ ולאו מטעמא].

ולפי"ז איפשר לפרש ברם כרבנן (פי' אם הטעם הוא כרבנן דחפצי הפקר קונין שביתה. א"כ חלוקים על ריב"נ (פי' דהם פסקו כריב"נ לקולא אבל לא לחומרא כגון בחפצי הפקר) וא"כ איך פסקו כריב"נ הא הפוסקים כריב"נ חולקים על ריב"נ בטעמא דהוא סבר דהטעם משום חפצי הפקר וא"כ הוא בכלים לחומרא ומה שפסקו כריב"נ הוא רק להקל ולא הוי כתרי קולי דסתרי אהדדי א"כ צריך לומר דהטעם משום הואיל וניעור קנה:

והנה הא דמביא המשנה אח"כ ר' אחא כו' אין הלכה כר' יודה נדפסה בשיבוש וצ"ל הא דר' אחא וכל הסוגי' קודם המשנה ואח"כ המשנה. וע"ז מביא הענין כמו דאיתאבריש עירובין הוא להורות דהא שפסקו כריב"נ הוא מחמת דהלכה כדברי המיקל בעירוב וא"כ הוא דוקא לקולא דאם לא הי' מביא כל הסוגיא א"כ היה איפשר דטעמא דריב"נ הוא מטעם דחפצי הפקר קונים שביתה והם פסקו כריב"נ בין לקולא בין לחומרא וע"ז מביא ר' אחא כו' אין הלכה כר' יודה ופריך ע"ז דלא כן מה אנן אמרין דהלכה כר' יודה (פי' במבוי שגבוה למעלה מכ' אמה) וע"ז משני אלא בגין דמר ר' יעקב בר אידי בשם ריב"ל הלכה כדברי מי שהוא מיקל בהלכות עירובין ומדר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל הלכה כריב"נ וקשי' עלה (פי' דלמה לי למימר באלו הלכות הלכה כדברי המיקל והלכה כריב"נ וע"ז משני סברין מימר ביחיד אצל יחיד אבל ביחיד אצל רבים לא כו' וא"כ מוכח דהלכה כריב"נ הוא מטעם דאזלינן לקולא וכ"ת א"כ אמאי לא קאמר הלכה כריב"נ ניחא

דהא איצטריך למימר הלכה כדברי המיקל לפסוק הלכה בכל המקומות כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' מ"ו) וא"כ מוכח דהטעם משום דהלכה כדברי המיקל א"כ מוכח דהטעם של ריב"נ הוא מטעם מאחר שאילו הי' ניעור הי' קונה וזהו כהדא דתני ראב"י אומר דדירה בלא בעלים לא שמה דירה ואינו אוסר ולא כרבנן דסברי דירה בלא בעלים שמה דירה וע"כ אפי' ביחיד נמי והק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד והק"ע כתב דיותר היה נראה למחוק כל זה ולפי מה שביארתי ניחא ודו"ק:

הלכה ב

שם (ה"ב) ר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר ביטול רשות ביניהן ר"מ אומר יש לו ביטול רשות כו' ורבנן אמרין אין לו ביטול רשותי ר"מ אומר יש לו ביטול רשות כו' מודה הוא שזכו במבוי תחילה ותני כן מפני שהוא מבטל רשותו כישראל דברי ר"מ בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר כיני מתניתא אינו אוסר (פי' דהא ר"מ סובר דיש לו ביטול רשות) וכן איתא בש"ס דילן בעירובין (ד' ס"ט) והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר דברי ר' מאיר אמר רב יוסף אימא אינו אוסר) וא"כ לדברי ר' יעקב בר אחא דסובר דר' יהודה דאין לו ביטול רשות כלל א"כ איך קאמר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסור עליכם כיון דסובר ר' יהודה דאין לו ביטול רשות כלל א"כ הא דתנן במתניתין ר' יהודה אומר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם אלמא מהני ביטול כל כמה דלא חזר בי' ובחזקה הוא דפליג דקא סבר לא מהני. א"כ צריך לתרץ כמו דמתרץ בש"ם דילן (ד' ס"ט) והא אם עד שלא יוציא תנן אימא עד שלא יוציא היום אבל באמת אין לו ביטול רשות כלל

עוד שם ר' אחא בשם ר' חיננא כל עמא מודיי שיש לו ביטול רשות מה פליגין לחזור בו ר"מ אומר מבטל רשותו וחוזר בו והוא (ט"ס וצ"ל) ואינו חוזר בו ורבנן אמרי מבטל רשותו ואינו חוזר בו (וצ"ל וחוזר בו) פי' ולפי"ז יהי' ניחא יותר הא דתנן ר' יהודה אומר מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם פי' דאם יוציא א"כ יחזור בו מהביטול ויאסר עליכם ופריך ר"מ אומר מבטל רשותו וחוזר בו (צ"ל אינו חוזר בו) ואת אמר מהרו וכיון דאינו יכול לחזור בו) ומשני אע"ג דר"מ אומר מבטל רשותו וחוזר בו (צ"ל ואינו חוזר בו) מודה הוא שזכו במבוי תחילה ותני כן מפני שהוא מבטל רשותו כישראל דברי ר"מ בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר כיני מתניתא אינו אוסר:

ולכאורה קשה לר' יעקב בר אחא בשם ר' לעזר וכן לר' אחא דלמאי מגיה הברייתא דכיני מתניתא אינו אוסר כיון דלר"מ היינו דוקא בשהחזיקו בני מבוי במבוי אבל לא החזיקו יכול לחזור וא"כ אפשר לתרץ דהברייתא מיירי בלא החזיקו וכמו שאומר בש"ס דילן (ד'

ס"ט) אמר רב יוסף אימא אינו אוסר אביי אמר לא קשי' כאן שהחזיקו בני מבוי במבוי כאן שלא החזיקו בני מבוי במבוי:

ונראה לי כמו שביארתי דעירובין) דהירושל' סובר דפליגי אי קנסינן שוגג אטו מזיד וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ס"ח) דהכא בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי מר סבר קנסו שוגג אטו מזיד ומ"ס לא קנסו שוגג אטו מזיד והירו' סובר שהוא בתורת קנס ולא כמו שכתבו התוספות בד"ה קניס שוגג אטו מזיד לא שייך לקונסו שוגג אטו מזיד דעלמא כו' אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד והירושלמי סובר דמשום קנס הוא עיי"ש. וא"כ איך אמרינן דר"מ סובר בין בשוגג בין במזיד אוסר הא איתא בירושלמי (רפ"ד) ר' נחמי' אומר בין שוגג בין מזיד לא יאכלו עד שיחזירן למקומן שוגג (וחייא פי' דאתי) דר' נחמי' כר' מאיר דתני המעשר והמבשל בשבת שוגג יאכל מזיד לא יאכל. וא"כ סובר ר"מ דלא קנסינן שוגג אטו מזיד והירושלמי לא מחלק בין דאורייתא לרבנן כמו שמחלק הש"ס בגיטין (ד' נ"ג) וכן איתא בירושלמי (ספ"ג דעירובין) ר' חייא בר אדא בשם רשב"ל קנס קנסו ר' אליעזר ר' שמי בעי דבר מדבריהם קונסין בשוגג כר' אליעזר וע"כ אומר כיני מתניתא אינו אוסר דהא ר"מ לא קנים שוגג אטו מזיד:.

ועוד איפשר לומר כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' ס"ח) בתוספות ד"ה למימרא כו' ומפרש ר"י דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל לכם רשותו ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו קא סבר דשייך למיתני מי שנתן אע"ג דאיירי בלא החזיקו ומייתי סייעתא מברייתא דקתני מי שנתן וקתני סיפא בד"א בשלא החזיקו כו' וא"כ איפשר לומר דהירושלמי מביא המשנה דתנן לקמן מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר עליו דברי ר' מאיר ור"י אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר. וא"כ כיון דקתני במתניתין מי שנתן רשותו משמע דהחזיקו בו א"כ איך קתני דבין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר דהא לר"מ אם החזיקו אינו יכול לחזור וליכא לתרוצי דמיירי קודם שהחזיקו דהא תנן מי שנתן רשותו והוציא ומי שנתן רשותו משמע דכבר החזיקו וכמו שכתבו התוס' וע"ז משני כיני אינו אוסר כיון דמיירי ודאי שכבר החזיקו בני מבוי במבוי דקתני מי שנתן ולקמן (ה"ד) יתבאר עוד בזה ודו"ק:

הלכה ד

שם (ה"ד) מאימתי נותן רשות בש"א מבעוד יום וב"ה אומרים משתחשך מי שנתן רשותו והוציא בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר עליו דברי ר' מאיר ור"י אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר:

ובגמ' כן היא מתניתא מאימתי מבטלין רשות בית שמאי אומרים מבעוד יום וב"ה אומרים משתחשך כיני מתניתא ב"ה אומרים משתחשך דו כן (פי' דאל"כ) היא מתניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה [והק"ע פי' כיני מתניתא מאימתי מבטלין רשות דנותנים משמע להם שהקנה להם רשותו ובהא מודו ב"ה וכדפרישית במתניתין דטעמא דב"ה הוא משום אסתלק רשותא ותא הוא כמו דאמרינן (ד' ע"א) עוד פירש דמי שנתן רשותו בשכירות משמע ולעיל אסיקנן דאין שוכרין מישראל והפ"מ פי' כלומר דכך צריך לפרש דבביטול רשות עצמו פליגי אם מותר בשבת כדפרישית במתניתין דלא תימא לפרש דבזמן נתינת רשות הוא דפליגי דלב"ש אם נותן רשותו מבעוד יום נמי מהני ולב"ה דווקא משתחשך משום דבשעה שתהא חלה הנתינה בעינן וצריכה היא לכך וזהו משתחשך והנה כל פירושיהם הם דחוקים]:

ע"כ נראה לי לבאר במה שהבאתי בריש פירקין (ה"א) מה שכתבו התוספות בעירובין (ד' ס"ח) דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו שהחזיקו דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני שהרי ביטל לכם רשותו וא"כ במתניתין דתנן מאימתי נותנים רשות בית שמאי אומרים מבעוד יום ובה"א משתחשך וא"כ משמע שהחזיקו ולפי"ז היה איפשר לומר דב"ש אומרים מבעוד יום דמבעוד יום מהני החזקת רשות דלא יכול לחזור בו ובה"א משתחשך דדוקא משתחשך מהני החזקת רשות וכמו דאיתא בש"ע או"ח (סי' ש"ה) המבטל רשותו והוציא אח"כ מביתו לחצר בשוגג אינו אוסר במזיד אוסר שהרי חוזר בו מביטולו שביטל ולרש"י אין חזקה מועלת אלא א"כ החזיקו משחשיכה וכמו שכתב המ"א דאם הוציאו מבעוד יום ליכא חזקה דבלא ביטול נמי יכולין להוציא:

וא"כ לפי מאי דתנן במתניתין מאימתי נותנים רשות בש"א מבעוד יום ובה"א משתחשך משמע דכיון דקתני מאימתי נותנים רשות דמיירי לענין החזקת רשות שלא יוכל לחזור ע"ז אומר כן היא מתניתא מאימתי מבטלין רשות ב"ש אומרים מכל יום פי'דפליגי לענין ביטול רשות ולא מיירי לענין החזקת רשות דב"ש אומרים מבעוד יום משום דסובר דאקני רשותא ובה"א משתחשך דסברי דאסתלוקי רשות הוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' ע"א):

וע"ז אומר ובה"א משתחשך כיני מתניתא ב"ה אומרים משתחשך (צ"ל אפי' משתחשך) דכיון דפליגי בביטול רשו' א"כ הא דב"ה אומרים משתחשך צ"ל אפילו משתחשך [וכן הוא בירושלמי (פ"ו דיבמות ה"ו) בש"א שני זכרים כו' ובה"א זכר ונקיבה א"ר בון לכן צריכה אפילו זכר ונקיבה דלא כן היא מתניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וע"ז אומר כיני

מתניתא בה"א אפי' משתחשך דו כן היא מתניתא מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה (פי' דאם לא כן אלא דהמשנה מיירי בהחזקת רשות מאימתי מהני דבש"א מבעוד יום דאפי' מבעוד יום נמי מהני ולב"ה לא מהני רק משתחשך א"כ הוא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וה"ל למתני הא בעדיות גבי מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אלא ודאי דכיני מתני' מאימתי מבטלין רשות דבש"א מבעוד יום אבל משחשיכה לא וב"ה אומרים דאפילו משתחשך וא"כ הוי מחומרי ב"ש ומקולי ב"ה:

עוד שם מי שנתן רשותו והוציא כיני מתניתין מי שביטל רשותו והוציא. דאי כדתנן מי שנתן רשותו והוציא משמע דפליגי לאחר שהחזיקו בו אם יכול לחזור וא"כ זהו כמו דאמר בשם ר"ח (ה"ב) כל עמא מודיי שיש לו ביטול רשות מה פליגין לחזור בו ר"מ אומר מבטל רשותו ואינו חוזר בו (כצ"ל) ורבנן אמרי מבטל רשותו וחוזר בו (כצ"ל) וא"כ קשה לר' יעקב בר אחא דו אמר דביטול רשות ביניהן דר"מ אומר יש לו ביטול רשות ורבנן אמרי דאין לו ביטול רשות וע"כ אומר כיני מתניתא מי שביטל רשותו והוציא:

עוד שם בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר כיני מתניתא אינו אוסר: ולכאורה קשה דכיון דאמר כיני מתניתא מי שביטל רשותו והוציא ולא מי שנתן רשותו א"כ מיירי דאכתי לא החזיקו בו ובלא החזיקו בו ר"מ נמי מודה דה"ז אוסר וכמו דאמרינן (בהלכה ב') אע"ג דר"מ אומר יש לו ביטול רשות מודה והוא שזכו בו א"כ למאי אומר כיני מתניתא אינו אוסר וא"כ לפי"ז צריך לומר דב' תירוצים הן היינו או דצריך להגיה מי שביטל רשותו וע"כ ניחא דר"מ אוסר דהא מיירי בלא החזיקו ובלא החזיקו מודה ר"מ שיכול לחזור בו או דצריך להגיה ר"מ אומר אינו אוסר וא"כ אין להגיה מי שביטל רשותו אלא כדתנן מי שנתן רשותו והוציא דמיירי לאחר שהחזיקו בו וצריך להגיה ר' מאיר אומר אינו אוסר:

ולכאורה איפשר לומר כמו שביארתי (ה"ב) וכן (רפ"ד ה"א) דע"כ מגיה ר"מ אומר אינו אוסר משום דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד וכמו דאמרינן (רפ"ד דעירובין) אתיא דר' נחמי' כר' מאיר דתני המעשר והמבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל והירושלמי אינו מחלק בין דרבנן לדאורייתא כמו שביארתי שם גם לשיטת הירושלמי הוא בתורת קנס ולא כמו שכתבו התוס' לשיטת הש"ס דילן בעירובין (ד' ס"ח) והכא בקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דהכא פליג אם גזרו שוגג אטו מזיד אלא דפליגי בקנס ור"מ לא קניס שוגג אטו מזיד וע"כ אומר כיני מתניתא אינו אוסר אפי' לפי מה שאומר כיני מתני' מי שביטל רשותו. אך אעפ"כ לא יתיישב דהא בלא החזיקו ר"מ נמי מודה דבמזיד יכול לחזור כמו דאמר (בה"ב) ע"כ צריך לומר דתחילה אמר כיני מתניתא מי שביטל רשותו

ע"ז אומר אח"כ כיני מתני' אינו אוסר וא"כ א"צ להגיה מי שביטל אלא מי שנתן דמיירי בהחזיקו ור"מ אומר דאינו אוסר כיון שכבר החזיקו בו ועיין לקמן (ספ"ז דעירובין) ודו"ק:
ובזה יתיישב מה שהקשה הק"ע דלמה לא מפרש גם הא דתני ברישא שנים נותנים רשות ואין נוטלים רשות דהיינו נמי מבטלין רשות ולפי מה שביארתי איפשר לומר דברישא רבותא קמל"ן וכמו דתנן בעירובין נתנו לו רשות הוא מותר והן אסורין ואמרינן בגמ' שם תני הוי אינהו לגבי' כי אורחין ומשני חד לגבי חמשה הוי אורח חמשה לגבי חד לא הוי אורחין ופירש"י והן אסורין אפי' מביתו לחצר דכיון דמשתמשי בחצר אע"ג דלאו מבית דידהו מפקי ה"ל משקל רשותא דחמשה לגבי חד לא הוי אורחין וא"כ קמל"ן דאפי' החזיק ברשותו וא"כ הוה אמינא מותרין הם ג"כ להשתמש כיון דאינם יכולים לחזור לאחר שהחזיקו וע"ז קמל"ן דאסורים להשתמש דהוי משקל רשותא וכמו שכתב המ"א באו"ח (סי' ש"פ) כיון דמשתמשי בחצר ה"ל משקל רשותא ואפי' חזקה לא מהני וזהו לשמואל דאמר לצדדין קתני כמו דאיתא בירושלמי (ה"ג) דשמואל סובר דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולרב איפשר דע"כ קאמר נתנו לו רשותן דמיירי לאחר שביטל להם רשותו והם החזיקו אעפ"כ מבטלין וחוזרין ומבטלין ואיפשר לומר דע"כ קאמר שא' נותן רשות ונוטל רשות היינו אם לאח"כ בטלו לרב דס"ל מבטלין וחוזר ומבטלין וקמל"ן דאפי' החזיק אעפ"כ יכולים לבטל רשות דהיינו לאחר שביטל להם]:
שם (ה"ד) בירו' מהו לבטל רשות משתחשך והוא (ט"ס וצ"ל) מהו לשכור רשות משתחשך כמו שכתב הק"ע ודלא כהפ"מ רבי חייה ר' יסא ר' אימא סלקון לחמתה דגדר שאלון לר' חמא בר יוסף ושרא שמעון ר' יוחנן ומר יפה עשיתם שמע ר"ש בן לקיש ומר לא עשיתם יפה. מה פליגין ר"ז אמר לא פליגין מאן דמר יפה עשיתם ששכרתם ומאן דמר לא עשיתם יפה שטלטלתם פי' דשניהם סברי דמותר להשכיר בשבת. וע"כ אמר יפה עשיתם ששכרתם היינו שמותר לשכור בשבת. ומ"ד לא יפה עשיתם שטלטלתם. [והנה הק"ע פירש לא יפה עשיתם שטלטלתם היינו שמאחר שבא כו' הרי בטל העירוב. וא"כ צריך לבטל וא"כ לא יפה עשיתם שטלטלתם כולם דהא צריך שיבטלו רשותם כולם לא' מהם שלא יטלטלו כולם והפ"מ פירש דמ"ד לא עשיתם יפה שטלטלתם כלומר לא סיימוה קמיה ששכרו ממנו. והוא דוחק:
ולי נראה דאיפשר לפרש הא דאמר לא עשיתם יפה שטלטלתם היינו תחילה קודם שבא וכמו דפליגי בעירובין (דף פ"ו) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת כו' וא' ישראל אוסר דברי ר"מ כו' ובירושלמי (פ"ח דעירובין ה"ה) המניח את ביתו והלך לשבות בעיר אחרת א' כו' וא' ישראל ה"ז אוסר דברי ר"מ כו' מר עוקבא בשם רב הלכ' כר"מ (והוא דלא

כשיטת הש"ס דילן בעירובין (דף מ"ז) דאמר רב הלכה כר"ש ועיין ברא"ש שכתב שם ונראה דהלכה כר"י כו' אין אוסר כי ליתא דאמר שמואל הלכה כר"י וריב"ל אמר הלכה כדברי המיקל בעירוב) וע"ז אמר מ"ד לא עשיתם יפה שטלטלתם עד שבא דלא היה להם לטלטל מתחילה קודם שבא עד שיבואו וישכרו ממנו ועיין בתוספות עירובין (דף סה) בד"ה דאתא כו' ודו"ק וא"כ לפי"ז כ"ע מודו דמותר לשכור בשבת ר' בא אמר פליגי מ"ד יפה עשיתם ששכרתם ושטלטלתם פי' שהיו יכולים לטלטל מתחילה קודם שבא ולאחר שבא יפה עשו ששכרו ומאן דמר לא עשיתם יפה לא ששכרתם ולא שטלטלתם. בתחילה קודם שבא לא היו מותרים לטלטל ולאחר שבא לא היו יכולים לשכור דאין שוכרין בשבת.

והנה הא דרבי בא אמר דלא כר' זירא דאמר דלא פליגי דמ"ד יפה עשיתם ששכרתם ומ"ד לא עשיתם יפה היינו שטלטלתם דהוי אסור להם לטלטל מתחילה אפי' עירבו שמא יבוא העובד כוכבים דא"כ האיך יהיו מותרים אח"כ לשכור משום שסובר דכבר נכנסה שבת באיסור וכמו דאיתא לקמן ר' בא בעי אף לענין מחיצות כן כו') וע"כ אומר ר' בא אמר פליגי מ"ד יפה עשיתם ששכרתם ושטלטלתם דמ"ד יפה עשיתם ששכרתם צריך לומר שסובר דיפה עשו שטילטלו עד שבא ע"כ מותר אח"כ לשכור (ויטלטלו אח"כ ע"י עירוב שהיו מתחיל' וכפירוש התו' ע"י ביטול) ומ"ד לא עשיתם יפה לא ששכרתם ולא שטלטלתם (פי' דכיון דלא יפה עשו שטלטלו אם כן כבר נכנסה שבת באיסור אם כן לא עשו יפה גם כן מה ששכרו):

וע"ז אומר ר' בא אף לענין מחיצות כן (פי' אי אמרינן לענין אם נעשה מחיצה אח"כ אי אמרינן בשבת כיון שנכנסה באיסור אסור). וכבר ביארתי בספ"ק דעירובין האיך עבידא היו שנים ועירבו עיין שם.

וע"ז אומר חייליה דר' בא מן הדא (פי' חייליה דר' בא שאינו מפרש כמו ר' זעירא דמ"ד יפה עשיתם היינו ששכרו ומ"ד לא עשו יפה שטלטלו (פי' עד שבא דא"כ לא יפה עשו במה ששכרו דכבר נכנסה שבת באיסור) וע"ז אומר חייליי' דר' בא מן הדא כל שבת שנכנסה בהיתר מותר באיסור אסור חוץ מן המבטל רשות וע"כ אומר ר' בא דמ"ד יפה עשיתם היינו שטלטלו עד שבא ומה ששכרו אח"כ ומ"ד לא עשיתם יפה לא ששכרתם ולא שטלטלתם. היינו דכיון דלא עשו יפה במה שטלטלו אם כן לא עשו יפה במה ששכרו גם כן דהא תני כל שבת שנכנסה בהיתר מותר באיסור אסור חוץ מן המבטל רשות ומאן דאמר חוץ מן המבטל ומן המשכיר וחסר כאן וצ"ל ומ"ד לא פליגי (פי' היינו ר' זעירא דאמר דלא פליגי) ומ"ד יפה עשיתם ששכרתם ומ"ד לא עשיתם יפה

שטלטלתם. חוץ מן המבטל ומן המשכיר (פי' דמבטל ומשכיר דין א' להם וכמו שמבטל רשות מבטל אפי' בשבת ולא אמרי' דכבר נכנסה שבת באיסור. וה"נ במשכיר ואיפשר שמגיה הברייתא שצ"ל חוץ מן המבטל ומן המשכיר) ודו"ק:

הלכה ז

שם (ה"ז) האחין השותפין שהיו אוכלין על שולחן אביהם וישנים בבתיהן צריכין עירוב לכל א' וא' כו' עיקר דירה איכן היא ר' יונה אמר אתפלגון רב ושמואל חד אמר במקום פיתן וחד אמר במקום שינה ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דתנישמואל למעל' מעשרה שבות הוי דו אמר במקום פיהן היא מתניתא כו' (ע' בשבת פי"א ה"ב) ושם ביארתי הירושלמי הזה:

שם רב המנונא אמר בית שמניחין בו העירוב אינו צריך כלום. ר' חסדאי אמר נעשה כשותף א"ל רב המנונ' מיליהון דרבנן לא שבקין לך דאתפלגון מבוי שצידו א' כו' וצידו א' ישראל רב חונה בשם רב א' ערבו דרך פתחי' כו' אוסר עליהם והטעם דאין עירוב מועיל במקום כו' פירוש אבל עירבו דרך חלונות אין כו' אוסר עליהם והטעם כיון דעירבו דרך חלונות א"כ העירוב עושה אותם כחד וא"כ אינו אוסר במקום יחיד. אבא בר חונה בשם רבי יוחנן אפי' עירבו דרך חלונות אין כו' אוסר עליהם והוא (ט"ס וצ"ל) אוסר עליהם וא"כ אם הטעם דנעשים כשותף א"כ איך קאמר רב דאם עירבו דרך חלונות אין כו' אוסר עליהם דכיון דנעשה כשותף א"כ ה"ל שנים ואוסר עליהם אלא ודאי שהוא כמו דאיתא בירושלמי (ספ"ז דעירובין) ניחא החיצונה אסורה שלא עירבה הפנימית למה מפני שנתנו עירובן במקום אסור הרי לא נתנו עירובן במקום אסור (פי' דהא נתנו עירובן בפנימית אלא שדריסת הרגל אוסרת הרי אין כאן דריסת הרגל אוסרת (פי' דהא חיצונה אין לה דריסת הרגל על הפנימית). א"ר יסא מכיון שנתנו במקום א' נעשו כולן רשות א' (פי' אם נתנו עירובן בפנימית) והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בעירובין (דף ע"ה) נתנו עירובן במקום א' כו' מן הפנימית כו' מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות דאמרינן מאי מקום א' אמר רב יהודה אמר רב חיצונה ואמאי קרי ליה מקום א' מקום המיוחד לשתיהן. וא"כ סובר הש"ס דילן דלא אמרינן דיורין להחמיר כמו דאמרי' בעירובין (ד' מ"ט) ואיפשר דה"ט משום דלשיטת הש"ס דילן הוי כשותף ע"כ אמרינן לתיקוני שתפתיך ולא לעוותי משא"כ לשיטת הירושלמי דנעשו כאחת ועדיף יותר משותף ע"כ לא יכול לומר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי ועיין ברמב"ם (פ"ב מה' עירובין ה' ט"ו) חצר שישראלים כו' שאין רבים נעשים בעירוב כיחיד במקום כו' והוא לפי שיטת הירושלמי

בפלוגתא דרב ור' יוחנן אבל לפי שיטת הש"ס דילן כיון שהוא נעשה כשותף א"כ ודאי אין נעשים כיחיד. וע"כ פירש"י באופן אחר ודו"ק. ולקמן (ה"ח) יתבאר עוד בזה:

הלכה ח

שם (ה"ח) חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כו' וחכ"א מערבין בחצירות כו' כמה חצירות יהיו במבוי כו' שמואל שאל לרב כמה יהא ארכו יתר על רחבו והוא א"ל כל שהוא הכן דרייא דארע' דישראל מרבען. (ע' בפ"ק דעירובין ה"א מה שביארתי בזה):
שם בירושלמי בעון קומי ר' יסא היך מה דאת אמר תמן בכלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בחצר ודכוותה כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן במבוי ובשבת שואלין לה ולא אגיבון דלא ר' יסא אמר אלא כל מלא ומלא באתרה. כד דאתון לעירובין אמר לון בשם ר' יוחנן כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותם במבוי רב אמר אין מטלטלין אותן אלא בד' אמות א"ר יוסי בר' בון רב כדעתי' ור' יוחנן כדעתי' ר' יוחנן דו אמר קורה מתרת בלא שיתוף הוי דו אמר מטלטלין בכל המבוי רב דו אמר אין קורה מתרת בלא שיתוף הוי דו אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות על דעתיה דר' יוחנן לאיזה דבר משתתף בכל המבוי א"ר יוסי בר' בון כדי לעשות כל הרשויות כאחת:
ולכאורה הא דפליגי במבוי שלא נשתתפו פי' אם מותר לטלטל בכל המבוי הוא כמו דאמרי' בשבת (דף ק"ל) בעא מיניה ר' זירא מרב אסי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו מי אמרינן כחצר דמי מה חצר אע"ג דלא עירבו מותר לטלטל בכולו האי נמי אע"ג דלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכולו או דילמא לא דמי לחצר דחצר אית ליה ד' מחיצות האי לית ליה ד' מחיצות אי נמי חצר אית ליה דיורין האי לית בה דיורין כו' וה"נ פליגי במבוי כיון דמבוי לית ליה ד' מחיצות או דלית ליה דיורין אם מותר לטלטל במבוי כלים ששבתו במבוי ועיקרא דהאי מילתא בשבת (ר"פ ר"א) תני מעשה שהיה והורה רבי כר"א א"ר יוחנן חבורה היתה מקשה מה ראה רבי להניח דברי חכמים ולעשות כר"א אמר ר' הושעי' שאלנו את ר' יהודה הגוזר ואמר לנו במבוי שאינו מפולש כו' אמר ר' אבהו קיימתיה בתינוק ובאיזמל ששבתו במבוי ואינו אסור לטלטלו בכל המבוי (פי' דפריך דאפילו בתינוק ובאיזמל ששבתו במבוי אף על פי כן יאסר לטלטלו בכל המבוי):
וע"ז אומר בעון קומי ר' יסא כמה דאתמר בכלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בכל החצר ודכוותה כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן בכל המבוי וע"ז מסיק דפליגי בה רב ור' יוחנן ועוד אפשר לומר דהא דפליגי בה רב ור"י הוא כמו דאמרינן בשבת (ד' ק"ל ושם) אמר ר' זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו עירבו חצירות עם בתים אין מטלטלין בו אלא בד' אמות לא עירבו חצירות עם בתים מותר לטלטל בכולו א"ל ר' חנינא חוזאה

לרבה מאי שנא כי עירבו חצירות עם בתים דניתקו חצירות ונעשו בתים ורב לטעמי' דאמר רב אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו. והכא בתים איכא חצרו' ליכא דכיון דעירבו עם החצירות ניתקו החצירות ונעשו בתים. ע"כ אין לחי וקורה מתיר אותו:

וע"ז אמר רב אין קורה מתרת בלא שיתוף משום דכיון דנתקו החצירות ונעשו בתים א"כ ליכא בתים וחצירות פתוחין לתוכו ולפ"ז הי' אפשר לומר דרב ור' יוחנן אזלי לטעמייהו דרב אזיל לטעמי' שסובר בירושלמי דבעינן בתים וחצירות פתוחין לתוכו וכמו דאיתא שם כמה יהיו חצירות במבוי רב ושמואל תריהון אמרין אין פחות משתים ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אפילו חצר מכאן ובית מכאן וחנות מכאן (ואיפשר דחצר מכאן או בית מכאן וחנות מכאן) וא"כ סובר ר' יוחנן דלא בעינן בתים וחצירות פתוחים לתוכו. וכן אמרינן בש"ס דילן בעירובין (ד' ע"ג) אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו ושמואל אמר אפי' בית א' וחצר אחת ור' יוחנן אמר אפי' חורבה וע"כ כיון דר' יוחנן לא בעי בתים וחצירות פתוחים ע"כ אמר ר' יוחנן כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותם במבוי. ורב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות. וע"כ פסק הרמב"ם בהלכות עירובין (פ"ה ה' ט"ו) מבוי שלא נשתתפו כו' מאחר שעירבו חצירות עם בתים נעשה המבוי כאילו אינו פתוח לו אלא בתים בלבד בלא חצירות כו' ולטעם של הראב"ד ורש"י שכתבו דהטעם שמא יוציא כלי הבתים למבוי ורב לטעמי' דפסק בעירובין (ד' צ"א) דהלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דאתי לאפוקי מאני דבתים לחצר אבל לפי מאי דקיי"ל כשמואל וכר' יוחנן דבין עירבו ובין לא עירבו דלא גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר וע"כ פסק הראב"ד דלא כרב וא"כ איפשר לומר דלטעמייהו אזלי בירושלמי דר' יוחנן אמר כלים שכבתו במבוי מטלטלין אותן במבוי דסובר כר"ש דהם רשות אחת אפילו בעירבו. ורב דאמר אין מטלטלין אותן אלא בד' אמות הוא משום דסובר דאין הלכה כר"ש רק בשלא עירבו אבל בעירבו גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים:

אך אעפ"כ אי איפטר לומר כן דהא אמרינן בעי קומי ר' יסא כמה דאת אמר כלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בחצר ודכוותה כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן במבוי כו' אמר לן בשם ר' יוחנן כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן במבוי רב אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות וא"כ בחצר מודים דכלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בחצר ולא פליגי רק במבוי וא"כ צריך לומר דהטעם הוא כמו שכתב הרמב"ם דכיון דעירבו חצירות עם בתים ניתקו חצירות ונעשו בתים ורב לטעמיה דאמר רב אין המבוי ניתר בלחי וקורה

עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו. וכמו שביארתי תחילה וא"כ מוכח כמו שכתב הרמב"ם דהטעם הוא משום דניתקו חצירות ונעשו בתים:

אך אעפ"כ נראה לי דזהו דוקא לשיטת הירושלמי שסובר דעירוב עושה אותם רשות אחת ואפילו להחמיר ג"כ וכמו דאיתא בירושלמי לקמן (ה"י) ניחא החיצונה אסורה שלא עירבה הפנימית למה מפני שנתנו עירובן במקום אסור הרי לא נתנו עירובן במקום אסור אלא שדריסת הרגל אוסרת הרי אין כאן דריסת הרגל אוסרת א"ר יוסי מכיון שנתנו במקום א' נעשו רשות אחת וא"כ אמרו דיורין להחמיר ע"כ אמרינן דניתקו חצירות ונעשו בתים דעירוב עושה אותם אחת אבל לפי שיטת הש"ס דילן (דף ע"ה) דמאי מקום אחד אמר רב יהודה אמר רב חיצונה כו' אבל אם נתנו עירובן בפנימית אחדא לדשא ומשתמשא א"כ אין העירוב עושה אותן אחת ע"כ לא אמרינן דניתקו חצירות ונעשו בתים והטעם הוא כמו שכתב רש"י והראב"ד דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים למבוי וא"כ לפי מאי דקייל"ן כר"ש בין עירבו בין לא עירבו א"כ אין הלכה כרב בזה וכמו שכתב הראב"ד ודו"ק:

הלכה י

שם (ה"י) ניחא החיצונה אסורה שלא עירבה כו' עיין בפרקין (ה"ח) (ובפ"ב דעירובין) (ה"א) ובפ"ו (ה"ז) מה שביארתי על זה הירושלמי ודו"ק:

פרק ז

הלכה א

מתני' חלון שבין שתי חצירות כו' בעון קומי ר' אבא היך מה דאת אמר בחלון שבין שתי חצירות ודכוותה בחלון שבין שני בתים אמר לון אין ודכוותה בחלון שבין שני גגים אמר לון אין מהו לערב דרך לולים. א"ר אבמרי מחלוקת רב ושמואל דתנינן תמן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בהן אפילו כור אפילו כוריים:

והנה הק"ע גריס רשות אחת וחכ"א כל א' רשות לעצמו רב אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות ושמואל אמר מטלטלין בכולו והכי פירושו רב אמר אין מטלטלין לרבנן בגג הסמוך לחבירו אלא בד' אמות דכיון דכל א' רשות לעצמו והן פרוצים זה לזה ה"ל רשות הפרוץ במלואו למקו' האסור לו דאסור ושמואל סובר שמחיצת הדיורים שמבדילות למטה אמרינן בהו גוד אסיק למעלה ומפרידין ביניהן וה"ה כאן לרב אין מערבין

ולשמואל מערבין דכי היכי דאמרי' גוד אסיק ה"נ אמרינן גוד אחית וכן הוא בבבלי פ' כל גגות עכ"ל והנה כל דבריו דחוקים וכמו שאבאר. גם הפ"מ פירש בדוחק גדול עיי"ש:
ע"כ נראה לי לבאר הירושלמי וא"צ להגיה כמו שהגיה הק"ע והוא כמו שביארתי (בספ"ה דעירובין על הא דאמרי' שם אחורי הגגין מהו כו' ר' אחא מטי בה בשם שמואל אחורי הגגים מטלטלין בהן אפי' כור אפי' כוריים ר' מאיר אומר מטלטלין בהם עד בית סאתים. א"ר יוסי בר' בון מילתיה דרב פליגא עלוי דתנינן תמן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בהן אפי' כור אפי' כוריים וביארתי שם דפליגי אליבא דר' מאיר דכיון דסובר דכל גגות העיר רשות אחת ואין חלוקת הדיורין שלמטה עולה למעלה וע"כ סובר שמואל דאינו מותר לטלטל רק עד בית סאתים וכמו דאיתא (ר"פ כל גגות) ר' יוסי בר' בון אומר אתפלגון רב ושמואל שמואל אמר עד בית סאתים ורב אמר מטלטלין בה אפי' כור אפי' כוריים והוא משום דשמואל סובר דאין מטלטל רק עד בית סאתים משום דלמעלה הוי כמו שלא הוקפה לדירה לר"מ דהוא אומר דכל גגות העיר רשות אחת: וא"כ הגג חלוק מהבית וע"כ הוי כמו מחיצה שלא הוקפה לדירה. וע"כ סובר שמואל דאין מטלטלין רק בבית סאתים ועיי"ש שביארתי דכל זה הוא לר"מ אבל לרבנן שסוברים דגגות העיר הם חלוקים וכל א' וא' רשות בפני עצמו וע"כ אמרינן שם דשמואל אמר מותר לטלטל בכולו וזהו אליבא דרבנן אבל רב סובר דאפי' לר"מ מותר להשתמש בכולו והוא דאע"ג שסובר ר"מ דכל גגות העיר רשות אחת הטעם הוא משום דאין תשמישן תדיר אין בהם חילוק רשויות. אבל אעפ"כ מותר לטלטל בכולו אפי' יותר מבית סאתים (ובדרבנן פליגי בהיפוך שם בירושלמי דשמואל סובר דמטלטל בכולו והוא משום דרבנן סברי דכל גג וגג הוי רשות בפני עצמו כמו הבתים. וע"כ סובר שמואל דמטלטלין בכולו ורב אמר דאין מטלטלין בכולו אלא בארבע אמות משום דנפרץ במלואו למקום האסור ולא אמרינן גוד אסיק משום דלא מינכרא מחיצתא):
וא"כ כיון שביארתי דפליגי אליבא דר"מ אם הוי הגג כמו הבית דלשמואל דאמר דאין מטלטלין רק עד בית סאתים הוא משום דסובר דאין הדיורין עולין למעלה וע"כ אם עירבו דרך הלולים לא הוי עירוב דכיון דאין הדיורין עולין למעלה ע"כ לא הוי כמו חלון שזהו במקום הדיורין אבל לרב שסובר אליבא דר"מ דמטלטלין בכולו וע"כ יכול לערב דרך לול הבית:
וכל זה הוא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הבבלי לא תלי זה בהא דר"מ סובר דכל גגות העיר רשו' אחת ואמרי' בעירובין (ד' צ') גגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן רב אמר מותר לטלטל בכולו כו' קשי' דרב אדרב ומשני התם לא מינכרא מחיצתא כו' קשיא

דשמואל אדשמואל התם לא הוי יותר מבית סאתים הכא כו' וא"כ אפי' לרבנן סובר נמי שמואל דאין מטלטלין יותר מבית סאתים. והני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן והוי כקרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' ולא מחלקי בין ר"מ ובין רבנן אם הגג נחשב כמו הבית או לא וע"כ לא שייך לזה:.

והנה בעירובין (ד' ע"ו) אמרינן בעא מיניה ר' אבא מר"נ לול הפתוח מן בית לעלייה צריך סולם קבוע להתירו או אין צריך סולם קבוע להתירו כי אמרינן ביתא כמאן דמלי דמי ה"מ מן הצד אבל באמצע לא או דילמא לא שנא א"ל אינו צריך כו' אלמא דיכול לערב דרך הלול דלא כהירושלמי ודו"ק:

הלכה ב

שם (ה"ב) הדא דאת אמר בגדולה אבל בקטנה ברובה. איזו היא גדולה ואיזו היא קטנה כל שרובה יותר מעשר בעשר הא פחות מעשר ברובה הדא דאת אמר באמצע אבל מן הצד לא בדא (פי' והי דינו צד והי דינו אמצע נימר אם יש שם עומד ארבעה היינו אמצע אם לאו היינו צד והנה הק"ע פי' דאמתניתין קאי דתנן נפרצה עד עשר אמות לא אמרן דבעינן עשר אמות אלא בכותל רחבה הרבה אבל בקטנה שאין בכותל עשרים אמות וכדמפרש בסמוך ברובה אם נפרצה הכותל ברובה הדא דאת אמר לא אמרן דבעינן פרצה עשר אמות אלא כשהוא באמצע הכותל אבל מן הצד שהפרצה מן הצד לא בדא אין צריך עשר דפתח בקרן זוית לא עבדי כו':

והנה בגליון הירושלמי הקשה על זה וכתב הדבר תמוה דהא מבואר בעירובין (ד' י"ט) תניא וכו' קטנה בעשר גדולה באחת עשרה כו' הרי אף דנפרץ הגדולה בעשר ולא נשאר בדופן כי אם אמה הוי פתח וגדולה מותרת וגם הא דמסיק עומד ד' ואם לאו היינו צד הרי התם לא נשאר ד' מכל צד. ואיפשר כיון דבירושלמי (פ"א ה"ו) תני ר' שיין קומי ר' אחא בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשר איתבעת מתניתין כו' א"ל אחא כן אמר רשב"ל כל משנה שלא נכנס לחבורה אין סומכין עליה כו' הרי דירו' לא ס"ל הך מתניתא ובזה אתי שפיר קושית הש"ק דמ"ט לא הביאוהו הפוסקים וכתב דעדיין צ"ע:

ולי נראה דמיירי דוקא אם נפרץ בארבע' מחיצו' אבל אם נפרצה במחיצה אחת ע"כ כל שאינו יותר מעשר הוי כפתח משא"כ אם נפרצה בארבע מחיצו' ע"ז אומר בירושלמי דבעינן שיהא עומד מרובה ושיהי' באמצע והנה בפ"ב דעירובין (ה"א ביארתי דהטעם דבארבע דפנות גרוע יותר הוא כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' י"א) ד"ה חצר דבמחיצה אחת מהני צורת הפתח רק בארבעה רוחות לא משום דפתחא בארבע רוחות לא עבדי כו':

ועוד דבהא ודאי מודה הירושלמי דחצר ניתר בפס ארבעה או משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן וא"כ בחצר גדולה שנפרצה לקטנה ניתרת בשני פסין וכמו דאמרינן בעירובין (ד' י"ב) אמר ר' יוחנן חצר צריכה שני פסין א"ל ר' זירא לר' אסי מי א"ר יוחנן הכי והא את הוא דאמרת משמיה דר"י פסי חצר צריך שיהא בהן ד' וכ"ת ארבעה מכאן וארבעה מכאן והתני רב אדא כו' קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה כי סליק ר' זירא מימי פרשה ברוח אחת בארבע' משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן וכן איתא בירושלמי פ"ק דעירובין (ה"א) הלכה כדברי האומר בשני פסין ואני אומר בפס א' ובלבד פס של ארבעה טפחים מיכן ופס של ארבעה טפחים מיכן ואין כאן אלא פס ג' טפחים מיכן וג' טפחים מיכן ונראה לי דקאי אברייתא שמביא אח"כ בירושלמי שם (ה"ו) תני ר' שיין קומי ר' אחא בגדולה אחת עשרה ובקטנה עשר וא"כ מוכח דמהני פס של ג' טפחי' מכאן וג' טפחים מכאן הוי דו אמר בשם ר' יוחנן פס כל שהוא מכאן ופס כל שהוא מכאן והוא כמו דמסיק בש"ס דילן מרוח אחת בארבעה משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן:

וא"כ כיון שההיתר הוא בתורת פסין א"כ מהני מן הצד נמי והא דאיתא בירושלמי דאם הפתח הוא עשר בעינן שיהיה עומד מרובה על הפרוץ וכן בקטנה אם הפרוץ מרובה לא אמרינן דעשר הוי פתח ולא מהני מצד דהוי שני פסין דסגי אפי' במשהו מכאן ומשהו מכאן הוא משום דלחי ופס אינו מתיר רק בדופן אחת אבל לא בד' רוחות אבל עומד מרובה על הפרוץ מועיל בכל הרוחות(ועיין מה שכתב הרא"ש בפרק קמא דסוכה על הרמב"ם):

וכן כתב הרמב"ם (פט"ז מה' שבת ה' ט"ו) כל מחיצה שיש בה פרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה אבל אם הי' פרוץ כעומד ה"ז מותרת ובלבד שלא יהיה באותן הפרצות פרצה שהיא יתר על י' אמות אבל י' אמות הרי היא כפתח אם היה לפרצה זו צורת פתח אעפ"י שיש בה יותר מעשר אינה מפסדת המחיצה והוא שלא יהא הפרוץ מרובה על העומד וכתב המ"מ אבל התוס' והרשב"א אומרים דכל שיש צורת הפתח עשוי כתיקונו אפי' פרוץ מרובה על העומד בד' רוחות ובכולן צה"פ הרי הם כעומדים. ואפי' לדעה הרמב"ם יש צ"ה מועילה אפי' בפרוץ מרובה על העומד כגון ברוח שלישית כמבואר פי"ז בדין הכשר מבוי מפולש:

ובזה ביארתי הירושלמי (פ"ק דעירובין ה"ט) ר' בון בר חייא בעא קומי ר' זעירא מאן תנא פיאה מצלת לא ר' יוחנן ב"נ א"ל הדא תנא ופי' הק"ע מכדי מאן תנא דמתיר פיאה בכלאים ריב"נ ואיהו דאמר בברייתא דפיאה אף לשבת מהני ואמאי קאמרת דלענין שבת אינו מתיר וכלאים מתיר א"ל הדא תנא (וכצ"ל) וה"פ לאו ריב"נ הוא אלא תנא דברייתא

בפרוץ מרובה על העומד דמחמיר בשבת מבכלאים. והוא דוחק והפ"מ פירש מאן תנא פיאה מצלת לא ריב"נ (ופירש הפ"מ מאן תנא פיאה מצלת בכלאים לא ריב"נ הוא דאמר הכי א"ל הדא חנא כלומר אין דהא תנא ס"ל הכי ויחידאה הוא עכ"ל ולי נראה דהפי' הוא ר' בון בר חייא בעא קומי ר' זעירה מאן תנא פיאה מצלת לא ריב"נ ואיהו גופי' ס"ל דאין פיאה מצלת ביותר מעשר וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ט"ו) ומנא תימרא דשני לן בין עשר ליותר מעשר דא"ל ר"י לר"ל לא כך הי' המעשה שהלך ר' יהושע אצל ר' יוחנן ב"נ ללמוד תורה אעפ"י שבקי בהלכות כלאים ומצאו שיושב בין אילנות ומתח זמורא מאילן לאילן ואמר לו ר' אי גפנים כאן מהו לזרוע כאן א"ל בעשר מותר וביותר מעשר אסור וכן בירושלמי אמר ר' יוחנן מעשה שהלך ריב"נ אצל ריב"נ כו' והי' שם פרצות יותר מעשר והי' נוטל אעים וסותם עד שפיחת פחות מעשר וא"כ אף ריב"נ דמתיר פיאה אינו מתיר רק בעשר אבל לא ביותר מעשר וא"כ איך מתירין פיאה אעפ"י שהוא יותר מעשר א"ל הדא תנא ואיפשר לפרש הדא תנא פי' תנא דמתניתין דתנן ואם יש לו צורת הפתח אעפ"י שהוא רחב מעשר אמות אינו צריך למעט ולא כרב דתני צריך למעט ור' זעירא לטעמי' דאיתא בירושלמי (פ"ק דעירובין ה"א) אמרה ר' ירמי' קומי ר' זעירא א"ל ומה בידך ר' אילא בשם ר' יוחנן צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וגמי על גביהן (פי' אין צריך היכר ציר ומאן דמתיר בפאה יותר מעשר סבר כתנא דידן וע"ז אמר על מה דאמר מאן תנא צורת הפתח לא ריב"נ והא איהו גופי' אינו מתיר ביותר מעשר ע"ז אמר. הדא תנא פי' תנא דמתניתין דתנן ואם יש לו צורת הפתח אעפ"י שהוא רחב מעשר אמות אינו צריך למעט ולא מחלק בין מחיצה רביעית לד' רוחות אבל הרמב"ם סובר דזהו דווקא שאין הפרוץ רק בדופן א' אבל אם הפרוץ בד' דפנו' אינו מועיל צורת הפתח אם פרוץ מרובה על העומד וכמו דתני' בעירובין (ד' י"א) דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ ולא מוקים לה בפתחי שימאי כמו דמתרץ בש"ס דילן ודו"ק):

הלכה ז

שם (ה"י) נתמעט האוכל מוסיף ומזכה ואין צריך להודיע ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע ואמרינן בגמ' מה מודיע הלכה ופי' הק"ע דסובר דמתניתין איירי כשעירב משלהן. אי נמי בשאין למבוי אלא פתח א' איירי מתניתין דכופין אותו לשתף ועוד דזכין לאדם שלא בפניו הילכך קשיא ליה מהו מודיע הא אינו צריך להודיע וע"ז אומר מה מודיע הלכה ופירש הק"ע הלכה מודיע אותו שכך הלכה שכופין אותו כו' עוד פי' שם

הלכה כך אמרו חכמים שאפי' אין בחצר אלא פתח א' שצריך להודיע כו' וזה דוחק גם הפ"מ גריס הכלה ודבריו דחוקים מאוד:

ע"כ לכאורה היה נראה לפרש והוא דאמרינן בעירובין (דף פ') אמר רב שיזבי אמר ר"ח זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר' יהודה דתנן אמר ר' יהודה בד"א בעירובי תחומין אבל בעירובי חצירות מערבין כו' פשיטא דחלוקין מהו דתימא ה"מ בחצר שבין שני מבואות אבל חצר של מבוי א' אימא לא קמ"ל רב שיזבי דשמיע ליה מרבי' דמבוי א' עסקינן

והנה בחצר שבין שני מבואות איפשר לומר דצריך להודיע מחמת שחוב הוא וכמו דאיתא לקמן בעירובין (ד' פ"א) ולא פליגי והא אנן תנן ניתוספו עליהן מוסיף ומזכה וצריך להודיע הנ"מ בחצר שבין שתי מבואות וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מה' עירובין ה"ד) חצר שיש לה ב' פתחים לב' מבואות אם נשתתפה עם א' מהן בלבד נאסרה במבוי הב' כו' לפיכך אם זיכה א' בשתוף לכל בני המבוי ושתף עליהן צרי' להודיע לאנשי החצר זו שאינן משתתפין אלא מדעתן שאינ' זכות להן שמא במבוי הב' רוצים להשתתף ולא בזה וכתב ע"ז הראב"ד דמאחר דקייל"ן כר"ש דבחצירות שעירבו שתים החיצונים עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרין עמה איזו חובה יהי לה אם תשתתף עם זו ותשתתף עם האחרת כו' והלא מותרת עם שתיהן כו':

ולפי"ז היה איפשר לומר מה מודיע הלכה פי' אפי' בחצר שבין שני מבואות אם מודיע שהלכה דהן מותרת עמה והיא מותרת עמהם. א"כ אין חוב בזה וכמו שכתב הראב"ד:

[**ועוד** שלשיטת הירושלמי ליכא פלוגתא על ר"ש בזה שבירושלמי לא הביא בפ"ד דעירובין (ה"ו) שום תנא שחולק על ר"ש כמו שמביא הש"ס דילן בעירובין (ד' מ"ט) וכמו דאמרי' אר"י אמר רב זו דברי ר"ש אבל חכמים אומרים רשות אחת משתמשת לשתי רשויות אבל לא שתי רשויות משתמשות לרשות אחת כי אמריתי' קמי' דשמואל אמר אף זו דברי ר"ש אבל חכמים אומרים שלשתן אסורות ועיין שם בתוס' דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מחצר זה לחצר אחרת ושיטת הירושלמי הוא דלא מחלקין בין עירבו ללא עירבו ועיין בתוס' עירובין (ד' צ"א) בד"ה אמר רב כו' והשתא אין כו' איפכא מדרב עיי"ש ודו"ק:

ואף דאמרינן בירושלמי (רפ"ט ה"א) ר' יוחנן אמר בשלא עירבו אבל בשעירבו נעשה חצר כבתים כו' לקמן יתבאר בזה דלא כמו שפירשו הק"ע והפ"מ דהא דהטעם דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר דלפי"ז לא יתפרש הירושלמי שם אלא דהטעם דאם עירבו הבתים עם החצירות נעשו החצירות כבתים וכמו דאמרינן בשבת (דף ק"ל)

דניתקו חצירות ונעשו בתים וא"כ אסור לטלטל מחצירות לגגין. וע"ז אומר ר' יוחנן אמר בשלא עירבו אבל בשעירבו נעשה חצר כבתים והגגות רשות בפני עצמן ולקמן יתבאר בזה א"כ לשיטת הירו' הל' כר"ש דאם עירבו שתים החיצונות עם האמצעית היא מותרת עמהן והן מותרת עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו א"כ אין בזה חוב אפי' בחצר שבין שני מבואות וע"ז אומר מה מודים הלכה פי' שאם מודיע אותה ההלכה שהיא מותרת עמהם א"כ אין בזה חיוב ואף שביארתי ספ"ב דעירובין (ה"א) ובפ"ו דעירובין (ה"ו) ששיטת הירושלמי הוא כמו דאמר בספ"ו דעירובין (ה"י) דא"ר יוסא מכיון שנתנו במקום א' נעשו כולן רשות אחת (פי' אפי' נתנו עירובן בפנימית ולא עירב א' מן החיצונה אעפ"כ לא תוכל לומר לתקוני שתפתיך וכמו דאמרינן בש"ס דילן בעירובין (דף ע"ה) דאחדא דשא ומשתמשה. וע"כ מפרש הש"ס דהא דקתני נתנו עירובן במקום א' היינו בחיצונה ואמאי קרו לי' מקום א' מקום המיוחד לשתיהן ולא אמרינן דיורין להחמיר משא"כ לשיטת הירושלמי אעפ"כ לא דמי להתם כיון דעירבה עם החיצונה ובחיצונה לא עירב א' ע"כ נעשו כולם רשות אחת והכא בדר"ש מיירי בעירבו בשני מקומות וכמו דאמרינן בעירובין (דף מ"ה) ואמאי כיון דערבי להו חיצונות בהדי אמצעית ה"ל חדא אמר רב יהודה כגון שנתנו אמצעית עירובן בזו ועירובן בזו ואפי' תימר שנתנו עירובן באמצעית כגון שנתנוהו בשני בתים וא"כ לא הוי מקום א' ע"כ אין נעשים כאחת):

ועוד איפשר שאומר מהו מודיע הלכה משום דמתניתין קשי' לי' דקתני מוסיף ומזכה וצריך להודיע דמהו הפעולה אם הוא מזכה בתחילה ואח"כ מודיע ואם אין זה זכות מה מועיל מה שמודיע אח"כ למה שזיכה בתחילה וכמו דאיתא בירושלמי (רפ"ו דגיטין) בכל אתר את אמר התקבל כזכה והכא את אמר התקבל כהילך שני' היא שזכין לאדם שלא בפניו (פי' ואין חבין לאדם אלא בפניו וגט הוי חוב ע"כ לא אמרו התקבל כזכה התיב ר' שמי הגע עצמך שהי' צווחת להתגרש אינו אומר שמא חזרה בה ואם זה זרות למאי מודיע ואם אפי' אומר אינו רוצה שמא חוזר בו ועיין בחולין (ד' ל"ט) הכותב נכסים לאחרים כו' ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחילתו ובירו' (פ"ק דגיטין ה"ה) האומר ינתנו כל נכסיי לפלוני והוא כהן כו' אעפ"י שאמר אי אפשי בהן הרי אלו אוכלין בתרומה רשב"ג אומר מכיון שאמר אי אפשי בהן זכו בהן היורשין. ופריך מה אנן קיימין אם משקיבל עליו משעה ראשונה אף ר"ג מודה כו' אלא כן כו' בסתם רבי אומר כו' אלא מכיון שקיבל עליו רשב"ג אומר מכיון שאמר א"א הוכיח סופו על תחילתו:

וע"כ אומר הירושלמי מה מודיע הלכה פי' דהאי מודיע אין הפי' דשואלו אם הוא רוצה אלא שהדין הוא שצריך להודיעו ומכיון שמודיעו הוי הזיכוי למפרע ואין הפי' מודיע אם

הוא רוצה דכיון דזכות הוא זכין לאדם שלא בפניו אלא שהדין הוא שצריך להודיע וע"כ ואינו רוצה לאוקמי מתניתין כר' מאיר שסובר דאין מערבין לו אלא מדעתו וכמו דאיתא בירושלמי לקמן (ספ"ד) ולית ליה לר"מ זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו סבר ר"מ אית ליה הדא זכות לא בעי בר נש יעול חבריה לביתיה בר מדעתיה דא"כ כיון שחוב הוא מה מועיל אם מודיעו אח"כ אלא ודאי דמה מודיע הלכה.ועיין במה שפי' רש"י וצריך להודיע לדיורין שניתוספו אם דעתו בעירוב וכגון שמערב משלהן כו' ותרתי קתני מוסיף ומזכה אם משלו מערב וצריך להודיע לדיורין אם משלהן מערב והירושלמי מפרש דמה מודיע הלכה אבל אין הפי' שמודיעו אם הוא רוצה דכיון שזכות הוא זכין לאדם שלא בפניו ואם חוב הוא מה מועיל שמודיעו ע"כ אומר מה מודיע הלכה ודו"ק:

שם לית הדא אמרה שאינו מזכה להם בגופו של אוכל (פי' דאינו מזכה להם בגופו של אוכל רק להתיר שיהא הרשויות כולן כאחת דאל"ה איך תנא נתמעט האוכל איך איפשר שיאכל הא כבר זיכה להם ומה שהקשה הק"ע הא דקיי"ל דצריך לערב בדבר דאי בעי מיניה חבריה שיתן לו ולא יקפיד כו' לא קשה וכבר ביארתי בספרי נחלת יהושע (סי' פ"ג) דקאמר ש"מ שאינו מזכה להם בגופו של אוכל ואין להם קנין בגופו של אוכל והוי כמו רק נתינת רשות להם להאכיל וכיון שהוא מחמת נתינת רשות ע"כ קאמר נתמעט האוכל דהיינו שבעה"ב מיעט להאוכל דהא יכול לחזור וא"כ מוכח דאינו מזכה להם בגופו של אוכל ותפשוט דעירוב משום דירה ולא משום קנין וכמו דאמרינן בעירובין (דף מט) דאמר שמואל עירוב משום קנין וכתבו התוס' וא"ת הא תנן לקמן בעירובין (דף מט) בעה"ב שהי' שותף בשכנו לזה ביין ולזה בשמן א"צ לערב וכן בעירובין (ד' פ') גבי בני חבורה שהיו מסובין וקידש עליהם היום סומכין על הפת משום עירוב ולמ"ד משום דירה אתי שפיר וי"ל כיון שיש קירוב דעת ביניהם עשאוהו חכמים כאלו הקנו זה לזה עכ"ל אבל למ"ד עירוב משום דירה אין צריך לתרץ שהקנו זה לזה וע"ז אומר כיון שאומר נתמעט האוכל אלמא דיש להם רשות והוי כמ"ד עירוב משום דירה והכי קיי"ל דעירוב משום דירה וכמו שכתבו התוס' דהא דקיי"ל דמערבין אפי' בפחות משוה פרוטה ובפחות משוה פרוטה לא שייך קנין רק נתינת רשות לאכול עיי"ש שהארכתי בזה ע"ז משני תיפתר שגררוהו עכברי' ולא שנטל הבעה"ב ולעולם מזכה להם בגופו של אוכל ודו"ק:

הלכה י

שם נותן אדם מעה לחנווני או לנחתום כדי שיזכה לו בעירוב דברי ר"א וחכ"א לא זכו לו מעותיו ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שאין מערבין לו לאדם אלא לדעתו כו'

ר' אבהו בשם ר' יוחנן זאת אומרת שאין המעות קונות ד"ת והוא (ט"ס וצ"ל) שהמעות קונות ד"ת והוא מדקתני בסיפא ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו ש"מ שהמעות קונות ד"ת מעתה אפי' בא לו אצל החנוני שני' היא שמא ישכח ויוציאנו ר' אחא בשם ר' חיננא אבא לא אמר כן אלא וחכ"א לא זכו לו מעותיו זאת אומרת שהמעות קינות ד"ת והוא (ט"ס וצ"ל) זאת אומרת שאין המעות קונות ד"ת ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שכן החנווני מזכה להן ע"י אחר:

ולכאורה צריך להבין במאי פליגי ובש"ס דילן אמרינן בעירובין (דף פ"א) דר"א ס"ל דמעות קונות ד"ת ואף דרבנן תקנו משיכה אך עשאוהו ר"א כד' פרקים דהמעות קונות ורבנן לא ס"ל הכי וע"כ אין קונה בחנוני ובבעה"ב הטעם הואיל משום דאין הבעה"ב רגיל למכור ככרות ולא נתכוין זה אלא לעשותו שליח וכאומר ערב לי דמי ולשיטת הירושלמי אליבא דר' יוחנן ס"ל דהא דקונה בבעה"ב הוא משום דהמעות קונות ד"ת והוא בתורת מכירה ועשאוהו כד' פרקים ובחנוני הטעם שמא ישכח ויוציאנו ור' אחא אמר דאבא לא אמר כן אלא דמזה מוכח דאין המעות קונות ד"ת והטעם דבעה"ב מהני הוא כשיטת הש"ס דילן דהוי בתורת שליח והא דבחנוני לא מהני הטעם שהוא בתורת מקח וכמו שמסיים מודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שכן החנוני מזכה להם ע"י אחר.

אך לכאורה לפי"ז מניין מוכח שאין המעות קונות דילמא לא ס"ל דבד' פרקים אלו העמידו דבריהם על ד"ת וכמו דאיתא בש"ס דילן בעירובין שם וא"כ צ"ל דס"ל דאם המעות קונות ד"ת הוה כ"ע ס"ל דבד' פרקים אלו העמידו דבריהם על ד"ת וע"כ מוכח דאין המעות קונות ד"ת והוא דוחק:

והנה רש"י פי' דאפי' עירב חנוני הזה לכל האחרי' וזיכה גם לזה כו' והתו' כתבו דאפי' זיכה לו ע"י אחר או לקח המע' וקנה כו' כל הזכיות שעושה לו החנוני שלא מדעת בעה"ב קא עביד ואין מערבין אלא מדעתו והרא"ש כתב תמוהי' הם בעיני דהא דאמרו חכמים דאין מערבין לו אלא מדעתו ואפי' בעירובי חצירות היינו משום דחשיבי לי' קצת כו' וזה שגילה בדעתו שחפץ בעירוב שהרי נותן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה לו המעה וזוכה לו החנוני אמאי לא זכה הילכך נראה לי לפרש מתניתין כמשמעה ואם נתן לו לחם בלא זיכוי לא זכו לו מעותיו כו' אבל אם זוכה לו על ידי אחר מודו רבנן דהוי עירוב והא דקתני שאין מערבין לאדם אלא מדעתו מילתא באנפי נפשיה הוא ולא קאי אנותן מעה לחנוני וה"ק ואין מערבין לאדם אלא מדעתו:

וע"כ אפ"ל דס"ל לר"א דהטעם בבעה"ב משום דמסתמא יזכה לו ע"י אחר אבל החנוני חיישינן שמא יוציאנו והטעם לא כמו דאמר ר' יוחנן דהטעם שמא יוציאנו הוא משום

דטרוד אלא דאין המעות קונות ד"ת וע"כ בבעה"ב לא חיישינן שמא יוציאנו דדמי למפקיד אצל בעה"ב דאמרינן בב"מ דף מב) דאצל בעה"ב בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהם וע"כ לא חיישינן שמא יוציאנו משא"כ בחנוני דאמרינן התם חנוני כבעה"ב דברי ר"מ ר"י אומר חנוני כשולחני וע"כ חיישינן שמא יוציאנו וא"כ מוכח מזה דאין המעות קונות דאם הי' המעות קונות ד"ת הי' בעה"ב נמי מותר להשתמש וכמו שכתבו התוס' בעירובין (דף פ"א) ובב"מ (ד' מ"ג) שהקשו דאמאי לא חיישינן שמא יאמר המוכר נשרפו מעותיך בעלי' ותירצו דגבי חיטי חיישינן שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלי' אבל גבי מעות לא חיישינן שמא יאמר נשרפו מעותיך בעלי' משום דהוי שואל עלי' משום דשרי להוציאם ואע"ג דבמפקיד מעות אצל בעה"ב תנן בהמפקיד (ד' מ"ג) דלא ישתמש בהן מ"מ מוכר ישתמש בהן כיון דד"ת מעות קונות אלים כחו ויכול להוציאם ואע"ג דתיקון רבנן דלא קני אלא במשיכה וא"כ אי אמרינן דמעות קונות ד"ת א"כ בעה"ב נמי יכול להוציאם ואמאי לא חיישינן גם בבעה"ב שמא יוציאנו וע"כ אמר ר' אחא בשם ר"ח אבא לא אמר כן אלא וחכ"א לא זכו לו מעותיו פי' שמחלקים חכמים בין חנוני לבעה"ב וסתמא הטעם שבעה"ב יזכה לו ע"י אחר כמו דאמרינן בירושלמי שם ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו שכן החנוני מזכה להן ע"י אחר פי' שהחנוני נמי יכול לזכות ע"י אחר אלא דבחנוני חיישינן שמא יוציאנו תחילה ואח"כ לא יזכה ע"י אחר אבל בבעה"ב לא חיישינן שמא יוציא כיון דאסור להשתמש בהם וזהו דווקא אי אמרינן דמעות אין קונות אבל אי אמרינן דמעות קונות א"כ בעה"ב נמי מותר להשתמש בהמעות כמו שכתבו התוס' וא"כ מהו החילוק בין חנוני לבעה"ב:

וע"כ אפ"ל דר"י לא קאמר הכי אלא דמוכיח מדר"א דס"ל מעות קונות ובד' פרקים העמידו דבריהם על ד"ת ורבנן נמי ס"ל דמעות קונות אלא דס"ל דבד' פרקים לא העמידו דבריהם על ד"ת והא דהבעה"ב מערב הוא בתורת זיכוי. אבל החנוני לא יזכה מתוך שיוציא המעה ע"כ לא יערב (דאי הטעם משום דמעות קונות ובד' פרקים העמידו על ד"ת א"כ אמאי חיישינן שמא יוציאנו) אלא דהטעם הוא משום דבעה"ב יערב אבל החנוני לא יערב משום שיוציאנו (ולכאורה הטעם הוא משום טרדתו).

אך איפשר לומר דר' יוחנן ס"ל דהטעם הוא מחמת שיכול להשתמש בהמעות משא"כ בבעה"ב ואע"ג דמעות קונות אעפ"כ לא יכול להשתמש בהמעות והא דלא חיישינן שמא יאמר לו נשרפו מעותיך בעלי' הוא כמו התירוץ הראשון שכתבו התוס' בעירובין (ד' פ"א) דמעות נוח לשומרן ואין טורח בהצלתם כמו בפירות וע"כ לא יכול לומר נשרפו כו' (ויש לדחות):

ובזה איפשר לומר דר' אבהו אזיל לטעמי' בירושלמי (פ"ד דב"מ ה"ב) ר' יוחנן יהיב דינרין לקריבו על משח אתא שאל לר' ינאי א"ל מדבר תורה מעות קונות ולמה אמרו אין קונין שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלי' ר' שמואל בר סיסרטאי בשם ר' אבהו אם אמר לו נשרפו חיטיך בעלי' נאמן ר' יצחק מקשי מה אנן קיימין אם בשקנו לו מעותיו שלו נשרפו ואם לא קנו לו מעותיו של זה נשרפו והנה הפ"מ נדחק בזה מאוד

וע"כ נ"ל לפרש דר' שמואל מקשה כמו שהקשו התוס' דמהו הפעולה שתיקנו שלא יהיו מעות קונות שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלי' הא יכול לומר המוכר נשרפו מעותך בעלי' וע"ז אומר ר' יצחק מקשי מה אנן קיימין (פי' מהו הפעולה של התקנה) אם בשקנו לו מעותיו שלו נשרפו (ונ"ל שה א ט"ס וצ"ל אין שלו נשרפו פי' שאמר לבעל המעות נשרפו חיטיך בעלי') ואם בשלא קנו לו מעותיו של זה נשרפו (פי' דא"כ יאמר המוכר שלא קנו לו מעותיו שלך נשרפו א"כ בין כך ובין כך של לוקח נשרף) וע"כ הי' נראה לי להפך הגירסא ולגרוס הא דר' שמואל בשם ר' אבהו אחר הקושי' של ר' יצחק שמקשה מה אנן קיימין אם בשקנו לו חיטיו שלו נשרפו (כצ"ל) ואם קנו לו מעותיו של זה נשרפו וע"ז אומר שמואל א"ר אבהו אם אמר לו נשרפו חיטיך בעלי' נאמן והוא כמו שתירצו התוס' בעירובין (ד' פ"א) דמעות נוח לשומרן ואין טורח בהצלתם. וע"כ לא מהימן אם יאמר לו נשרפו מעותיך בעלי' וע"ז משני ר' אבהו דבחיטים אם אומר לו נשרפו חיטיך בעלי' נאמן (פי' אבל במעות אינו נאמן) וע"כ ר' אבהו אזיל לשיטתי' דהטעם הוא כתירוצא קמא של התוס' החילוק של החיטים ומעות. אבל אם היה מברר המוכר שהמעות נשרפו הי' ההיזק של הלוקח דלא הוי עלי' שואל דאין לו רשות להשתמש בהמעות וע"כ ר' אבהו לטעמי' שסובר דלא הוי המוכר על המעות דין שואל משום דאין לו רשות להשתמש בהמעות וע"כאומר זאת אומרת שהמעות קונות ד"ת ועשאוהו כד' פרקים וחכמים פליגי בזה דלא עשאוהו כד' פרקים אלא דבבעה"ב הוי עירוב מפני שזיכה לו. אבל בחנוני חיישינן שמא יוציאנו משום דמותר להשתמש בהמעות משא"כ בבעה"ב וע"כ חיישינן שמא לא יזכה לו ואע"ג דזהו אליבי' דר' יהודה בב"מ (ד' מ"ג) דחנוני כבעה"ב ואנן תנן שאין מערבין לאדם אלא מדעתו ואמרינן בירושלמי שאין מערבין לאדם אלא מדעתו מתניתא דר' מאיר דר"מ אמר ע"י עירוב וע"י שיתוף אך איפשר לומר שזהו מילתא באנפי נפשי' כמו שכתב הרא"ש דלא קאי אדלעיל אלא אאין מערבין לאדם אלא מדעתו וא"כ הא דפליגי תחילה חכמים ור"א היינו אליבא דהלכתא דקיי"ל כר"י דהחנוני כשולחני וכמו שביארתי].

שם ר' יצחק בן חקולה בשם ר' יודן נסייא מערבין לאדם על כרחו ותני כן כופין בני מבוי זא"ז לעשות להם לחי וקורה ופריך והתני הרי שאמרו לו לערב והוא אינו ממאן נכנסין לביתו ומערבין לו היה ממאן אין כופין אותו (כצ"ל) וכתב הפ"מ וטעמא שאינו ממאן שלא אמר בהדי' איני רוצה בעירוב הא ממאן אין כופין אמר ר' יודן מתניתא דר"מ (פי' שסובר שאין מערבין לאדם אלא מדעתו וע"כ אין כופין אותו א"ר יוסי בר' בון תיפתר כדברי הכל שהיה צדוקי והנה הק"ע פירש דכיון שהוא צדוקי אף ע"י כפי' לא יבטל רשותו ושגה בזה הפי' הוא דצדוקי אינו יכול לערב וכמו דאמרינן בעירובין (ד' ס"ט) דאין ביטול רשות שלו מועיל וכן אמרינן בירושלמי (פ"ב דב"ב ה"א) א"ר יוסי בר' בון לא שאינו רוצה לערב אלא מנפש בישא לא בעי מערבא. פירוש שמודה בעירוב אלא מנפש בישא אינו רוצה לערב אבל אם אינו מודה בעירוב אין עירובו עירוב וא"כ למאי יכופו אותו:

וע"ז אומר השוכח ולא עירב בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר דברי ר"מ ר' יודן אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר:

והנה הירושלמי הזה הוא תמוה מאוד והק"ע והפ"מ נדחקו בזה מאוד ע"כ נראה לי דיש (ט"ס) בירושלמי (וצ"ל) והתנן מי שנתן רשותו והוציא בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר דברי ר"מ ר' יודן אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר [והיינו מתניתין דתנן בעירובין (ד' ס"ט מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד ה"ז אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר] וכמו שביארתי בירושלמי (רפ"ו ה"ב) וביארתי שם הירושלמי במה שכתבו התוס' בעירובין (ד' ס"ח) בד"ה למימרא דמי שנתן רשותו משמע לי' שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כו' וע"כ מדייק הירושלמי דמדקתני מי שנתן רשותו והוציא בין שוגג בין מזיד ה"ז אוסר דברי ר"מ ר' יהודה אומר במזיד אוסר ובשוגג אינו אוסר וקתני מי שנתן רשותו ולא מי שביטל רשותו משמע דבהא לא פליגי דיש לו ביטול רשות אלא דפליגי אם הוציא אח"כ כמו דאמרינן בירושלמי (ה"ד ושם) ר' אחא בר חיננא כל עמא מודיי שיש לו ביטול רשות מה פליגין לחזור בו ר"מ אומר מבטל רשותו ואינו חוזר בו. דבירושל' מגיה שם רמ"א אינו אוסר וכמו דאמר שם כיני מתניתין אינו אוסר ור' יהודה אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר[ן]:

והנה צריך להגיה בירו' שנתחלפו השורות וכצ"ל) אלא משום קנס [פי' דפליגי אם הוציא אם אוסר במזיד והיינו משום קנס דכיון דיש לו ביטול רשות א"כ לא פליגי רק בקנס וכמו שביארתי לעיל דשיטת הירוש' הוא משום קנס ולא כמו שפירשו התוס' על הא

דאמרי בעירובין (ד' ס"ח) והכא דקנסו שוגג אטו מזיד קא מיפלגי דמר סבר קנסו שוגג אטו מזיד וכתבו התוס' לא שייך לקונסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסינן לדידיה מידי כו' אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד והירושלמי ס"ל דמטעם קנס הוא ועיין ברפ"ד שביארתי שם שיטת הירו' שהוא מטעם קנס] וע"ז אומר אלא משום קנס וע"ז פריך מעתה הוא אסור וחבירו מותר ומשני מכיון שהיו יכולין לערב ולא עירב קונסין אותו (וכצ"ל) דהא הם יכולין לערב מע"ש ועל כן אם לא עירב ונתן רשותו קונסין אותו ובכאן צ"ל מערבין לו על כרחו (והוא ט"ס וצ"ל) ויערבו לו על כרחו דכיון דלא פליגי רק אם הוציא אח"כ אם חוזר בו מדקתני מי שנתן רשותו והוציא לכ"ע יש לו ביטול רשות וא"כ יערבו לו ע"כ. ונדחה התירוץ דמשני ר' יודן תפתר כד"ה שהי' צדוקי וא"כ צריך לומר דמתניתא דר"מ דסובר שאין מערבין אלא לדעתו ולפי"ז צריך לומר הא דתנן הרי שאמרו לו לערב והוא אינו ממאן מערבין לו. היינו אע"פ שלא אמר בפירוש שמערב אעפ"כ מערבין לו (ומה שכתב הפ"מ על כרחו הוא טעות) וע"ז פריך ולית לי' לר"מ זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו (פי' דהא דר"מ סובר דאין מערבין לו על כרחו היינו אם אמר בפירוש שאינו רוצה אבל בסתמא למה אין מערבין ועל זה אומר סבר ר"מ לית הדא זכו לא בעי בר נש יעול חברי לביתי':

פרק ט

הלכה א

מתניתין כל גגות העיר רשות אחת ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה או נמוך עשרה דברי ר"מ וחכ"א כל א' וא' רשות בפני עצמו ר"ש אומר א' גגות וא' חצירות וא' קרפיפות לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית (גמ') ר' יוסי ב"ר בון אמר אתפלגון רב ושמואל שמואל אמר עד בית סאתים ורב אמר מטלטלין בם אפי' כור ואפי' כוריים. הוו בעי מימר מה פליגי ר"מ ורבנן בשעירבו אבל בשלא עירבו פתר לה כשהיו כולן לאדם אחד:

והנה כבר ביארתי הירושלמי הזה (ספ"ה דעירובין) וכן (ברפ"ז דעירובין) דהא דפליגי שמואל ורב הוא אליבא דר"מ שסובר דכל גגות העיר רשות אחת וא"כ הגג חלוק מהבתים שהם דיורין שלמטה. ואף על פי שהבתים חלוקים אעפ"כ הגגין הוי רשות אחת וא"כ כיון שהגג חלוק לר"מ מהבית שכל בית הוי רשות בפני עצמו וכל גגין הוי רשות אחת ע"כ סובר שמואל שיש לו דין קרפף ואין מטלטלין בו יותר מבית סאתים וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ') קשי' דשמואל אדשמואל התם לא הוי יותר מבית סאתים

הכא הוי יותר מבית סאתים והני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן והוי כקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה וכל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אין מטלטלין בו אלא בד' וע"כ סובר שמואל דאין מטלטלין בו רק עד בית סאתים. ורב סובר דמטלטלין בכולו אפי' יותר מבית סאתים דאע"ג דאין דיורין חלוקין למעלה היינו משום שאין תשמישן תדיר אבל אעפ"כ הוי כמו קרפף שהוקף לדירה. וע"כ מטלטלין יותר מבית סאתים: (והוא דלא כשיטת הש"ס דילן דפליגי בעירובין (דף צ) בגגין השוין לר"מ דרב אמר מותר לטלטל בכולן ושמואל אמר דאין מטלטלין בם אלא בד' אמות ופירוש אם הוא יותר מבית סאתים וגם לשיטת הש"ס דילן פליגי בין בגגין השוין לר"מ ובין גג יחידי לרבנן ולשיטת הירושלמי פליגי הכא אליבא דר"מ ואח"כ פליגי אליבא דרבנן וכמו שאבאר):

וע"ז אומר בירושלמי הוו בעי מימר מה פליגי ר' מאיר ורבנן בשעירבו כו' והנה הק"ע והפ"מ נדחקו בזה הרבה. ולי נראה שיש (ט"ס) בירושל' (וכצ"ל) הוו בעי מימר מה פליגי ר' מאיר ורבנן בשלא עירבו אבל בשעירבו לא (כצ"ל) פתר לה כשהיו כולם לאדם א' (פי' שאומר דלשמואל שסובר אליבא דר"מ דס"ל דלא אמרינן כשם שדיורין חלוקים למטה כך הם חלוקים למעלה. אלמא דלר"מ הני מחיצות למטן עבידן למעלה לא עבידן. וע"כ אין מטלטלין בו יותר מבית סאתים דהוי כמו קרפף שלא הוקף לדירה ולחכמים שסוברים דכל א' וא' רשות בפני עצמו ע"כ אמרינן דהני מחיצות למעלה נמי עבידן וע"כ סובר שמואל לקמן אליבא דחכמים דמטלטל בכולו וא"כ כיון דר' מאיר סובר דיש לגג דין קרפף ולחכמים אין לו דין קרפף ואם כן יש נ"מ אפי' בשעירבו ואפי' של אדם א' אם מותר לטלטל יותר מבית סאתים ועוד אם מותר לטלטל מגג לחצר אפי' לאדם א'. וכמו דאמרינן בעירובין (דף צ) אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר"מ גגין רשות לעצמם חצירות רשות לעצמם כו' לדברי חכמים גגין וחצירות רשות א' הן דלשיטת אירושלמי לשמואל אליבא דר"מ יש לגג דין קרפף וע"כ אין לטלטל מקרפף לחצר אפי' הן של אדם א' וכמו דאמרי' בעירובין (דף כג) דמקרפף יותר מבית סאתים אין לטלטל לחצר שהוא כמו דאמרי' שם מקרפף בית סאתים מותר לטלטל לחצר היינו אליבא דר"ש שסובר דגגין וחצירות וקרפיפות רשות א' הן וא"כ לר"מ שסובר דגג חלוק מהבית ואין לטלטל בו יותר מבית סאתים ע"כ אין לטלטל מגג לחצר. ועיין בתוס' עירובין (דף צ) בד"ה הכא וא"ת כיון דשמואל כו' גג כקרפף לאסור ביותר מבית סאתים א"כ בבית סאתים או בפחות נמי הוי כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן אמרינן דלרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות אחת וי"ל

דדירת גג הוי טפי דירה מבקרפף לענין בשאינו יותר מבית סאתים עכ"ל] והירושלמי איפשר לומר דאפי' בבית סאתים נמי אין מטלטלין בחצר לשמואל אליבא דר"מ:

וע"ז אומר הוו בעי מימר מה פליגי ר"מ ורבנן בשלא עירבו (פי' אם הגגין חלוקים כמו הבתים אבל בשעירבו לא דכיון דעירבו ודאי מותר לטלטל מגג לגג) פתר לה כשהיו כולם לאדם א' פי' ולשמואל יש פלוגתא בין ר"מ לרבנן אפילו הם של אדם א' דלר"מ דחלוק מן הבתים א"כ יש לו דין קרפף וא"כ אין לטלטל מגג לחצר כיון שיש לו דין קרפף אבל לחכמים שסוברים דכל א' הוי רשות בפני עצמו וא"כ אין לו דין קרפף כיון דמחיצות שלמטן למעלה נמי עבידן ע"כ מותר לטלטל אפי' הוא יותר מבית סאתים ומותר לטלטל בחצר נמי]:

שם בירושלמי מהו לטלטל בכולו שמואל אמר מטלטלין בכולו רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות (פי' לרבנן דאמרי כל א' רשות לעצמו וא"כ אמרינן דהני מחיצות למעלה נמי עבידן) וע"כ סובר שמואל דמטלטלין בכולו (פי' אפי' יותר מבית סאתים כיון דהני מחיצות למעלה נמי עבידן ע"כ מטלטלין בכולו) והא דאמר שמואל תחילה דאין מטלטלין בו רק עד בית סאתים היינו לר"מ שסובר דכל גגות רשות א' הן א"כ סובר דהני מחיצות למטן הוא דעבידן למעלה לא עבידן ע"כ הוי כקרפף שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו רק עד בית סאתים משא"כ לרבנן. [וזהו דלא כשיטת הש"ס דילן דמדמה אהדדי גגין השוין לר"מ וגג יחידי לרבנן ולרב מטלטלין בכולו משום דמינכרא מחיצות (פי' הני מחיצות של גג ולא של בין גג לגג דלא מינכרא מחיצות) וכיון דמינכר' מחיצות ע"כ אין מטלטלין יותר מבית סאתים אפי' לר"מ ולשמואל לא מהני מה דמינכרן מחיצות לטלטל יותר מבית סאתים אפילו לרבנן ג"כ. וקשיא דשמואל אדשמואל ודרב אדרב (לשיטת הש"ס דילן דמחליף מהירושלמי הא דרב ושמואל) ומשני דהתם מינכרן מחיצות דלרב מהני הא דמינכרן מחיצות ואמרינן גוד אסיק ולשמואל לא מהני. ולשיטת הירושלמי תלי האי דינא דבית סאתים או יתר מבית סאתים לר"מ ולרבנן]:

וע"כ פליגי שמואל ורב דשמואל סובר דמטלטל בכולו משום דהני מחיצות למעלה נמי עבידן ע"כ מטלטלין בו אפי' יתר מבית סאתים (ודלא כשיטת הש"ס דילן אליבא דשמואל) רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות. ואע"ג דרב אמר דאפי' אליבא דר"מ דמטלטלין בכולו אע"פ שסובר דאין דיורין חלוקין למעלה אעפ"כ אמרינן הני מחיצות למעלה נמי עבידן ומטלטלין בכולו וא"כ אמאי אמר רב דאפי' לרבנן שסוברים דדיורין חלוקין למעלה וא"כ בודאי דהני מחיצות למעלה נמי עבידן א"כ אמאי אין מטלטלין אלא בארבע אמות אך דמיירי בגגין הרבה (ודלא כשיטת הש"ס דינן דאמרי

לרבנן בגג יחידי) וא"כ כל א' נפרץ במלואו למקום האסור וכיון דלא מינכרן המחיצות שבין גג לגג ע"כ לא אמרינן גוד אסיק וע"כ אין מטלטלין אלא בארבע אמות:

וע"ז אומר מתניתא פליגא על רב גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור ניחא הגדול מותר בארבע אמות והקטן אסור בד' אמות ויש אסור בד' אמות [פי' דבד' אמות הקטן נמי מותר וע"ז משני רב ושמואל אמרי שנותנים לו ד' אמות לפני פתחו פי' דאף דלקטן נותנים לו ד' אמות היינו בד' אמות שלו אבל לא שיכול לטלטל ב' אמות בגג זה וב' אמות בגג זה] דאמרינן בעירובין (דף פ"ט) שלא יטלטל שתי אמות בגג זה וב' אמות בגג זה אבל לגדול נותנים לו ד' אמות לפני פתחו שזה שייך להגדול שיש נו פתח ר' יוסי בר' בון בשם שמואל אמר בשהיה שם פתח פתוח לגג אפי' כן הגדול מותר כו' והקטן אסור שנפרץ במלואו (פי' שהוא כמו שפירש רש"י בעירובין (דף פט) בד"ה הגדול מותר לטלטל כו' ואפי' לרב דהא מחיצות של מטה שישנו בעודפו לכאן ולכאן מחיצות הניכרות הן וגוד אסקינהו ואית להו גפופי והך פירצה שכנגד הקטן פתחא הוי לגדול ואין קטן אוסר עליו דהוי כשתי חצירות ופתח ביניהם וע"ז אומר ר' יוסי בר' בון בשם שמואל אמר בשהי' שם פתח פתוח לגג אפי' כן הגדול מותר שלא נפרץ במלואו והקטן אסור שנפרץ במלואו (פי' דהגפופים העומדים בהם אמרינן גוד אסיק דהא הם ניכרות והשאר שאינם ניכרות הוי פתח. וע"כ הגדול מותר לטלטל אפי' בכולו אפי' לרב והקטן אסור לטלטל ודו"ק:

שם אמרו לו לא אם אמרת בחצר שמחיצותי' עולות עמה תאמר בגג שאין מחיצותיו עולות עמו נראה לי שהוא וט"ס וצ"ל) לא אם אמרת בחצר שאין מחיצותי' עולו' עמה וע"כ מטלטלין מחצר כלים ששבתו בתוכה. תאמר בגג שמחיצותיו עולות עמו. פי' וע"כ כל גג וגג הוי רשות בפני עצמו ואין מטלטלין מגג לגג אמר ליה אף אנא אית לי עמוק כגובה (פי' שסובר דאמרינן גוד אחית וגוד ק כ אסיק אעפ"כ לא לענין חלוקת הדיורין משום דלענין דיורין למטן עבידן למעלה לא עבידן וע"כ לשמואל מטלטלין בה רק עד בית סאתים ולרב אף דמותר לטלטל אפי' כור ואפי' כוריים היינו משום דאמרינן גוד אסיק אפי' לענין דיורין והוי כמוקף לדירה אפ"ה לא לענין חלוקת הדיורין ע"כ סובר רבי מאיר דכל גגות העיר רשות אחת הן ודו"ק:

שם תני אמר ר' יודה בשעת כו' היינו נוטלין את הספר והיינו עולין מחצר לגג ומגג לגג אחר ויושבין וקורין ולא אמר אדם דבר א"ל אין שעת כו' ראי' א"ר שונין היינו אצל ר"ש בתקוע והיינו נוטלין שמן ואלונטית והיינו נכנסין מחצר לגג ומגג לקרפף ומקרפף לקרפף עד שהיינו מגיעין לקרפף הסמוך למעיין ויורדין וטובלין בו אשכחת אמר ארבע

פלגוון כל גגות העיר רשות אחת הן (וצריך להגיה בכאן) וחכ"א כל אחד ואחד רשות בפני עצמו) ר' יודן אומר חצר וגגות רשות א' הן. ר"ש אומר חצר וגג וקרפף אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית והנה הק"ע והפ"מ פירשו דארבע פלגוון אינון דר"מ סובר דכל גגות העיר רשות א' הן וחכמים סברי דכל א' וא' רשות בפני עצמו הוא ור' יהודה סובר דגג וחצר רשות א' הן אבל לא קרפף ור"ש סובר דחצר וגג וקרפף רשות א' הן וא"כ החילוק בין ר' יהודה לר"ש הוא בקרפף. [ולכאורה הא חכמים נמי סברי דחצר וגגין רשות א' הן וקרפיפות רשות א' הן וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"א) לדברי חכמים גגין וחצירות רשות אחת קרפיפות רשות א' הן אך אעפ"כ אינו סובר כחכמים דהא ר' יהודה סובר דכל הגגין הוי רשות אחת כמו ר"מ. וכמו דאיתא בירושלמי (שם) תני אמר ר' יהודה בשעת כו' היינו נוטלין את הספר והיינו עולין מחצר לגג ומגג לגג אחר ויושבין וקורין כו' וליכא למימר דא"כ סבר כר' מאיר זה אינו דהא אמרינן בעירובין (ד' צ') אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן כו' וא"כ סובר ר"מ דגג חלוק מחצר ולדברי ר' יהודה כל גגות העיר רשות אחת ובהא סובר כחכמים דגגין וחצירות רשות א' הן:

והנה לשמואל לשיטת הירושלמי לפי מה שביארתי דאמר שמואל מטלטלין עד בית סאתים והוא דדמי לקרפף שלא הוקף לדירה וע"כ אין מטלטלין בו עד בית סאתים והוא מחמת שסובר ר"מ דכל גגות רשות א' הן. וא"כ אמרינן דדיורין למטן עבידן ולמעלה לא עבידן. וע"כ ליכא חילוק בדיורין למעלה וע"כ סובר ר"מ דאין מטלטלין מגג לחצר. וא"כ לר' יהודה דסובר נמי בהא כר"מ דכל גגות העיר רשות א' הן. וא"כ אמאי סובר ר' יהודה דמטלטלין מגג לחצר ע"כ צריך לומר לר"י דאע"ג דשמואל סובר דאין מטלטלין בו רק עד בית סאתים אעפ"כ אם הוא רק עד בית סאתים מטלטלין ממנו לחצר לר' יהודה וכמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' צ') בד"ה הכא כו' וא"ת כיון דשמואל חשיב גג כקרפף לאסור ביתר מבית סאתים א"כ בבית סאתים או בפחות נמי יחשב כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן אמרינן דלרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות א' וי"ל דדירת גג הוי טפי דירה מבקרפף לענין כשאינו יותר מבית סאתים.

ולרב שאומר בירושלמי דמטלטלין אפי' כור אפי' כוריים לר"מ והוא משום שסובר דהא דאין דיורין חלוקים למעלה היינו משום שאין תשמישו תדיר אין בהם חילוק רשות וכמו שפי' רש"י בעירובין (דף פ"ט) ואם לשיטת הירושלמי סובר רב דלר"מ גגין רשות לעצמם וחצירות רשות לעצמם הוא כדר' יצחק בר אבדימי בעירובין (ד' פ"ט) שאמר אומר היה

ר' מאיר כל מקום שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות א' כגון עמוד ברה"י גבוה י' ורחב ד' אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברה"ר וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ') ורב אליבא דר"מ ליטלטל מגג לחצר גזירה משום דרב יצחק בר אבדימי (ועיין בירושלמי פ"ק דשבת ה"א) ודו"ק]:

והנה בש"ס דילן עירובין (ד' צ"א) אמרינן תני' כוותי' דר יהודה כו' אמר ר' יהודה מעשה כו' והיינו מעלין ס"ת מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף וא"כ סובר ר' יהודה דחצר וגג וקרפף רשות אחת הן ולא כמו דאיתא בירושלמי תני אמר ר' יודא כו' היינו נוטלין את הספר והיינו עולין מחצר לגג ומגג לגג אחר כו' ולא לקרפף וע"כ אומר ארבע פלגוון אינון אבל לשיטת הש"ס דילן א"כ סובר ר' יהודה כר' שמעון דחצר וגג וקרפף רשות א' הן ועיין בתוספות עירובין (ד' צ"א) בד"ה מהו כו' ובלא"ה צריך לומר כן דבפרק מי שהוציאוהו (דף מ"ו) אמר דתנא דפליג אדר' שמעון היינו ר' יהודה ובברייתא המסייע לרב אית לי' לר' יהודה דגג וקרפף רשו' א' הן ולרבנן דהכא לית להו עכ"ל ודו"ק.

שם ר' יוחנן אמר בשלא עירבו אבל בשעירבו נעשית חצר כבתים והגגות רשות בפני עצמן אמר ר' זעירא היאעירבו היא שלא עירבו מתנית' פליגא על ר' זעירא לא לכלי' ששבתו בתוך הבית אם לא בשלא עירבו הדא צריכא להוציא מן הגג אסור לא כש"כ לגג א"ר בון בר כהנא קומי ר' לא בשערבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה אפי' כן לא לכלים ששבתו לתוכו. והנה הפ"מ פי' בזה בדוחק גדול והק"ע פי' דר' יוחנן אמר בשלא עירבו בני החצירות כל א' לעצמה דהשתא לא שכיחי כלי הבתים בחצר וליכא למיגזר אי שרית להוציא הכלים ששבתו בזו להכניסן לחברתה אתי לאפוקי נמי לה כלי הבית אבל עירבו כל חצר לעצמה חיישינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר. א"ר זעירא היא עירבו היא לא עירבו והוא משום שסובר דלא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מבתים לגג והוא כמו דאמרינן בעירו' (ד' צ"א) אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר בין עירבו בין לא עירבו:

ואח"כ גריס מתני' פליגא על ר' יוחנן לא לכלים ששבתו בתוך הבית אם בשלא עירבו הדא צריכה להוציא מן הבית אסור (כן גריס הק"ע) לא כש"כ לגג אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' לא בשערבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה אפי' כן לא לכלים ששבתו בתוכו. והנה התירוץ הזה הוא תמוה דהא ר' יוחנן אמר בשלא עירבו אבל עירבו גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים וא"כ מאי משני כשעירבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה ומה שפי' הק"ע הא דאמר ר' יוחנן היינו שלא עירבו החצירות יחד ומתניתין איירי כשעירבה זו לעצמה וזו לעצמה הוא דוחק דהא אם עירבה זו לעצמה נמי חיישינן דילמא אתי

לאפוקי מאני דבתים לחצר ועוד לא יתיישב הירושלמי מה שאומר אח"כ רבנן דקיסרי בשם ר"י בר בון אתי' דשמואל לרב ותרווייהו פליגין על שיטתי' דר' יוחנן דתנינן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים. דמה שייך זה להא דאמר ר' יוחנן בשלא עירבו והק"ע פי' בזה בדוחק גדול:

וע"כ נראה לי דהא דאמר ר' יוחנן בשלא עירבו אבל בשעירבו נעשית חצר כבתים והגגות רשות בפני עצמן אין הטעם כמו שפי' הק"ע משום דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים דא"כ מאי הא דאמר נעשית חצר כבתים והגגות רשות בפני עצמן דאם סובר כרב בעירובין (ד' צ"א) הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר א"כ אפילו מחצר לחצר נמי אין מטלטלין וכמו שפירש"י שם דאם עירבו כל חצר לעצמם ולא עירבו ב' החצירות יחד אסור לטלטל מזו לזו אפי' כלי החצר כו' דגזרינן דילמא אתא לאפוקי מאני דבתים שבחצר זו לחצר זו כו':

וע"כ נראה לי דהטעם הוא דהא דאמרינן דמותר לטלטל מגג לחצר דשניהן שוין בתשמישן ה"מ היכא דלא עירבו החצירות עם הבתים וע"כ מותר לטלטל כלי החצר לגג דתשמישן שוה אבל אם עירבו נעשית חצר כבתים ואם כן אין תשמישן שוה דכיון דרגילין להשתמש מן הבתים לחצר ע"כ נעשו חצירות כבתים וע"כ אין מטלטלין (וכמו דאמרינן בשבת (ד' ק"ל) מ"ש כי עירבו חצרות עם בתים דניתקו חצירות ונעשו בתים ורב לטעמי' דאמר רב אין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחין לתוכו והכא בתים איכא חצירות ליכא (פי' משום דהחצירו' הוי כבתים) וע"כ אמר ר' יוחנן דאם עירבו חצירו עם בתים ע"כ אין מטלטלין לגג משום דהחצירות הוו כבתים ומבתים אין מטלטלין לגג ור' זעירא אמר בין עירבו בין לא עירבו חצירות וגגים שוין הן. ומותר לטלטל מחצר לגג אפי' עירבו:

וע"ז אומר מתניתא פליגא על ר' יוחנן (כצ"ל) לא לכלים ששבתו בתוך הבית אם בשלא עירבו (כצ"ל) הדא היא צריכה להוציא מן הגג (והוא ט"ס וצ"ל) מן הבית ואסור לא כש"כ לגג והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"א) מתיב רב ששת ר"ש אומר א' גגות וא' חצירו' וא' קרפיפות רשו' אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלי' ששבתו בתוך הבית אי אמרת בשלמ' דעירבו היינו דמשכח"ל מאני דבתים בחצר אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכח"ל מאני דבתי' בחצר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בכומתא וסודרא וכן פריך בירושלמי דאם מיירי בשלא עירבו א"כ היכי קאמר ולא לכלים ששבתו בתוך הבית דאם בשלא עירבו א"כ אינו יכול להוציאן אפי' לחצר והיכי קאמר א' גגות וא' חצירות וא' קרפיפות רשות א' הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית:

וע"ז אומר אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' לא בשערבה זו בפני עצמה וזו בפ"ע אפי' כן לא לכלים ששבתו כו'. ולכאורה הוא תמוה כמו שהקשיתי תחילה דהא רוצה לתרץ דמיירי בלא עירבו וא"כ איך אומר אמר ר' בון קומי ר' לא בשערבה זו בפ"ע וזו בפ"ע.

וע"כ נראה לי דלפי מה שביארתי דהטעם הוא דכיון דעירבו נעשו חצירו' כבתי' וא"כ אין תשמישן שוה לגג כיון דהוי כמו בתים ולפי"ז הטעם א"כ זהו דווקא לענין החצירות עם הגגות דאין תשמישן שוה דהחצירות הוו כמו בתים אבל מ"מ לענין החצירות גופא אין נ"מ דאפילו בשעירבו כיון דעירבו כל החצירות כל אחד לעצמ' וא"כ כולם תשמישן שוה. וע"כ משני אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' לא כשעירבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה אפי' כן לא לכלים ששבתו בתוך הבית פי' דקאי אחצירות שתשמישן שוה. וע"כ אף שעירבו כל החצירות לעצמן אעפ"כ מטלטלין כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת אפי' בעירבו וע"ז אומר לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית אבל בחצירות עם גגין אין לטלטל בעירבו משום דנעשו חצירות כבתים וע"כ אין לטלטל לגגין. וזהו דווקא לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן בעירובין (ד' צ"א) דהא דאמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר א"כ אפי' בשתי חצירות נמי אין מטלטלין מזו לזו אם עירבו וע"ז מקשה אי אמרת כו' אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר וא"כ אפי' בשתי חצירות נמי אין לטלטל אם עירבו וע"ז משני לה בכומתא וסודרא]:

וע"ז אומר רבנן דקיסרי בשם ר' יוסי בר' בון אתי' דשמואל לרב ותרווייהו פליגין על שיטתיה דר' יוחנן דתנינן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים רב אמר מטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים (פי' שאמר ר' יוסי בר' בון דרב ושמואל פליגי על שיטתיה דר' יוחנן שאמר ר' יוחנן דעירבו חצירות עם בתים נעשו חצירות כבתים ואסור לטלטל לגג) דתנינן כל גגות העיר רשות אחת שמואל אמר עד בית סאתים ורב אמר מטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים וא"כ לרב דאמר מטלטלין בהן אפילו כור ואפי' כוריים היינו משום דסובר דאפי' לר"מ שאומר דכל גגות העיר רשות אחת ואין הדיורין חלוקין למעלה היינו משום דאין תשמישן תדיר אעפ"כ מטלטלין בהן אפי' כור ואפי' כוריים אלמא דהני מחיצות למעלן נמי עבידן והוי כקרפף שהוקף לדירה וע"כ מטלטל בהן אפי' יותר מבית סאתים. א"כ סובר רב דהגגין נמי הוי עשוי לדירה כמו הבתים. וא"כ פליג על ר' יוחנן שאומר דאם עירבו חצירות עם בתים נעשו חצירות כבתים ואין לטלטל מהן לגג הא הגג נמי הוי כבתים ועדיף מקרפף שלא הוקף לדירה דהא רב אמר דמטלטל בהן אפילו כור ואפי כוריים אעפ"י דהוי יותר מבית סאתי' ואפי' שמואל שסוב'

דאין מטלטלין רק עד בית סאתים היינו דוקא אליבא דר"מ שסובר דאין מטלטל בהן רק עד בית סאתים וע"כ סובר דאין לטלטל מגג לחצר וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ') אמר רב יהודה כשתמצא לומר לדברי ר"מ לדברי ר"מ גגין רשות לעצמן חצירות רשות לעצמן לשמואל אין אנו צריכין להטעם משום דר' יצחק בר אבדימי דגזירה משום תל ברה"ר אלא משום דיש לו דין קרפף. וע"כ סובר דאין מטלטלין בו רק עד בית סאתים וכל זה הוא דוקא לר' מאיר אבל לרבנן שסוברים דכל א' וא' רשות בפני עצמו וא"כ ודאי שסוברים דמחיצות למעלה נמי עבידן. וע"כ סוברים דכל גג וגג הוי רשות בפני עצמו וע"כ סובר שמואל דלרבנן מטלטל בכולו אפי' יותר מבית סאתים (והא שרב אמר אין מטלטל בו אלא בארבע אמות היינו משום דנפרץ למקום האסור לו דהיינו לגג השני ולא אמרינן גוד אסיק במחיצות שביניהם כיון שאינם ניכרות ושמואל סובר דאמרי' גוד אסיק אפילו במחיצות שביניהם שאינן ניכרות]:

וע"ז אומר רבנן דקיסרי בשם ר' בון אתי' דשמואל לרב פי' לרבנן סוב' שמואל נמי כרב בגג יחידי דמטלטל אפי' כור ואפי' כוריי' דהא רב סובר לר"מ נמי הכי דמטלטל אפי' כור ואפי' כוריים והא דפליג רב ואמר עד ארבע אמות משום דנפרץ לגג השני וע"ז אומראתי' דשמואל לרב ותרווייהו פליגין על שיטתיה דר' יוחנן דמוכח מדבריהם דמטלטלין מגג לחצר אפי' עירבו אע"ג דנעשה החצר בבית אעפ"כ הגג נמי יש לו דין בית דעשוי לדירה ומטלטלין בו יותר מבית סאתים לרבנן וא"כ פליגי על ר' יוחנן שאומר דאם עירבו חצירות עם בתים נעשו חצירות כבתים ואין לטלטל לגג דהא הגג נמי הוי כבית ומחיצות למעל' נמי עבידן כמו שביארתי ודו"ק:

הלכה ב

שם (ה"ב) גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר והקטן אסור חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה ואמרינן בגמ' מתני' באותו הגג אבל בגג אחר אסור (פי' דמוקי מתניתין כרבנן דאמרי בריש פרקין דכל א' וא' רשות בפני עצמו בשאינו שוה אבל אם היה שוה מותר ופי' הק"ע מתני' באותו הגג כלומר לרבנן אתיא מתניתין וכל גג רשות לעצמו הילכך באותו הגג הוא דשרי אבל בגג אחר אסור דנפרץ במלואו וע"ז אומר בשאינו שוה ואפי' כר"מ מצי אתי דאיירי בגגין שאינן שוין אלא נמוך או גבוה י' הלכך כיון שהקטן נפרץ במלואו אסור. ודבריו דחוקים גם מה שפי' הפ"מ הוא דוחק:

ולי נראה דקאמר מתניתין באותו הגג אבל בגג אחר אסור היינו כרבנן דאמרי דכל גג הוי רשות בפני עצמו וע"כ הגדול מותר והקטן אסור ואפי' בכלים ששבתו בגג ומה

דאמר בשאינו שוה אבל אם הי' שוה מותר נראה לי שהוא (ט"ס וצ"ל) בשוה אבל באינו שוה מותר דלכאורה קשיא דאמאי לא אמרינן גוד אסיק ויהי' מותר כל גג וע"ז אומר בשוה וע"כ אינן ניכרים המחיצות שביניהם וע"כ לא אמרינן גוד אסיק והוא כרב ואע"ג שהוא שוה ולא הוי מחיצות ניכרות וא"כ איך הגדול מותר ע"ז כבר הקשה הירושלמי לרב (בה"א) דאיתא שם מתני' פליגא על רב (פי' דאמר דאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות וע"ז אומר ניחא הגדול מותר בד' אמות והקטן אסור בד' אמות ויש אסור בד' אמות וע"ז משני אח"כ ר' יוסי בר' בון בשם שמואל כשהי' שם פתח פתוח לגג הגדול מותר אפי' כן הגדול מותר שלא נפרץ במלואו והקטן אסור שנפרץ במלואו וביארתי שם כמו שפירש"י בעירובין (ד' פ"ט) דהגדול מותר לטלטל ואפי' לרב דהא מחיצות של מטה שישנו בעודפו לכאן ולכאן מחיצות הניכרות הן וגוד אסקינהו ואית להו גפופי והך פירצה שכנגד הקטן פתחא הוי לגדול ואין קטן אוסר עליו דהוי כשתי חצירות ופתח ביניהם עכ"ל וא"כ גפופים העומדים הם ניכרות וגוד אסקינהו כו' אבל אם הם אינם שוים א"כ צריך לומר אפי' לגבי הקטן גוד אסיק וא"כ הקטן נמי מותר ולשמואל דאמר גוד אסיק אפי' בגגין שאע"ג דלא מינכרא מחיצתא וע"ז אמרינן בעירובין (ד' צ"ב) ולשמואל גג דומיא דחצר מה חצר דקא דרסי לה רבים אף גג נמי דקא דרסי לוה רבים וע"כ כיון דהוי מחיצה הנדרסת ע"כ לא אמרינן גוד אסיק [או שצ"ל בירושלמי בשאינו שוה אבל אם הי' שוה אסור ויהי' הפי' כמו דאמרינן בעירובין (דף צ"ב) למה לי למתני תרתי לרב קתני גג דומי' דחצר מה חצר מינכרא מחיצתא אף גג נמי מינכרא מחיצתא ופי' רש"י אף גג נהי נמי דשרינן לי' במחיצות תחתונות משום גוד אסיק מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהי' גג בולט חוצה להן דאי לא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק וא"כ קאמר בשאינו שוה פי' דרואים את המחיצות והוי ניכרות אבל בשוה שאין רואין את המחיצות שהם בשוה עם הגג אסור משום דבעינן מחיצות הניכרות ודו"ק]:

שם מתני' פליגא על שמואל חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה ויטלטלו בה עד מקום מחיצות. חברי' אמרין קומי ר' יוסי בשם ר' אחייה מה דמר שמואל בשבת זו מה דהיא מתני' בשבת הבאה. מה אנן קיימין אם בשעירבו עירוב א' בין בשבת זו בין בשבת הבאה יהו מותרין אם בשלא עירבו כל עיקר בין בשבת זו בין בשבת הבאה יהו אסורין מה דהוה עובדא הכי הוי עובדא אמר ר' בון בר כהנא קומי ר' לא כשעירבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה אפילו כן הגדולה מותרת שנפרצה במלואה (צ"ל) שלא נפרצה במלואה וקטנה אסורה שלא נפרצה במלואה וצ"ל) שנפרצה במלואה:

והנה הק"ע והפ"מ פירשו דהכי הוי עובדא פי' דמתניתין דמיירי כמו דאמר ר' בון כשעירבה זו בפני עצמה כו'. והוא דוחק ואין המשמעות כן והפי' של הכי הוי עובדא היינו שמהמעשה אין ראיה דעובדא הכי הוי וכה"ג איתא בירושלמי בפ"ק דעירובין (ה"א) מה דהוי עובדא הוי עובדא ופי' המפרשים דגבי מעשה דרבי מעשה שהי' כך הי' בו' או בח' אבל לאו עיכובא הוא וכן בירושלמי (פ"ח דעירובין ה"ז) מה דהוי עובדא הוי עובדא ופי' הק"ע מעשה שהי' כך הי' ולעולם כל שאינה עמוקה ורחבה ד' מותר וא"כ גם הכא יש לפרש כן]:

ע"כ נראה לי (שנתחלפו השורות וכצ"ל) מתנית' פליגא על שמואל חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה ויטלטלו בה עד מקום מחיצות פי' דאמר בעירובין (ד' צ"ג) איתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' אמות ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב ושמואל הוי יתבי בההוא חצר נפל גודא דביני ביני א"ל שמואל שקילו גלימא נגידו בה אהדרינהו רב לאפי' אמר להו שמואל אי קפיד אבא שקילו המייניה וקטרו בה ופריך ולשמואל למה לי הא הא אמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה שמואל עביד לצניעותא בעלמא כו' וע"ז פריך לשמואל דאמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה דשבת כיון שהותרה הותרה והא מתניתין דתנן חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה ויטלטלו בה עד מקום מחיצות ובכאן צריך לגרוס מה דהוי עובדא הכי הוי עובדא והוא דפריך מתחילה אהא דשמואל שאמר בפירוש שמטלטל עד מקום מחיצה [וכמו דאמרינן בעירובין (דף צ"ג] והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר ולא קאמר הא דרב ושמואל משמע דשמואל בפירוש אמר שמטלטל עד מקום מחיצה. וע"ז פריך ממתניתין אך א"כ קשיא מהך עובדא דשמואל דאמר שקילו גלימא כו' דלמה ליה לשמואל כיון דשמואל סובר דמטלטל עד מקום מחיצה דשבת כיון שהותרה הותרה (ועיין בעירובין (ד' צ"א) ושמואל אמר הלכה כר"ש בין עירבו בין לא עירבו ודו"ק) וע"ז אומר מה דהוי עובדא הכי הוי עובדא וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ד) שמואל עביד לצניעותא בעלמא:

וע"ז משני מה דמר שמואל בשבת זו מה דהיא מתני' בשבת הבאה דבשבת זו אמרינן כיון שהותרה הותרה אבל לא בשבת הבאה. והנה כבר ביארתי דהירושלמי סובר דדיורין גריעי יותר ממחיצות דבמחיצות אמרינן כיון דהותרה הותרה וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ב דעירובין ה"א) באו מים בשבת כבר נכנסה שבת כו' חרבו מים כבר נכנסה שבת בהיתר. והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בעירובין ודף כ') בעא מיני' אביי מרבה יבשו

מים בשבת מהו א"ל כלום נעשית מחיצה אלא בשביל מים מים אין כאן מחיצה אין כאן והוא משום דהש"ס דילן סובר להלכה דמחיצות גריעי טפי מדיורין כמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' י"ג). אבל הירושלמי סובר כמו דאמרינן (דף י"ז ושם) ור' יצחק אמר אנא דאמרי אפי' לר' יהודה ע"כ לא קאמר ר' יהודה התם אלא דאיתנהו לדיורין. וא"כ דיורין גריעי ממחיצות. ועי' מה שביארתי ספ"ק דעירובין]:

ובזה יתבאר הא דאיתא בירושלמי (ריש עירובין) שמואל אמר הלכה כדברי המיקל בעירובין א"ל ר' חייא בר אשי כגון ההוא דתנינן תמן וכן גשרים המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה וחכמים אוסרין א"ל לא עירובין אמרתי אלא מחיצות כו' ולכאורה אמאי לא קאמר כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ה) ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו וא"ל רב חנא בגדתאה לרב יהודה אמר שמואל אפי' במבוי שניטל קורתו או לחייו וא"ל בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות וא"כ להירושלמי דקאמר דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כדברי המיקל בעירובין ואמאי לא קאמר לי' כגון הא שניטל קורתו או לחייו (ואיפשר לומר כמו שכתבו התוס' בעירובין (דף צ"ג) בד"ה לא תימא כו' או שמא כיון דזימנין הך קולא הוי חומרא כו') אבל לפי מה שביארתי בשיטת הירושלמי דלענין שבת כיון שהותרה הותרה מחיצות עדיפי מדיורין וא"כ כיון שסובר שמואל דאפי' בשתי חצירות ונפל הכותל שביניהן דשבת כיון שהותרה הותרה מכש"כ לענין מחיצות וא"כ סובר שמואל בהא ודאי הלכה כר' יהודה והא דקאמר בש"ס דילן (לשיטת הש"ס דילן דאמר הלכה כר' יהודה כו') א"ל אפי' במבוי שניטל קורתו או לחייו ואמר לי' בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות היינו לשיטת הש"ס דילן דדיורין עדיפי ממחיצות ובדיורין אמרינן דשבת כיון שהותרה הותרה משא"כ במחיצות וכמו שכתבו התוס' בעירובין (דף י"ז) בד"ה עירב דרך הפתח נראה לר"י דהלכתא כרב הונא כו' וע"כ אף שסובר שמואל גבי דיורין דשבת כיון שהותרה הותרה אעפ"כ אינו סובר כר' יהודה במבוי שניטל קורתו או לחייו וע"כ א"ל בעירובין אמרתי לך ולא במחיצות ודו"ק]:

הלכה ד

שם (ה"ד) חצר שנפרצה שתי רוחות וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו וכן מבוי שניטלה קורתו או לחייו מותרין באותה שבתואסורין לעתיד לבוא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר כו' ואמרי בגמ' ולמה לי משתי רוחותי' אפי' מרוח אחת ולא רב הוא דרב אמר חצר ניתרת בשני פסין ר' שמואל בשם ר"ז במחלוק' מאן דמר תמן בפס א' וכא בפס א' מאן דמר תמן בשני פסין וכא בשני פסין פרץ מן האמצע מותר שמואל אמר אסור א"ר זעירא

אין לית הדא אולפן דשמואל קשי' נפרץ כל אותו הרוח והנה המפרשים הק"ע והפ"מ פי' בדוחק:

ולי נראה שנתחלפו השורות (וכצ"ל) ולמה לי משתי רוחות ואפי' מרוח אחת ולא רב הוא דאמר חצר ניתרת בשני פסין (ומזה מוכח שצריך לגרוס בירושלמי (פ"ג דעירובין ה"א) ר' אומר ניתרת בשני פסין וחכמים אומרים בפס א' וכמו דאיתא בש"ס דילן בעירובין (דף י"ב) חצר ניתרת בפס א' רבי אומר בשני פסין וא"כ כיון דרבי סובר דבשני פסין א"כ אמאי צריך לומר דנפרצו מב' רוחות הא אפי' מרוח אחת נמי לא הוי שני פסין וע"ז אומר במחלוקת הוא מפני שחכמים אומרים דניתרת בפס א' וע"כ תנן חצר שנפרצה לרה"ר משתי רוחותי' (פי' דלא נשתייר מידי). דאל"ה היה ניתרת בפס אחת לחכמים:

[**ואיפשר** לומר דהא דאיתא בירושלמי קודם מתניתין רב ירמי' בשם רב בשניטלו ראשי זויות מכאן ומכאן ובלבד בשוה נתחלפו השורות וצ"ל הכא דע"כ תני משתי רוחותי' דמיירי בנפרצה בעשר והא דלא אמרינן פי תחא הוא ע"ז אומר בשניטלו ראשי זויות מכאן ומכאן ובלבד בשוה והוא כמו דאמרינן בש"ס דילן בעירובין (דף צ"ד) אמר רב כגון שנפרצה בקרן זוית דפתחא בקרן זוית לא עבדי כו' וע"ז אומר ובלבד בשוה דאל"ה אמאי לא אמרינן גבי בית פי תקרה יורד וסותם וע"ז אומר בירושלמי רב ירמי' בשם רב דהא דקאמר נפרצה משתי רוחותי' היינו בשניטלה ראשי זויות מכאן ומכאן ובלבד בשוה וכמו שכתבו התוס' בד"ה וקירוי' באלכסון כו' ואור"י דמיירי שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחיצות בקרן זוית וכה"ג לא אמרינן פי תקרה כו']:

וע"ז אומר אמר ר' זעירא אין לית הדא אולפן דשמואל קשי' נפרץ כל אותו הרוח פי' לשמואל דמשני דהא דתני נפרצה משתי רוחותי' היינו שלא נשתייר כלום דאל"ה היה ניתרת בפס א' לחכמים וצריך לגרוס קשיא ליתני נפרץ כל אותו הרוח (פי' דאין לית הדא אולפן דשמואל (פי' מה שאמר שמואל בשם ר' זעירא) קשי' ליתני נפרץ כל אותו הרוח (פי' שלא נשתייר כלו') ואמאי תני חצר שנפרצה משתי רוחותי'. אלא ודאי שזהו כמו שתירץ רב ירמיה בשם רב בשניטלו ראשי זוית מכאן ומכאן ובלבד בשוה):

ואח"כ צריך לגרוס נפרץ מן האמצע מותר ופירוש דאמרינן פי תקרה יורד וסותם) שמואל אמר אסור (פי' דלית ליה פי תקרה יורד וסותם):

וע"ז אמר ר' יוסי בר' בון הדא היא אכסדרה אלו אכסדרה שמא אינה מותרת [וזה יתבאר במאי דאיתא בירושלמי (פ"ק דעירובין ה"א אכסדרה שנפרצ' למלואה לר"ה ר' לא ור"י תריהון אמרין מטלטלין בכולה שמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות והוא דפליגי דר' לא ור"י סברי דאמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל לית לי' פי תקרה יורד

וסותם כו' אמר ר' יוסי ואפי' דסבר שמואל במבוי המקורה למעלה מכ' כשר לא דמי מבוי לאכסדרה מבוי נעשה לתשמיש בתים אכסדרה לא נעשה אלא לתשמיש דבר (פי' הק"ע והפ"מ דסתם אכסדרה לא לתשמיש עבידא אלא להילוך ולטיול בעלמא וא"כ אם הי' נעשה לתשמיש בתים הי' מודה שמואל דאמרינן פי תקרה יורד וסותם וע"ז אמר ר' יוסי בר בון הדא היא אכסדרה (פי' דאיך אמר שמואל דאם נפרץ מן האמצע אמרינן פי תקרה יורד וסותם וכי הדא היא אכסדרה דפליגי בפ"ק דעירובין עם ר' יוחנן דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם. הא בבית עסקינן דנעשה לתשמיש מה שבתוכו אילו אכסדרה (פי' אכסדרה בחצר שנעש' לתשמיש בתים שמא אינה מותרת ואיפשר דלהירוש' ע"כ אמרי' אכסדרה בבקעה היינו שלא נעשית לתשמיש בתים וע' בתו' עירובין (דף צ"ד) בד"ה בשתי רוחות דמשום הכי נקיט בבקעה דבחצר סתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות כו' להכי נקט בקעה דאפי' אין לה אלא שתי מחיצות ופרוצה משני צדדין אית לי' לרב פי תקרה ולרש"י הפי' הוא של אפסדרה בבקעה דצריך לומר פי תקרה בארבע רוחות כו' ואיפשר לפרש כמו שיטת הש"ס דילן אמר ר' יוסי בר' בון הדא היא אכסדרה אילו אכסדרה שמא אינה מותרת (פי' אילו נפרצה אכסדרה בכה"ג נמי מותר כיון שלא נפרצה רק ברוח רביעית ודו"ק):

פרק י

הלכה א

מתניתין המוצא תפילין מכניסן זוג זוג ר"ג אומר שנים שנים כו' ואמרינן בגמ' המוצא תפילין מכניסן זוג זוג דרך מלבוש א' בראשו וא' בזרועו רבן גמליאל אומר שנים שנים בראש ושנים בזרוע ר' אבהו ר' אלעזר הנותן תפילין בלילה עובר בעשה שנא' ושמרת את החקה כו' הזאת מימים ימימה ימים ולא לילות כו' (נראה לי דצריך לגרוס מימים ולא כל ימי' פרט לשבתות ויו"ט כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ו) אית דבעי נשמעינה מן הדא והי' לך לאות מי שצריך אות יצאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות ולא כבר כתיב מימים ימימה לית לך אלא כיי דאמר ר' יוחנן כל מילה דלא מחוורא מסמכין ליה מאתרין סגין (פירוש כל דבר שאינו מבורר ומפורש עושין לה סמוכין ממקומו' הרבה). נשים מניין ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם החייב בתורה חייב בתפילין נשים שאין חייבות בתורה אין חייבות בתפילין כו' הוון בעיי מימר על דעתהון דרבנן אין מחוור על דעתי' דר"ג מחוור א"ר ירמי' בשם ר' שמואל שיערו לומר עד מקום שגבהו של ראש מחזיק וכמה מחזיק שתים מעתה אפי' בחול א"ר חגיי אין בעי מיהב יהבי:

והנה הק"ע והפ"מ פירשו כל הירושלמי בדחוקים גדולים וע"כ צריך לבאר כל הירו' עד סוף ההלכה הנה הא דאמרינן הוון בעי מימר על דעתין דרבנן אין מחוור על דעתיה דר"ג מחוור היינו שרצו בני הישיבה לומר דהא דפליגי ת"ק ור"ג דת"ק סובר דמכניסן זוג זוג ור"ג אומר שנים שנים הוא משום דת"ק סובר דאינו מחוור (פי' שזה אינו מדאורייתא ששבת ויו"ט לאו זמן תפילין) וכמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ו) רק שהוא מדרבנן ואיפשר שהוא כמו דאמרינן בשבת (דף ס"א) אמר רב ספרא לא תימא אליב' למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אלא אפי' למ"ד שבת זמן תפילין הוא לא יצא דלמא אתי לאתויי ברה"ר. וע"כ הא דמתיר ת"ק להכניסן זוג זוג הוא משום דשבת זמן תפילין מדאור' וע"כ אינו מותר להכניס רק זוג זוג ור"ג סובר דמחוור וע"כ אומר ר"ג שנים שנים:

וע"ז אומר אמר ר' ירמיה בשם ר' שמואל שיערו לומר עד מקום שגבהו של ראש מחזיק וכמה מחזיק שתים פי' שאומר דכ"ע סברי דאין מחוור ושבת הוי זמן תפילין והא דילפינן מקרא דשבתות ויו"ט פטור אינו מחוור אלא דפליגי בהא דר' ירמי' בשם שמואל דשיערו לומר עד מקום שגבהו של ראש מחזיק והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ה) לימא בדרב שמואל בר יצחק קא מיפלגי (פי' דאמר מקום יש בראש שראוי להניח בו שתי תפילין דת"ק לית לי' דרב שמואל בר רב יצחק ור"ג אית לי' דרב ושמואל). אבל באמת סובר ר"ג נמי דאין מחוור ושבת ויו"ט הוי זמן תפילין מדאורייתא:

וע"ז פריך מעתה אפי' בחול (פי' בשלמא אי פליגי אם מחוור או אינו מחוור דהיינו כמו דהוו בעי מימר על דעתין דרבנן אינו מחוור על דעתי' דר"ג מחוור. וע"כ אומר דוקא בשבת משום דסובר דמחוור וא"כ שבת ויו"ט לאו זמן תפילין וע"כ מותר להכניסן שנים שנים. אבל בחול עובר משום בל תוסיף אבל לפי מה דמשני אמר ר' ירמי' בשם ר' שמואל שיערו לומר עד מקים שגבהו של ראש מחזיק ושניהם סברי דאינו מחוור ושבת ויו"ט זמן תפילין א"כ אפי' בחול נמי אמר ר' חגיי אין בעי מיהב יהבי דבחול ודאי מותר ג"כ להכניסם זוג זוג משום דאפי' בזמנו לעבור בעי כונה. אלא דבחול תלוי ברצונו אם רוצה להכניסם זוג אחת או שתי זוגות. אבל בשבת חייב להכניס שתים דהא מדרבנן אין להניחם בשבת וע"כ מוטב לדחות את השבת פעם א' ולא שני פעמים כמו דאמר לקמן בירושלמי:

ובזה יתיישב מה שהקשה הק"ע דאיך מקשה מעתה אפי' בחול נמי דהא בחול אסור משום בל תוסיף עי"ש שנדחק בזה. בל לפי מה שבארתי דהא דקאמר אמר ר' ירמי' בשם שמואל שיערו לומר עד מקום שגבהו של ראש מחזיק ופליגי בזה כמו דאמרי' בעירובין (ד' צ"ה) לימא בדרב שמואל בר רב יצחק קא מיפלגי ולפי תירוץ זה סובר ר"ג נמי דאין

מחוור ושבת ויו"ט זמן תפילין אפ"ה אומר ר"ג דמותר להכניסן שנים שנים (אע"ג דשבת ויו"ט זמן תפילין מדאורייתא אפ"ה מתיר להכניסן שנים שנים) א"כ צריך לומר דר"ג סובר דלעבור אפי' בזמנו בעי כוונה ע"כ פריך מעתה אפי' בחול נמי וע"ז משני דבאמת בחול נמי מותר להכניסם שתי זוגות אי בעי וכמו שאמר ר' חגי אי בעי מיהב יהבי אלא שבשבת קאמר ר"ג דמחייב להכניסם שתי זוגות משום דמוטב לדחות את השבת פעם א' ולא ב' פעמים וכמו שאומר לקמן:

עוד (שם) א"ר יוסי כיני מתני' ובלבד ע"י שנים ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' אחא ואפי' שנים שנים. הנה בכאן שגה הק"ע שפי' דהא דקא' ובלבד ע"י שנים הפי' הוא שצריך שיהיו שנים מכניסין שא' יחשדוהו ויאמר שלא מצא אלא הניחם לכתחלה ושגה בזה אלא הפי' הוא דקאמר דהא דאמר ר"ג שנים שנים היינו ובלבד ע"י שנים אבל לא זוג אחד (שמוטב לדחות את השבת פעם אחת ולא שני פעמים). ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' אחא ואפילו שנים שנים:

וע"ז אומר הוו בעי מימר על דעתין דרבנן אין מחוור על דעתי' דר' אחא מחוור. והנה בכאן שגו בזה הק"ע והפ"מ ונדחקו מאוד בפירושיהם. והנה יש וט"ס בכאן) וצריך לגרוס על דעתי' דר' יוסי אינו מחוור על דעתי' דר' אחא מחוור. והפי' הוא דאי אמרינן דר"ג נמי סובר דאינו מחוור (פי' הא דממעט שבתות ויו"ט מתפילין) ובאמת שבת זמן תפילין הוא מדאורייתא והא דפליגי הוא במה דאמר ר' ירמי' בשם ר' שמואל שיערו לומר דעד מקום שגבהו של ראש מחזיק. ובאמת סובר ר"ג נמי דשבת זמן תפילין כמו הת"ק וא"כ תקשה מה שהקשה בתחלה מעתה אפי' בחול נמי כיון דשבת נמי הוי זמן תפילין א"כ ע"כ סובר ר"ג דלעבור אפי' בזמנו בעי כוונה א"כ קשה מה שהקשה הירושלמי מעתה אפי' בחול נמי וע"ז תירץ ר' חגיי אין בעי מיהב יהבי כיון דלעבור אפי' בזמנו בעי כוונה אלא דמה דקאמר ר"ג דמכניסן שנים שנים בשבת הוא משום שבשבת צריך מן הדין להכניסם שנים שנים וע"כ אמר ר' יוסי כיני מתניתין ובלבד ע"י שנים שזה עיקר החילוק בין שבת לחול דהא בחול נמי אי בעי מיהב יהבי כיון דסובר דשבת ויו"ט הוי זמן תפילין א"כ הא דקאמר ר"ג בשבת היינו דבשבת צריך דוקא להכניסן שנים שנים וע"כ קאמר ר' יוסי כיני מתניתא ובלבד ע"י שנים פי' דהא דקאמר ר"ג אומר שנים שנים היינו דוקא שנים שנים:

וע"ז אומר על דעתי' דר' יוסי (כצ"ל) אין מחוור. וא"כ הוי שבת נמי זמן תפילין וא"כ הא דקאמר בשבת היינו משום שצריך דוקא להכניסם שנים שנים. על דעתי' דר' אחא מחוור (פי' שר' אחא מתרץ למתני' (כמו דהוי בעי מימר דעל דעתין דרבנן אינו מחוור) וא"כ

הוי שבת זמן תפילין וע"כ אינו מותר להכניס יותר משום דעובר על בל תוסיף. על דעתי' דר"ג מחוור פי' שמחוור ששבת ויו"ט פטור מתפילין וא"כ הוי שלא בזמנו ע"כ יכול להכניס שנים שנים משום דלעבור שלא בזמנו בעי כונה וע"כ אומר ר' אחא דאפי' שנים שנים ולא משום שצריך דוקא להכניס שנים אלא דמותר להכניסם שנים שנים והיינו משום דסובר דשבת לאו זמן תפילין וע"כ אינו עובר משא"כ בחול אינו רשאי להכניסם שנים שנים משום דבחול הוי בזמנו ובזמנו לא בעי כונה וע"כ אינו יכול להכניסם שנים משום דיעבור על בל תוסיף. אבל בשבת יכול להכניס שנים שנים. וע"ז אומר על דעתי' דר' אחא מחוור ושבת ויום טוב לאו זמן תפילין ועל כן רשאי להכניס שתים שתים:

וע"ז פריך ויביאם בידו (פי' לר' אחא שסובר דר"ג סובר דשבת לאו זמן תפילין מדאורייתא א"כ למה מכניסם בראשו הא יכול להביאם בידו) וע"ז אומר מוטב להביאם דרך מלבוש ולא דרך משאוי דבראשו כיון שמצוה להניחן בחול ע"כ הוי בשבת נמי דרך מלבוש וע"ז אומר מוטב לדחות את השבת פעם א' ולא ב' פעמים ונראה לי דצריך לגרוס והא מוטב לדחות את השבת פעם אחת ולא ב' פעמים והוא כמו קושיא על דר' אחא סיוע לר' יוסי דאיך קאמר ר' אחא דהא דקאמר ר"ג מכניסן שנים שנים היינו אפי' שנים שנים משום דבחול אינו רשאי להכניס שנים שנים משום דעובר על בל תוסיף אבל בשבת מותר להכניסם שנים: ואמאי לא קאמר כמו ר' יוסי כיני מתני' ובלבד ע"י שנים והא מוטב לדחות את השבת פעם אחת ולא ב' פעמים כיון דסובר שבת לאו זמן תפילין וא"כ כל ההיתר משום דהוא דרך מלבוש לחול א"כ אמאי אינו צריך שיהא דוקא מכניס שנים שנים דמוטב לדחות את השבת פעם אחת ולא ב' פעמים או שזה תירוץ על ר' יוסי שאומר כיני מתני' ובלבד על ידי שנים ועל זה אומר דע"כ דוקא על ידי שנים הוא משום שמוטב לדחות את השבת פעם א' ולא ב' פעמים:

עוד (שם) תני א' האיש וא' האשה הוון בעיי מימר מאן דמר מחוור היא ניחא. פי' לר' אחא שסובר דמחוור היא פי' דר"ג סובר שבת ויו"ט לאו זמן תפילין והא שמתיר ר"ג היינו משום דהוא דרך מלבוש בחול. וא"כ אפשר לומר דמותר לאשה ג"כ אע"ג דאינה מחוייבת אעפ"כ מותר משום שהוא מלבוש לאיש אעפ"י שהיא אינה חייבת הא האיש נמי אינו מחוייב בשבת אלא משום דהוא דרך מלבוש א"כ באשה נמי אבל מאן דמר אינו מחוור (פי' לר' יוסי שסובר דשבת ויו"ט הוי זמן תפילין ולעבור אפי' בזמנו בעי כונה וכמו שאומר על דעתי' דר' יוסי אינו מחוור והא דפליגי הוא בהא דר' שמואל שיערו לומר עד מקום שגבהו של ראש מחזיק ואמאי לא קאמר דר"ג סובר דשבת ויו"ט לאו זמן תפילין וניחא טפי דע"כ יכול להכניסן שנים שנים הוא משום דהיה קשה לי' דכיון

דשבת לאו זמן תפילין א"כ איך הוי דרך מלבוש כיון דאפילו מדאורייתא פטור וע"ז אומר דר"ג סובר שבת זמן תפילין ועל זה פריך ולא יהא מחוור אצל האיש (פי' דאצל האיש כיון דאינו מחוור וע"כ כיון דמדאורייתא הוי זמן תפילין ע"כ הוי דרך מלבוש) אבל יהא מחוור אצל האשה [פי' דאשה ודאי פטורה ואע"ג דהא לר' יוסי סובר ר"ג דאינו מחוור וא"כ לא הוי מ"ע שהזמן גרמא דהא אפי' בשבת חייב וא"כ אשה חייבת נמי. אך הירושלמי אזיל בשיטתי' דהא דאשה פטורה הוא מדכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם החייב בתורה חייב בתפילין נשים שאינן חייבות בתורה אין חייבות בתפילין וא"כ לר' יוסי שסובר דר"ג סובר דאינו מחוור ושבת ויו"ט זמן תפילין מדאורייתא ואפ"ה נשים פטורות) וע"ז פריך ולא יהא מחוור אצל האיש (ופי' דע"כ סובר דר"ג סובר דאינו מחוור ולא כמו דהוי בעי מימר דר"ג סובר דמחוור. והוא משום דקשה לי' דלפי"ז איך יתיר ר"ג להכניס שנים שנים כיון דשבת לאו זמן תפילין ולא ניחא לתרוצי משום דהוי דרך מלבוש בחול וא"כ לא יהי' מחוור אצל האיש ויהא מחוור אצל האשה]:

וע"ז אומר א"ר לעזר מאן תנא אשה ר"ג דהני טבי עבד ר"ג הי' נותן תפילין ולא מיחו בידו חכמים היינו משום שסובר דעבד ר"ג הי' מניח תפילין ולא מיחו בו חכמים והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ו) דילמא סבר כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. וע"כ כיון שהם יכולים להתחייב במצות עשה שהזמן גרמא וכן יכולה להניח תפילין וכמו דאמרינן שם בירוש' הרי מיכל בת שאול היה לובשת תפילין. ע"כ הוי דרך מלבוש לאיש נמי וכמו שכתבו התוס' בעירובין (ד' צ"ו) בד"ה מיכל כו' משא"כ באיש אי הוי אמרינן דשבת לאו זמן תפילין הוה מחינן בו אם הי' מניח תפילין בשבת שעובר בבל תוסיף אם היה מתכוין לצאת א"כ לא הוי מלבוש בשבת כיון דאין מצוה להניחן ועובר משום בל תוסיף אם הי' מתכוון א"כ אפי' בלא כוונה לא הוי מלבוש בשבת ע"כ אומר ר' יוסי דאינו מחוור ושבת זמן תפילין מדאורייתא וע"כ אומר ר"ג מכניסן שנים שני' משום דלעבור משום בל תוסיף אפי' בזמנו בעי כונה וע"כ מותר משום דהוא דרך מלבוש בשבת כיון דמדאורייתא הוי זמן תפילין וכ"ת א"כ אפי' בחול נמי אך בחול היא אם הוא רוצה וכמו דמתרץ ר' חגי אי בעי מיהב יהבי אבל בשבת מחוייב הוא להכניסם שנים שנים וכמו שאומר ר' יוסי כיני מתני' ובלבד על ידי שנים. מה שאין כן בחול שיכול לעשות איך שירצה אם להכניסם שנים שנים או זוג זוג:

[**ובזה** יתיישב מה שמקשה הק"ע דבפ"ב דסוכה פריך מחלפא דר"ג דתני טבי עבדו של ר"ג הי' נותן תפילין ולא מיחו בו חכמים וכא מיחו בידו ומאי קושי' הא ר"ג סבר שבת זמן תפילין וא"כ ה"ל מ"ע שלא הזמן גרמא ואפי' נשים ועבדים חייבים כו' ושגה בזה

דהא לפי שיטת הירושלמי נשים ועבדים פטורים אפי' אי שבת זמן תפילין מהא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם החייב בתורה חייב בתפילין נשים שאין חייבות בתורה אין חייבות בתפילין וכן עבדים פטורים מן התפילין וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ג דברכות) עבדים מניין שנאמר שמע ישראל כו' מי שאין לו אלא אדון א' יצא העבד שיש לו אדון אחר והא דקאמר מאן תנא אשה ר"ג דתני טבי עבד ר"ג הי' מניח תפילין ולא מיחו בו חכמים והיינו משום שהוא סובר דנשים סומכות רשות ויכולים לקיים מצות תפילין וכן העבדים. וע"ז פריך שם בירושלמי ולא מיחו בו חכמים וכא מיחו בו חכמים בהא דהי' ישן תחת המטה:.

והנה שיטת הירושלמי דמשני א' האיש וא' האשה הוא לרבן גמליאל ומטעם שנשים סומכות רשות והם יכולים לקיים המצות ובשבת (דף ס"ב) אמרינן אהא דאמר עולא וחילופיהן באיש אלמא קסבר עולא כל מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ופריך ע"ז אבייי מהא דתני' המוצא תפילין מכניסן זוג זוג א' האיש וא' האשה ואי אמרת נשים עם בפני עצמן הן והא מ"ע שהזמן גרמא הוא וכל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ומשני התם קסבר ר"מ לילה זמן תפילין הוא ושבת זמן תפילין הוא והיינו לשיטת הש"ס דילן דהא דנשים פטורות הוא מחמת דהוי מ"ע שהזמן גרמא וע"כ משני דקא סבר ר"מ שבת זמן תפילין אבל לשיטת הירושלמי דממעט מקרא דולמדתם אותם את בניכם א"כ לא מצי לשנויי דסובר כמ"ד שבת זמן תפילין דאפ"ה פטורים מהא דכתיב ולמדתם כו'.

וכן הש"ס דילן לא מצי לשנויי כר"ג דלא מיחו בו חכמים דהא עולא סובר וחילופיהן באיש דמידי דחזי לאיש לא חזי לאשה וע"כ אף שהם יכולים לקיים מ"מ לא הוי דרך מלבוש כיון שאינם מחוייבות ועוד דהא תני' המוצא תפילין מכניסן זוג זוג א"כ אתי אליבא דת"ק שסובר דמכניסן זוג זוג ולא כר"ג והירושלמי מביא הברייתא בקצרה דא' האיש וא' האשה ולא קתני דמכניסן זוג זוג. ע"כ משני כר"ג. והק"ע והפ"מ נדחקו בפי' הירושלמי עיי"ש ודו"ק]:

הלכה ב

שם (ה"ב) מתניתין ר"ש אומר כו' ר' יהודה אומר נותן אדם חבית לחבירו וחבירו לחבירו אפי' חוץ לתחום אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעלי' ואמרינן בגמ' ריש לקיש בשם לוי סוכיא במערה מכד לכד היא מתניתין דלא כן ר' יהודה כדעתי' דר' יהודה אומר משקה טופח (פי' שאומר דבמערה מכד לכד היא מתניתין והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ז) אמר ריש לקיש משום לוי סבא הכא במאי עסקינן במערן מחבית לחבית ור'

יהודה לטעמיה דאמר מים אין בהם ממש דתנן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהם ממש:

והא שאומר בירושלמי דלא כן ר' יהודה כדעתיה דר' יהודה אומר משקה טופח וזה אין לו ביאור והק"ע גריס ר' יהודה כדעתי' דר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהם ממש: והפ"מ פי' דר' יהודה אומר משקה טופח שהוא רק משקה טופח ואין בהם ממש והם דחוקים גדולים [ולי נראה הא דקאמר דלא כן ר' יהודה כדעתי' דר' יהודה אומר משקה טופח הוא משום דהי' יכול לתרץ הא דקאמר ר' יהודה נותן אדם חבית לחבירו כו' היינו במים שהם למעלה מי' וכמו דאמרינן בעירובין (ד' מ"ג) בעי רב חנני' יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה וא"כ אם אין תחומין למעלה מעשרה א"כ המים שהם עמוקים יותר מעשרה א"כ למעלה הם למעלה מעשרה וכמו דאמרינן שם (ד' מ"ג) ת"ר מעשה שבאו כו והפליגה ספינתם בים כו' אי אמרת בשלמא יש תחומין משום הכי רצו כו' ומשני כדאמר רבא במהלכת ברקק וא"כ איפשר לומר כגון שנטל המים משפתו שהם למעלה מעשרה ועיין שבת (ד' ק"א) ודו"ק:

וע"ז אומר דלא כן (פי' אם לא נתרץ כמו שתירץ) ר' יודה כדעתי' דאמר משקה טופח חיבור וע"כ אפי' מה שלמעלה מי' נמי קני שביתה וכמו שכתבו התוס' בעירובין (דף מ"ה) בד"ה וליקני שביתה באוקינוס ואפי' אין תחומין למעלה מי' והעבין שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי' כיון שכל המים מחוברין יחד חשיבי כאילו מונחין בארץ ולא דמי לספינה ששטה מעל פני המים וה"נ אם המים הם בתוך י' א"כ אפי' המים שהם למעלה מי' קני שביתה דהא ר' יהודה אומר משקה טופח חיבור ובמ"א יתבאר ודו"ק]:

הלכה ה

שם (ה"ה) עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ברה"ר ומטלטל ברה"י ובלבד שלא יוציא חוץ מד' אמות כו' ואמרינן בגמ' לא סוף דבר עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר ברה"ר ומטלטל ברה"י ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות אמר רב מתניתין אמרה כן לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר ברה"ר ויפתח ברה"י אלא א"כ עשה לו מחיצה (כצ"ל) גבוה י' טפחים דברי ר"מ והנה הק"ע פי' לא סוף דבר עומד אין גירסת משנתנו דעומד אדם ברה"י כו' נכונה אלא צריכין להגיה לא יעמוד אדם כו' מתניתא אמרה כן ממתניתין דלקמן מוכח דגרסינן לא יעמוד דברי ר' מאיר ומדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ וגזרינן שמא יביא אצלו במקום שהוא והוא כמו דאמרינן בעירובין (ד' צ"ח) מתני' ליה רב חיננא בר שלמי' לחייא בר רב קמיה דרב לא יעמוד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר א"ל שבקת רבנן ועבדת כר' מאיר הוא סבר מדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ כו' ובשירי קרבן הביא

ראי' מזה למה שפי' רש"י בעירובין (שם) שמביא ראיה ממתניתין דלא יפתח דאיירי בהו ר' מאיר ולא כמו שפירשו התוספות (שם) והפ"מ פי' לא סוף דבר עומד כלומר זה הדין דמשנתנו לא סוף דבר הוא שהכל מודין בה אלא דר"מ פליג עלה וכל הפירושים הם דחוקים גדולים והפי' של לא סוף דבר בירושלמי הוא כמו לא זו אף זו בש"ס דילן וכמו דאיתא אח"כ בירושלמי לא סוף דבר עומד ברה"י כו' אלא אפי' עומד ברה"ר כו' ובירושלמי (פי"א דשבת ה"ד) לא סוף דבר ארבע אמות בים אלא אפי' זרק בכל הים פטור וכן בירושלמי (פ"ח דשבת ה"ו) לא סוף דבר כו':

ע"כ נראה לי לבאר שהפי' הוא הא דקאמר דהמשנה קאמר לא זו אף זו והיינו לא סוף דבר עומד ברה"י ומטלטל ברשות הרבים אלא אפי' עומד ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד נמי מותר והוא כיון דכל הגזירה הוא שמא יביא החפץ אצלו א"כ אם עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר אפי' אם יביא החפץ אצלו אינו חייב חטאת דהא החפץ לא נח ברה"ר [וכמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דשבת ה"א) היה עומד בפנים וידו מליאה פירות פשוטה לחוץ וקידש עליו היום אסור להחזירה רב אחא בשם רבי בא כמאן דמר אסור להשתמש באויר עשרה וקלוטה כמו שהונחה דמי והוא כמו דאמרינן בירושלמי בעירובין (פ"י ה"ג) ר' יהודה אומר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו מחלפא שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אמר אסור להשתמש באויר עשרה וכא הוא אמר הכין א"ר יוחנן לית כאן ר' יהודה אלא ר"מ (פי' דפריך תמן הוא אמר אסור להשתמש באויר עשרה והוא משום דסובר דקלוטה כמו שהונחה ואם כן אמאי קאמר דאפילו אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו והוא כמו שהקשו התוס' בעירובין (דף צח) בתוס' ד"ה אלא כולה ר' יהודה היא תימא דבשבת (דף צו) בעי למימר דסבר ר' יהודה קלוטה כמו שהונחה גבי הזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר כו' וכן פריך בירושלמי תמן הוא אמר אסור להשתמש באויר עשרה וכמו דאמרינן בירושלמי (פי"א דשבת ה"א) תני בשם ר' יהודה זרק ד' אמות ברה"ר חייב והוא בירושלמי בקיצור והוא כמו דאמרינן בשבת (דף צז) מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר ר"י אמר שמואל מחייב היה ר"י שתים וכן בירושלמי ר' יהודה מחייב היינו שתים משום זורק מרה"י לרה"ר ומשום מעביר ד' אמות ברה"ר זע"ז אומר שם בירושלמי רבי יהודה עביד ד"א ברה"ר מלאכה בפני עצמה וא"כ סובר ר' יהודה קלוטה כמו שהונחה וע"כ מחייב שתים וע"כ פריך מחלפא שיטתי' דר' יהודה תמן הוא אמר אסור להשתמש באויר עשרה והוא משום שסובר דקלוטה כמו שהונחה וכא אמר הכין (פי' שאומר אפי' אינו מסולק אלא מלא החוט גוללו אצלו וע"ז אומר בפ"ק דשבת (ה"א ושם) היה

עומד בפנים וידו מליאה פירות פשוטה לחוץ וקידש עליו היום אסור להחזירה. ר' אחא בשם רבי בא כמאן דמר אסור להשתמש באויר עשרה. והוא משום שסובר דקלוטה כמו שהונחה):

וא"כ אם הוא עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר א"כ אפי' אם ימשוך חפציו אצלו הא כשהוא משתמש ברה"ר הוא מונח בידו וא"כ אינו נח החפץ ברה"ר וא"כ בזה איפשר לומר דלא גזרינן אלא אפי' עומד ברה"ר ומטלטל ברה"י דברשות היחיד אמרינן בשבת (דף ה) לא חייב ר' אלא ברה"י מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמלי' דמי אבל שאינו מקורה לא. וכן איתא בירושלמי (פי"א דשבת ה"א) לא חייב רבי אלא על ידי רשות היחיד מקורה ואם כן ברשות היחיד כיון דמקורה הוי כמו שהונחה:

וע"ז אומר לא סוף דבר עומד ברשות היחיד ומטלטל ברשות הרבי' דהתם פשיטא דמותר דהא לא נח החפץ ברה"ר ואם כן לא הוי מקורה מרשות הרבים לרשות היחיד כיון שלא נח שם אלא אפי' עומד ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד וברה"י אמרינן ביתא כמאן דמלי' דמי אפ"ה לא גזרינן שמא ימשוך החפץ אצלו:

וע"ז אומר אח"כ ובלבד שלא יוציא חוץ לארבע אמות וא"כ הוא תמוה דא"כ קאי אירשא וע"ז אומר אמר רב מתניתין אמרה כן לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר ברה"ר ויפתח ברה"י אלא א"כ הכניס ועשה לו מחצה (פי' דבמתני' דלקמן דקתני לא יעמוד ברה"י ויפתח ברה"ר דחיישינן שמא ימשוך החפץ אצלו אע"ג דברה"ר לא נח דר"מ סובר דלא אמרינן קלוטה כמו שהונחה ברה"ר וכמו דמשני לעיל אהא דאפי' אינו מסולק אלא מלא החוט גוללו אצלו ופריך מחלפא שיטתיה דר' יהודה תמן הוא אמר אסור להשתמש באויר עשרה וכא הוא אמר הכין ר' יוחנן לית כאן ר' יהודה אלא ר"מ. וא"כ מכש"כ דלא יעמוד ברה"ר ויפתח ברה"י דבית כמקורה הוא ואמרינן בי' קלוטה כמו שהונחה א"כ צריך לומר דאיפכא תנן לא יעמוד אדם ברה"ר ויפתח ברה"י ברה"י ויפתח בר"ה. ולפי"ז צריך לומר דהא דאלא א"כ עשה מחיצה קאי אירשא דהיינו דלא יעמוד אדם ברה"ר ועיין ברש"י בעירובין (דף קא) אלא א"כ עשה לה מחיצה ואסיפא קאי וא"כ אי אפכינן להגירסא צריך לומר דאירשא קאי אע"ג דתני לה בסוף והכא נמי הא דקתניובלבד שלא יוציא חוץ מד' אמות אף ע"ג דתני לבסוף אפ"ה קאי אירשא:

[**אך** לפי"ז תקשה מהמתניתין שאחר זה (בה"ו) לא יעמוד, אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י א"כ הוי זו ואין צריך לומר זו דכיון דקתני לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר דחיישינן שמא יכניס הכלי אצלו אע"ג דאינו נח ברה"ר מכש"כ ברה"ר וישתה ברה"י ואף למה שאפרש לקמן דהטעם משום דנכנסין המים לתוכו והוי כמוציא

מרה"י לרה"ר א"כ נמי הוי זו ואין צריך לומר זו דכיון דקתני לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר אע"ג דפיו למעלה מי' טפחים מכש"כ בר"ה אם שותה ברה"י וכמו דאיתא אח"כ בירושלמי ניחא ברה"ר וישתה ברה"י ברה"י וישתה ברה"ר אין פיו למעלה מי' טפחים אך איפשר לומר דהירושלמי מהפך הגירסא דקתני איידי דקתני ברישא עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר תחילה קתני בסיפא נמי לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברשות הרבים (ואיפשר לומר דצריך לגרוס בירושלמי אמר מתניתא אמרה כן לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ברה"ר וישתה ברה"י אלא א"כ הכניס כך היה כתוב בירושלמי ואיפשר לומר שהוא (ט"ס) וקאי אהך מתניתין וקאמר מתניתא אמרה כן (פי' בתמיה) דכיון שמפרש תחילה לא סוף דבר עומד ברה"י ומטלטל ברה"ר אלא אפי' ברה"ר ומטלטל ברה"י משום דברה"י הוי קלוטה כמו שהונחה וע"ז אומר מתני' אמרה כן לא יעמוד אדם ברה"י פי' מתניתין אמרה כן. בתמיה דאיך יתיישב מתניתין שאח"כ דהא הוי זו ואין צריך לומר זו אלא ודאי דמתניתין לאו דווקא נקט ולא כמו דאמר לא סוף דבר כו' דהוי לא זו אף זו דאיך יתיישב מתניתין שאח"כ לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים ודו"ק. ובפ"ק דשבת ה"א נתבאר יותר ודו"ק]:

הלכה ו

שם (ה"ו) לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה בר"ה בר"ה וישתה ברה"י אלא א"כ הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה כו' עיין לעיל (פ"ב) שם ביארתי:

שם ר' יוסי ברבי בון מחלפא כו' א"ר חייא וכן בגת לענין מעשר (ובפ"ב דעירובין ה"ב) כתבתי שהוא (ט"ס והשיטות מתחלפו') וצריך לגרוס הכא א"ר חייא וכן בגת לענין מעשר וכמו דאמרינן בעירובין (דף צט) איבעי' להו כרמלית מאי אמר אביי היא היא אמר רבא היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה אמר אביי מנא אמינא לה דקתני וכן בגת (וכמו שפירש"י שם דהאי גת כרמלית היא אלמא דגזרינן גזירה לגזירה (לפי שיטת הש"ס דילן דהטעם הוא שמא ימשוך אחר חפציו ובחפצים הצריכין לו ודברי הכל) ורבא אמר לענין מעשי וע"כ איפשר לומר דתחילה פי' בירושלמי שזהו מדאורייתא דכיון ששותה ברה"ר ומכניס לרה"י הוי הכנסה ואע"ג דפיו למעלה מי' אפ"ה כיון שמתגלגלין ויורדין ע"כ חייב ע"כ ניחא הא דתנן וכן בגת דהיינו כרמלית דלא הוי גזירה לגזירה דהא בשותה מחייב מדאורייתא וע"כ פריך מגמל שרגליו גבוהות מן הקרקע עשרה ולבסוף מסיק דא"ר חייא וכן בגת לענין מעשר וא"כ איפשר לפרש כשיטת הש"ס דילן דכיון דפיו הוא במקום אחר הוי מקום פטור וע"כ הטעם משום שמא יכנוס הכלי אצלו דאם

הטעם הי' מדאורייתא אם כן לא שייך הא דתנן וכן בגת דהתם הטעם שמא יכניס והכא נמי הטעם הוא דחיישינן שמא יכניס:

שם ר' יוסי בר' בון כו' לא כן אמר ר' יעקב בר אחא כו' שכל ג' וג' שהן סמוכין למחיצה כמחיצה כו' עיין בפ"י דשבת (ה"ב) ושם נתבאר:

הלכה יד

שם (הי"ד) הוציא ממקום שחייבין עליו כו', כבר נראית לצאת כו' הוא היה אומר צבת בצבת עבד כו' מצבתא אחת למדו כמה צבותות וכא משביתה אחת למדו כמה שביתות. עיין מה שביארתי על זה בספרי נועם ירושלמי (פ"ג דכלאים) ודו"ק: